

بیت

شرکت چاپ و انتشارات
وابسته به سازمان اوقاف و امور خیریه

RELIGION

آشنایی با نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور کویت / گردآورنده؛ دفتر نوسازی و تحول معاونت توسعه و پشتیبانی سازمان اوقاف و امور خیریه - تهران: شرکت چاپ و انتشارات؛ سازمان اوقاف و امور خیریه. ۱۸۰ ص.

ISBN: 978 - 964 - 422 - 698 - 4

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

چاپ اول: ۱۳۹۶.

۱. وقف - کویت. ۲. خیریه - کویت. الف. دفتر نوسازی و تحول معاونت توسعه و پشتیبانی سازمان اوقاف و امور خیریه. ب. ایران. شرکت چاپ و انتشارات؛ سازمان اوقاف و امور خیریه. ج. آشنایی با نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور کویت.

۲۹۷/۳۷۲

BP۱۹۳/۲/۶۸۴

۱۳۹۵

۴۶۳۶۹۹۰

کتابخانه ملی ایران

**آشنایی با نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور
کویت**

**Management system of endowment and charitable affairs in
Kuwait**

تهیه و تألیف: دفتر نوسازی و تحول معاونت توسعه و پشتیبانی سازمان اوقاف و امور خیریه

تهران ۱۳۹۶

شرکت چاپ و انتشارات
وابسته به سازمان اوقاف و امور خیریه

آشنایی با نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور

کویت

Management system of endowment and charitable affairs in
Kuwait

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: [ای] شرکت چاپ و انتشارات
وابسته به سازمان اوقاف و امور خیریه

چاپ اول: بهار ۱۳۹۶
شمارگان: ۲۰۰ نسخه

تمامی حقوق چاپ و نشر این اثر در انحصار
دفترنوسازی و تحول معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی سازمان اوقاف و امور خیریه است

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۴۲۲ - ۶۹۸ - ۴
ISBN: 978 - 964 - 422 - 698 - 4

چاپخانه، انتشارات، پخش و فروشگاه:

کیلومتر ۵ جاده مخصوص کرج، نیش سه راه شیشه مینا، تهران ۱۳۹۷۸۱۵۳۱۱
تلفن: (چهار خط) ۴۴۵۱۳۰۰۲، نمابر: ۴۴۵۱۴۴۲۵، انتشارات و فروشگاه: ۴۴۵۲۹۶۰۱
تلفن پخش: ۴۴۵۱۴۴۱۱، تلفکس پخش: ۴۴۵۱۴۴۲۵

سازمان اوقاف:

تهران، خ نوفل لوشاتو، ساختمان مهر طبقه اول، دفترنوسازی و تحول معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی

شماره تماس: ۶۴۸۷۱۱۴۹ و ۶۴۸۷۱۱۰۸

سایت سازمان: www.mfso.ir

فهرست مطالب

مقدمه ۱۵

پیشگفتار ۱۷

فصل اول

۱- اطلاعات کلی کشور کویت ۲۵

۱-۱- مقدمه ۲۵

۲-۱- اطلاعات جغرافیایی ۲۵

۱-۲-۱- تقسیمات کشوری ۲۷

۳-۱- اطلاعات اقتصادی ۲۸

۱-۳-۱- صادرات ۳۰

۱-۳-۲- اوضاع اقتصادی شیعیان کویت ۳۲

۴-۱- اطلاعات سیاسی اجتماعی ۳۳

۵-۱- اطلاعات فرهنگی مذهبی ۳۶

فصل دوم

۲- مفهوم وقف و امور خیریه در کشور کویت ۳۹

۱-۲- مقدمه ۳۹

۲-۲- تفاوت بین وقف و اهدا ۳۹

۳-۲- انواع وقف ۳۹

- ۴-۲- محدود کردن وقف توسط واقف ۴۰
- ۵-۲- طبقه‌بندی وقف ۴۰
- ۶-۲- شروط ده‌گانه وقف ۴۰
- ۷-۲- قوانین وقف کویت در حوزه سرمایه‌گذاری وقف ۴۱
- ۱-۷-۲- شرایط شرعی سرمایه‌گذاری وقف ۴۱
- ۲-۷-۲- قوانین فنی سرمایه‌گذاری وقف در قانون کویت ۴۱
- ۳-۷-۲- قوانین وقفی اجاره‌ای ۴۱
- ۸-۲- شروط صحیح بودن وقف ۴۱
- ۹-۲- نکاتی در مورد وقف ۴۲
- ۱۰-۲- نیات وقفی ۴۲
- ۱-۱۰-۲- وقف بر مسجد ۴۲
- ۱-۱-۱۰-۲- نیات وقف در مساجد ۴۲
- ۲-۱۰-۲- وقف در بخش‌های دیگر ۴۳
- ۱۱-۲- وقف جعفری در کویت ۴۴
- ۱-۱۱-۲- تاریخچه شکل‌گیری اوقاف جعفری در کویت ۴۴
- ۲-۱۱-۲- پایه‌گذاری وقف بر اساس مذهب مالکی و بروز مشکلات ۴۵
- ۳-۱۱-۲- مصارف وقف جعفری ۴۶
- ۱-۳-۱۱-۲- وقف رحمت ۴۶
- ۲-۳-۱۱-۲- وقف زندگی ۴۶
- ۳-۳-۱۱-۲- وقف خیرات ۴۷

فصل سوم

- ۳- روند توسعه و وضعیت موجود وقف و امور خیریه در کشور کویت ۵۱
- ۱-۳- مقدمه ۵۱
- ۲-۳- روند توسعه ۵۱
- ۳-۳- نگاهی گذرا به وضعیت موجود وقف و امور خیریه ۵۲
- ۴-۳- مقایسه وضعیت کشور کویت در امور خیریه با دیگر کشورها ۵۳
- ۱-۴-۳- گزارش کمک‌های بشردوستانه جهانی ۵۳

- ۳-۴-۲- گزارشات مؤسسه خیریه حامی خیریه‌ها (CAF) ۵۴
- ۳-۵-۵- مساجد و اماکن مذهبی شاخص کشور کویت ۵۵
- ۳-۵-۱- مسجد الکبیر ۵۷
- ۳-۵-۲- مسجد الخلیفه ۵۷
- ۳-۵-۳- مسجد شیخ فاطمه ۵۸
- ۳-۵-۴- حسینیه جعفریه ۵۹
- ۳-۵-۵- حسینیه سید عمران ۶۰
- ۳-۵-۶- حسینیه آل یاسین ۶۱

فصل چهارم

- ۴- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور کویت ۶۵
- ۴-۱- مقدمه ۶۵
- ۴-۲- انواع کنشگران فعال در حوزه وقف و امور خیریه ۶۵
- ۴-۲-۱- سیاست‌گذار ۶۶
- ۴-۲-۲- تنظیم‌گر ۶۷
- ۴-۲-۳- تسهیل‌گر ۶۹
- ۴-۲-۴- ارائه‌دهنده خدمات ۷۰
- ۴-۳- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه ۷۱
- ۴-۳-۱- وزارت اوقاف و امور اسلامی ۷۲
- ۴-۳-۱-۱- برنامه‌های وزارت اوقاف و امور اسلامی ۷۵
- ۴-۳-۱-۲- اداره پژوهش و تحقیقات اسلامی ۷۶
- ۴-۳-۱-۳- اداره امور قرآن کریم ۷۷
- ۴-۳-۱-۴- اداره آموزش اسلامی ۷۹
- ۴-۳-۱-۵- اداره سراج منیر ۸۱
- ۴-۳-۲- دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت ۸۱
- ۴-۳-۲-۱- ساختار سازمانی دبیرخانه مرکزی اوقاف ۸۳
- ۴-۳-۲-۲- استراتژی دبیرخانه مرکزی اوقاف ۸۴
- ۴-۳-۲-۳- جهت‌گیری راهبردی احیای وقف در کشور کویت ۸۴
- ۴-۳-۲-۴- سیاست‌های کلی دبیرخانه ۸۵

- ۸۷ ..... ۴-۳-۵- تجربه سرمایه‌گذاری دارایی‌های وقف.
- ۸۹ ..... ۴-۳-۶- بخش رسانه‌ها و توسعه وقف.
- ۹۰ ..... ۴-۳-۷- مسابقات دبیرخانه مرکزی اوقاف.
- ۹۲ ..... ۴-۳-۸- مسابقات مطالعات وقفی.
- ۹۲ ..... ۴-۳-۹- مسابقات فعالیت‌های داوطلبانه.
- ۹۳ ..... ۴-۳-۳- اداره اوقاف جعفری.
- ۹۳ ..... ۴-۳-۱- مقدمه.
- ۹۳ ..... ۴-۳-۲- ساختار اداره وقف جعفری.
- ۹۴ ..... ۴-۳-۳- فعالیت‌های اداره وقف جعفری در سال ۲۰۰۸.
- ۹۵ ..... ۴-۳-۴- تجربه صندوق‌ها و طرح‌های وقف.
- ۹۵ ..... ۴-۳-۵- صندوق‌های وقف.
- ۹۵ ..... ۴-۳-۱- اهداف تأسیس صندوق‌های وقف.
- ۹۶ ..... ۴-۳-۲- دستاوردهای پیش‌بینی شده صندوق‌های وقف.
- ۹۶ ..... ۴-۳-۳- صندوق‌های وقف موجود و فعال.
- ۹۸ ..... ۴-۳-۴- صندوق وقف قرآن کریم و علوم قرآنی.
- ۹۸ ..... ۴-۳-۵- صندوق وقف توسعه علمی و اجتماعی.
- ۹۹ ..... ۴-۳-۶- صندوق بهداشت و درمان.
- ۱۰۰ ..... ۴-۳-۷- صندوق امداد و کمک.
- ۱۰۰ ..... ۴-۳-۸- مدیریت صندوق‌های وقف.
- ۱۰۱ ..... ۴-۳-۹- درآمدهای مالی صندوق‌های وقف.
- ۱۰۱ ..... ۴-۳-۶- روابط صندوق‌های وقف.
- ۱۰۱ ..... ۴-۳-۱- رابطه با دبیرخانه مرکزی اوقاف.
- ۱۰۲ ..... ۴-۳-۲- رابطه با سازمان‌های دولتی.
- ۱۰۲ ..... ۴-۳-۳- رابطه جمعیت‌ها و سازمان‌های خیریه.
- ۱۰۲ ..... ۴-۳-۴- رابطه میان صندوق‌های وقف.
- ۱۰۲ ..... ۴-۳-۷- طرح‌های وقف.
- ۱۰۵ ..... ۴-۳-۸- مهم‌ترین ویژگی‌های تجربه وقف در کویت.
- ۱۰۶ ..... ۴-۳-۹- شورای امور اوقاف.
- ۱۰۷ ..... ۴-۳-۱۰- اعضای شورای امور اوقاف.

- ۱۰۷ ..... آیین‌نامه داخلی شورای امور اسلامی ۱۱-۳-۴
- ۱۱۰ ..... وزارت کار و امور اجتماعی ۱۲-۳-۴
- ۱۱۱ ..... ساختار سازمانی وزارت کار و امور اجتماعی ۱-۱۲-۳-۴
- ۱۱۱ ..... خدمات وزارت کار و امور اجتماعی ۲-۱۲-۳-۴
- ۱۱۲ ..... گروه‌های ذی‌نفع خدمات وزارت کار و امور اجتماعی ۳-۱۲-۳-۴
- ۱۱۳ ..... بیت‌الزکات ۱۳-۳-۴
- ۱۱۴ ..... زکات در کویت ۱-۱۳-۳-۴
- ۱۱۴ ..... اعضای رسمی سازمان بیت‌الزکات ۲-۱۳-۳-۴
- ۱۱۵ ..... ساختار سازمانی بیت‌الزکات ۳-۱۳-۳-۴
- ۱۱۵ ..... پروژه‌های بیت‌الزکات ۴-۱۳-۳-۴
- ۱۱۹ ..... دفتر سازمان بیت‌الزکات در مصر ۵-۱۳-۳-۴
- ۱۲۲ ..... سازمان امور کودکان ۱۴-۳-۴
- ۱۲۲ ..... روند ایجاد سازمان امور کودکان ۱-۱۴-۳-۴
- ۱۲۳ ..... وظایف سازمان در امور زیرانجام می‌شود: ۲-۱۴-۳-۴
- ۱۲۳ ..... فعالیت‌های خیریه‌ای سازمان ۳-۱۴-۳-۴
- ۱۲۴ ..... آمارهای سازمان ۴-۱۴-۳-۴
- ۱۲۵ ..... مؤسسه خیریه شیخ عبدالله نوری ۱۵-۳-۴
- ۱۲۶ ..... دستاوردهای مؤسسه ۱-۱۵-۳-۴
- ۱۲۷ ..... مؤسسه خیریه نجات ۱۶-۳-۴
- ۱۲۹ ..... اهداف مؤسسه خیریه نجات ۱-۱۶-۳-۴
- ۱۲۹ ..... پروژه‌های مؤسسه ۲-۱۶-۳-۴
- ۱۳۰ ..... مؤسسه خیریه مراقبت از کودکان ناتوان ذهنی ۱۷-۳-۴
- ۱۳۲ ..... دستاوردهای مؤسسه ۱-۱۷-۳-۴
- ۱۳۲ ..... حامیان مؤسسه ۲-۱۷-۳-۴

فصل پنجم

- ۱۳۷ ..... قوانین و برنامه‌های توسعه وقف و امور خیریه در کشور کویت ۵
- ۱۳۷ ..... برنامه‌های استراتژیک ۵ ساله وزارت اوقاف و امور اسلامی (۲۰۰۷-۲۰۱۱) ۱-۵
- ۱۳۷ ..... اهداف استراتژیک در ارتباط با قرآن، سیره پیامبر و فرهنگ: ۱-۱-۵

- ۱۳۹ ..... ۲-۱-۵- اهداف استراتژیک در ارتباط با مساجد:
- ۱۴۰ ..... ۳-۱-۵- اهداف استراتژیک در ارتباط با مذهب:
- ۱۴۱ ..... ۴-۱-۵- اهداف استراتژیک در ارتباط با اطلاعات رسانی:
- ۱۴۲ ..... ۵-۱-۵- اهداف استراتژیک در ارتباطات داخلی و خارجی:
- ۱۴۲ ..... ۶-۱-۵- اهداف استراتژیک در فعالیتهای سازمانی:
- ۱۴۴ ..... ۲-۵- قانون مؤسسات خیریه وزارت کار و امور اجتماعی:
- ۱۴۴ ..... ۳-۵- قانون وقف کویت

فصل ششم

- ۱۴۷ ..... ۶- جمع بندی
- ۱۵۳ ..... منابع

پیوست

- ۱۵۹ ..... برنامه استراتژیک وزارت اوقاف و امور اسلامی:

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۱: پرچم کشور کویت ۲۶
- شکل ۲-۱: نقشه جغرافیایی کویت در میان کشورهای همسایه ۲۷
- شکل ۳-۱: استان‌های شش‌گانه کشور کویت ۲۸
- شکل ۴-۱: تولید ناخالص داخلی کشور کویت از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵ ..... ۳۱
- شکل ۵-۱: نمودار رشد تولید ناخالص داخلی کویت، ایران و جهان از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵ ..... ۳۱
- شکل ۶-۱: مقایسه تولید ناخالص داخلی سرانه ایران و کویت ۳۲
- شکل ۷-۱: ساختار سیاسی کشور کویت ۳۵
- شکل ۸-۱: روند رشد جمعیتی کشور کویت ۳۶
- شکل ۱-۳: میزان کمک‌های خیرخواهانه بین‌المللی کشورها ۵۴
- شکل ۲-۳: میزان کمک‌های خیرخواهانه کشورها براساس درصدی از درآمد ناخالص ملی ۵۵
- شکل ۱-۳: مسجد الکبیر ۵۸
- شکل ۲-۳: مسجد الخلیفه ۵۸
- شکل ۳-۳: مسجد شیخ فاطمه ۵۹
- شکل ۴-۳: حسینیه جعفریه ۶۰

- شکل ۳-۵: حسینیه سید عمران ۶۰
- شکل ۴-۱: نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور کویت ۷۲
- شکل ۴-۲: سایت وزارت اوقاف و امور اسلامی کشور کویت ۷۳
- شکل ۴-۳: ساختار سازمانی وزارت اوقاف و امور اسلامی ۷۶
- شکل ۴-۴: سایت اداره پژوهش و تحقیقات اسلامی وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی ۷۷
- شکل ۴-۵: سایت اداره امور قرآن کریم وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی ۷۹
- شکل ۴-۶: سایت اداره آموزش اسلامی وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی ۸۰
- شکل ۴-۷: سایت اداره سراج منیر وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی ۸۱
- شکل ۴-۸: سایت دبیرخانه مرکزی اوقاف ۸۲
- شکل ۴-۹: دبیرکل دبیرخانه مرکزی اوقاف ۸۳
- شکل ۴-۱۰: ساختار سازمانی دبیرخانه مرکزی اوقاف و امور اسلامی ۸۳
- شکل ۴-۱۱: سایت وزارت کار و امور اجتماعی ۱۱۰
- شکل ۴-۱۲: ساختار سازمانی وزارت کار و امور اجتماعی ۱۱۱
- شکل ۴-۱۳: سایت بیت الزکات ۱۱۳
- شکل ۴-۱۴: ساختار سازمانی بیت الزکات ۱۱۵
- شکل ۴-۱۵: سایت سازمان امور کودکان ۱۲۲
- شکل ۴-۱۶: تعداد افراد تحت پوشش سازمان امور کودکان در سال‌های مختلف ۱۲۵
- شکل ۴-۱۷: سایت جمعیت خیریه شیخ عبدالله نوری ۱۲۶
- شکل ۴-۱۸: جمع‌آوری کمک‌های مردمی برای ساخت چاه در کشورهای هند و بنگلادش ۱۲۸
- شکل ۴-۱۹: سایت مؤسسه خیریه نجات ۱۲۸
- شکل ۴-۲۰: سایت مؤسسه خیریه مراقبت از کودکان ناتوان ذهنی ۱۳۰

فهرست جدول ها

- جدول ۴-۱: تعداد ایتام تحت پوشش بیت الزکات ۱۲۰
- جدول ۴-۲: درآمدهای بیت الزکات ۱۲۱
- جدول ۴-۳: تعداد خانواده‌های تحت پوشش بیت الزکات ۱۲۱
- جدول ۴-۴: آمار تعداد پروژه‌های ساخت و ساز بیت الزکات ۱۲۱
- جدول ۴-۵: تعداد کودکان تحت پوشش سازمان امور کودکان ۱۲۴

مقدمه

از دیرباز سنت حسنه وقف در همه ادیان آسمانی و جوامع بشری مورد توجه و اهتمام وافر قرار داشته است. دین مبین اسلام نیز همچون سایر ادیان الهی اهتمام ویژه‌ای به ترویج وقف در بین مسلمین دارد، به گونه‌ای که پیشوایان اسلام ناب همگی از جمله واقفین و متولیان موقوفات بوده‌اند. در طی قرون متمادی نهاد وقف نقطه اتکاء و مهمترین بستر تعالی نهاد دین و یکی از زیرساخت‌های کلیدی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی اداره جوامع اسلامی بوده است. با توجه به اهداف بلند انقلاب اسلامی در راستای ایجاد جامعه اسلامی ایرانی و تمدن بین‌الملل اسلامی، احیاء نهاد وقف و شکوفایی هر چه بیشتر موقوفات از ضروریات اساسی‌ای است که مورد تاکید مکرر مقام معظم رهبری قرار دارد.

در این راستا سازمان اوقاف و امور خیریه به عنوان حکمران نهاد وقف بر آن شد تا با مطالعه نظام مدیریت وقف و امور خیریه سایر کشورها، مقدمات آشنایی و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های سایر ملل، و توسعه ارتباطات بین‌المللی در حوزه وقف، به ویژه ارتباطات با کشورها و ملت‌های مسلمان را فراهم نماید. لذا از سال گذشته معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی سازمان اقدام به تعریف و راهبری پروژه پژوهشی «شناخت وضعیت نظام مدیریت وقف و امور خیریه پانزده کشور اسلامی و پانزده کشور غیراسلامی» نمود که نتایج آن در قالب بیش از سی کتاب مستقل منتشر شد و در همایش هفته وقف سال جاری توسط جناب آقای دکتر صالحی امیری، وزیر محترم فرهنگ و ارشاد

اسلامی، جناب آقای دکترستاری، معاون محترم علم و فناوری ریاست جمهوری و حجت الاسلام والمسلمین محمدی، نماینده ولی فقیه و ریاست محترم سازمان اوقاف و امور خیریه رونمایی گردید.

اجرای این پروژه مرهون تلاش افراد متعددی است که در اینجا لازم می دانم از زحمات همه آن ها به ویژه مدیرکل دفتر نوسازی و تحول اداری، جناب آقای دکتر غلامعلی رحیمی و کارشناسان این دفتر، آقایان اسماعیل خارستانی و علی علاءالدینی که نقش کارفرمایی این مطالعات را برعهده داشتند، و جناب آقای محمدمهدی جعفری که مدیریت اجرای این پروژه را برعهده داشت، و همکاران ایشان، آقایان علیرضا رحیمی و یوسف پناهی تشکر و قدردانی نمایم.

همچنین مراتب سپاس خود را از زحمات بی دریغ جناب آقای حسین آب نیکی - مشاور عالی ریاست سازمان اوقاف و امور خیریه - که نظارت بر این پروژه را برعهده گرفت و در جهت ارتقاء کیفی آن تلاش نمود اعلام می دارم.

معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی

سازمان اوقاف و امور خیریه

زمستان ۱۳۹۵

پیشگفتار

مطالعه نظام مدیریت وقف و امور خیریه کشورهای جهان از شهریورماه سال ۱۳۹۴ به منظور آشنایی با پیشینه، روند توسعه وضعیت و عملکرد فعلی کشورها در این حوزه، نگاشت نهادی مجموعه‌های فعال در بخش وقف (شامل معرفی نهادها و روابط ما بین آن‌ها) و برنامه‌های آتی این کشورها با هدف استفاده از تجربیات موفق و پرهیز از تجربیات ناموفق، با لحاظ اقتضائات منحصربه‌فرد کشورهای مورد مطالعه، در دستور کار قرار گرفت و عملیاتی گردید.

به منظور تحقق اهداف مدنظر، شرح خدمات این پروژه در قالب چهار فاز ذیل طراحی و اجرا گردید:

- فاز صفر: تدوین طرح و چارچوب اولیه
- فاز اول: تعیین شاخص‌های انتخاب کشورهای مدنظر و انتخاب و نهایی سازی کشورها
- فاز دوم: گردآوری، تحلیل و جمع‌بندی گزارش مطالعات انجام شده مرتبط
- فاز سوم: جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات هریک از کشورهای مدنظر
- فاز چهارم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کلی مطالعه

فاز صفر به تدوین چهارچوب کلان، تفصیلی و محدوده پروژه و جزئیات هریک از مراحل و فعالیت‌ها اختصاص یافت. در فاز اول شاخص‌هایی جهت انتخاب

کشورهای هدف مطالعه، تعیین گردید و مبتنی بر این شاخص‌ها، کشورهای مدنظر جهت مطالعه، مشخص شدند. این شاخص‌ها به‌گونه‌ای انتخاب شدند که کشورهای همسایه، کشورهای اسلامی فعال در حوزه وقف و امور خیریه، کشورهای موفق در حوزه وقف و امور خیریه در دنیا و نیز کشورهای مشابه جمهوری اسلامی ایران از جهت وضعیت فرهنگی، اجتماعی و دینی مورد مطالعه قرار گیرند.

فاز دوم با عنوان «گردآوری، تحلیل و جمع‌بندی مطالعات انجام‌شده» به جمع‌آوری و تحلیل مطالعات موجود در کشور در خصوص نظام مدیریت وقف و امور خیریه سایر کشورها اختصاص یافت. هدف این فاز بهره‌برداری از اطلاعات و پژوهش‌های مرتبط انجام‌شده موجود در کشور و همچنین پرهیز از نادیده گرفتن مطالعات پیشین بود.

فاز سوم نیز به ترتیب به جمع‌آوری اطلاعات پیرامون نظام وقف و امور خیریه کشورهای منتخب از منابع مکتوب، اینترنتی و سایر منابع در دسترس، و تجزیه و تحلیل اطلاعات و جمع‌بندی مطالب اختصاص یافت. در نهایت طی فاز چهارم جمع‌بندی و نتایج حاصل از مطالعه همه کشورها و نتیجه‌گیری کلی مطالعه انجام و ارائه گردید.

مجموعه کشورهایایی که در این پروژه هدف مطالعه قرار گرفتند شامل پانزده کشور اسلامی و پانزده کشور غیراسلامی می‌باشد که با توجه به شاخص‌های مدنظر سازمان، همچون همسایگی و ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی مشابه با جمهوری اسلامی ایران، برخورداری از نظام مدیریت و فعالیت‌های درخور تامل در حوزه وقف و امور خیریه، وجود ارتباطات بخش وقف و امور خیریه بین جمهوری اسلامی ایران و کشور مورد مطالعه و مواردی از این دست، انتخاب شدند.

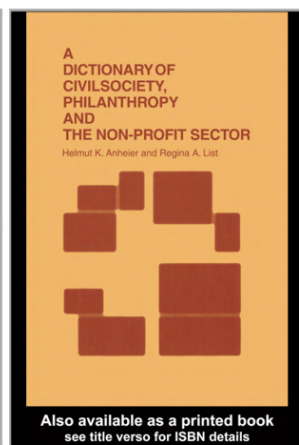
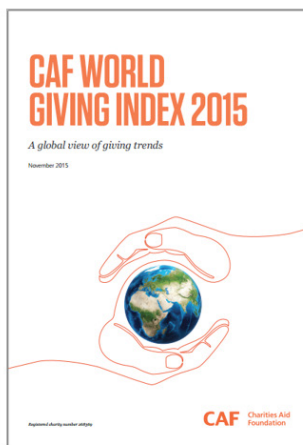
یکی از کشورهای اسلامی منتخب کویت است. ارتباط گسترده سیاسی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و کویت، اهمیت کویت در منطقه و قرابت دینی و مذهبی بین آن کشور با کشور ما، از جمله دلایل انتخاب کویت به‌عنوان یکی از کشورهای هدف مطالعه می‌باشد.

پژوهش حاضر حاصل گزارش بررسی ساختار و وضعیت نظام وقف و امور خیریه کشور کویت می‌باشد و در آن وضعیت جغرافیایی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و

تاریخی کشور کویت، مفهوم وقف و امور خیریه، روند توسعه و وضعیت موجود بخش وقف و امور خیریه، نگاهت نهادی بخش وقف و امور خیریه و برنامه‌های توسعه‌ای این بخش در کشور کویت طی فصول یک الی پنج به اجمال بررسی شده است.

برای انجام تحقیق حاضر در ابتدا به منظور به دست آوردن اطلاعات کلی در زمینه‌های مختلف کشور کویت، اعم از اطلاعات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی پرداخته شد. این اطلاعات به راحتی و با یک جستجوی ابتدایی از سایت‌هایی نظیر ویکی‌پدیا و سایت‌های مشابه آن به دست آمدند. برای بررسی آمار و اطلاعات مرتبط با امور خیریه‌ای و شاخص‌های بخشندگی کشور کویت مقالات و گزارشاتی بررسی شدند. این گزارشات شامل ۳ گزارش خارجی مربوط به سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ بودند و اطلاعات بسیار جالبی را در ارتباط با کشور کویت در اختیار قرار دادند.

سپس برای بررسی تخصصی در زمینه امور وقف و خیریه به اطلاعات موجود در فاز یک این پروژه مراجعه شد و چندین مقاله خوب و مناسب از آن به دست آمد. این مقالات شامل، «احکام و قوانین وقف در کشورهای مصر، لبنان و کویت»، «صندوق‌های وقفی در کویت»، «تجربه نوین مدیریت و سازماندهی اوقاف در کویت»، «تجربه احیای وقف در کشور کویت» و «اوقاف کویت، تجربیات و چشم‌اندازها» بودند.

در فصل سوم نیز اطلاعات کلی و مفهوم وقف بیان شد. مطالب این فصل از سایت های معتبر و همچنین چند مقاله فارسی در زمینه وقف در کشور کویت به دست آمد. این مقالات به بررسی وقف و قوانین کلی آن ها در چند کشور از جمله کویت پرداخته بودند. همچنین کتاب «قانون الوقف الكويتی فی اطار الاستثمار و تنمية الموارد الوقفية» که کتابی حجیم، جامع و کامل بود و تعاریف بسیاری از مفاهیم وقفی را ارائه داده بود بررسی شد. در این کتاب قوانین وقفی کویت در حوزه سرمایه گذاری اموال وقفی نیز بیان شده بود که به چکیده ای از اهم موضوعات آن نیز در این مقاله اشاره شده است. در فصول ۳ و ۴ و ۵ به بررسی سازمان ها، برنامه ها و وضعیت موجود وقف و امور خیریه در کشور کویت پرداخته شد. اطلاعات این فصول از سایت ها و مقالات و مجلات مختلفی که عمدتاً به زبان عربی بودند، به دست آمدند.

در ابتدا ۲ نهاد اصلی این کشور، یعنی وزارت اوقاف و امور اسلامی و دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت مورد بررسی قرار گرفتند. سایت وزارت اوقاف و امور اسلامی اطلاعات کافی و مناسبی را در ارتباط با فعالیت های بخش های مختلف خود در اختیار قرار نداد

The screenshot shows the official website of the Ministry of Endowments and Islamic Affairs of Kuwait. At the top, there is a banner featuring a portrait of a religious leader in traditional attire, with Arabic text below it. The website's header includes the ministry's name in Arabic and English, along with a logo. A navigation menu is visible, listing various services such as 'General Information', 'Registration', 'Services', 'Endowments', 'Islamic Education', and 'Islamic Finance'. Below the menu, there are several content blocks, including a central section with a large image and text, and sidebars with additional information and links. The overall design is professional and informative.

و مهم‌ترین اطلاعاتی که پس از ساختار سازمانی و فعالیت‌های کلی در آن وجود داشت، برنامه استراتژیک آن بود که بررسی، ترجمه و در گزارش قرار داده شد. اما سایت دبیرخانه مرکزی اوقاف کامل‌تر بود و اطلاعات دقیق‌تری از فعالیت‌ها و بخش‌های مربوطه خود ارائه داده بود.

همچنین سایت وزارت کار و امور اجتماعی کویت نیز که بسیاری از فعالیت‌های بشردوستانه و خیرخواهانه را انجام می‌دهد و همچنین نظارت بر مؤسسات خیریه و صدر مجوز بر آن‌ها را دارد نیز بررسی شد و اطلاعات جامعی از آن به دست آمد. سپس مؤسسات خیریه اصلی و رسمی ثبت شده در کویت مورد مطالعه قرار گرفتند. این مؤسسات اطلاعات و فعالیت‌های خود را در کویت و خارج از کشور کویت به صورت کاملی در سایت‌های خود در معرض مطالعه قرار داده بودند. این اطلاعات تقریباً به طور کامل و با جزئیات مورد مطالعه قرار گرفت و برنامه‌ها و فعالیت‌های آنان در گزارش بیان گردید.

در نهایت به بررسی نحوه فعالیت‌ها و برنامه‌های این مؤسسات و منابع درآمدی و هزینه‌ها و مخارج آن‌ها و همچنین حوزه‌های فعالیت و میزان بودجه‌های پروژه‌ها و اطلاعات کلی پرداخته شد.

دولة الكويت
وزارة الشؤون الإجتماعية والعمل
MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND LABOR

الرئيسية | المبريات | الهيكل التنظيمي | خدمات الوزارة | استفسارات وتعاون | أخبار الوزارة | خريطة الموقع | الأسئلة المتكررة | About Us

الأخبار: وزارة الشؤون الاجتماعية تهتمهم بمناسبة حلول العيد الوطني

مواقع مقيدة | معالي الوزير | خدمات ملفات

الإحتفالات الوطنية لعام 2015

اللجنة العامة للإحتفال بالأعياد و المناسبات الوطنية

مجالس مستشارت أصحاب الأعمال

- قانون العمل في القطاع الأهلي
- إخطار لتأهيل
- استفسار عن صفيات الملف
- استفسار عن صفقات الملف
- إخطار صاحب الملف

تعميمه الواردة

- استفسار عن بيئات العمل والحساب البنكي
- استفسار عامل عن تحويل الراتب
- استفسار عن صفيات الملف
- إخطار لتأهيل
- استفسار عن المناسبات
- استفسار عن الصفقات

بحث

بحث في الموقع

بحث

معالي الوزيرة / هند صبيح براك الصباح
وزير الشؤون الاجتماعية والعمل
و وزير دولة لشؤون التخطيط و التنمية

در مجموع تلاش براین بوده است که در تدوین این گزارش از مراجع معتبر و به روز دنیا بهره گرفته شود و با برقراری ارتباط با نهادهای مربوطه داخلی و خارجی، محتوای گزارش از دقت بالایی برخوردار گردد. انشاء الله با نقد و نظرات متخصصین مرتبط و تعریف و اجرای مطالعات و پژوهش های تکمیلی مثمرتر واقع گردد.

در پایان لازم می دانم از محضر همه خوانندگان گرامی استدعا نمایم تا با ارائه دیدگاه های ارزشمندشان ما را در ادامه این روند و تکمیل مطالعات انجام شده یاری فرمایند.

مشاور عالی سازمان اوقاف و امور خیریه
و ناظر پروژه

افصل اول |

اطلاعات کلی کشور کویت

۱- اطلاعات کلی کشور کویت

۱-۱- مقدمه

یکی از گام‌های مطالعات تطبیقی، آشنایی مختصر با موقعیت جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی اجتماعی و فرهنگی - مذهبی کشور مورد مطالعه است. مقایسه یک کشور با کشورهای دیگر بدون در نظر گرفتن شرایط و موقعیت آن، موجب درک سطحی موضوع و نتیجه‌گیری نادرست می‌شود.

به منظور آشنایی و مطالعه روندهای اجتماعی و فرهنگی مربوط به یک کشور، آشنایی با ویژگی‌های کلی آن کشور ضروری است؛ در این گزارش همان‌طور که پیش از این اشاره گردید، به بررسی روند تغییر کمک‌های خیریه و وقف و سازوکارهای مربوط به آن پرداخته می‌شود. مطالعات گسترده‌ای در زمینه مؤلفه‌های تأثیرگذار در زمینه کمک‌های خیریه و وقف در کشورهای مختلف دنیا انجام شده است که از آن میان می‌توان به مذهب، سن افراد و درآمد آن‌ها اشاره نمود.

در راستای پروژه در خصوص مطالعه تطبیقی کشور کویت می‌بایست با اطلاعات کلی اعم از موقعیت جغرافیایی، وضعیت اقتصادی، دین رسمی، میزان جمعیت و سایر اطلاعات کلی مرتبط را استخراج نمود و بدان آشنا شد که بدین منظور در این فصل به این مهم رسیدگی می‌شود.

۲-۱- اطلاعات جغرافیایی

کویت کشوری در منطقه خاورمیانه است. این کشور با مساحت ۱۷۸۱۸ کیلومتر مربع در شمال عربستان و شمال غربی خلیج فارس، قرار گرفته است. مساحت کشور ایران

شکل ۱-۱: پرچم کشور کویت

کویت دارای ۸۵٪ مسلمان و ۱۵٪ دیگر ادیان، ۴۳٪ کویتی، ۳۱٪ دیگر اعراب، ۱۱٪ کرد، ۸٪ جنوب آسیایی، ۴٪ ایرانی و ۳٪ دیگر ملیت ها است. کویت با کشورهای عراق و عربستان سعودی مرزهای خاکی و با ایران از طریق خلیج فارس مرز آبی دارد. پایتخت آن، شهر کویت است.

کویت یک دشت وسیع شنی است که در خلال آن گاهی تپه های کم ارتفاع وجود دارد. بیشترین ارتفاع این تپه ها سیصد متر است. ناحیه شمالی کشور با تپه ای که به صورت پراکنده در آن وجود دارد، متمایز می شود. این تپه ها با نزدیک شدن به ساحل، شکل زنجیره ای متصل در طول ساحل شمالی به خود می گیرد که نام «جان الزور» بر آن اطلاق می شود. ارتفاع این تپه های زنجیره ای شکل به حدود ۱۴۵ متر می رسد و به بیابان «ام الرمم» ختم می شود. در اطراف کویت جزیره هایی وجود دارد که جزیره بوبیان از همه بزرگ تر است. در شمال جزیره ور به قرار دارد و در مدخل جون الکویت جزیره فیلیکه قرار دارد (۱). کویت به دلیل قرار گرفتن در نهایی ترین نقطه شمال غربی خلیج فارس و همسایگی با سه کشور ایران، عربستان و عراق اهمیت استراتژیکی دارد به ویژه این که در کنار راه باریک دریایی خور عبدالله و خور موسی واقع شده است. وجود منابع معدنی و عظیم

نفتی و کشف ذخایر گاز طبیعی در کویت نیز از دیگر ویژگی‌های این کشور است. سواحل و بنادر کویت نهایی‌ترین بنادر خلیج فارس هستند که با توجه به منابع عظیم نفت در این کشور اهمیت ویژه آن بیشتر می‌شود(۱).

شکل ۲-۱: نقشه جغرافیایی کویت در میان کشورهای همسایه

۱-۲-۱- تقسیمات کشوری

کویت از لحاظ تقسیم‌بندی اداری دارای ۶ استان است که هر یک از آن‌ها توسط استانداری که از سوی امیر منصوب می‌شود، اداره می‌گردد.

کشور کویت به شش استان زیر تقسیم شده است :

۱- استان جهر ۲- استان عاصمه ۳- استان فروانیه

۴- استان حولی ۵- استان مبارک‌الکبیر ۶- استان احمدی

کشور کویت دارای ۳۹ شهر است و شهر کویت در استان عاصمه، پایتخت این

کشور می‌باشد.

شکل ۱-۳: استان‌های شش‌گانه کشور کویت

۳-۱- اطلاعات اقتصادی

جنگ دوم خلیج فارس و اشغال کویت در سال ۱۹۹۰ ضربه مهلکی را بر اقتصاد کویت وارد ساخت و بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار از ذخایر خارجی و سرمایه‌گذاری‌های این کشور را برباد داد. مجموع خسارات وارده به کویت در نتیجه اشغال آن از سوی عراق بیش از ۴۴/۱۰۹ میلیارد دلار برآورد شده است. پس از جنگ خلیج فارس نیز ساختار اقتصاد کویت تغییری نیافت. تولید ناخالص داخلی کشور پس از یک افول ناشی از اشغال تا سال ۱۹۹۳ روبه افزایش نهاد.

کویت اقتصادی کوچک و محدود، ولی باز دارد که به شدت به صدور نفت خام وابسته است. فروش نفت خام ۹۰ درصد تولید ناخالص داخلی و ۷۵ درصد بودجه دولت را شامل می‌شود. بحران جهانی نفت در اواخر سال ۱۹۹۸ و اوایل سال ۱۹۹۹ موجب شد تا بودجه این کشور از ۵/۵ میلیارد دلار به ۳ میلیارد دلار کاهش یابد و همین امر مشکلات گسترده‌ای را برای اقتصاد کویت فراهم آورد. البته حجم زیادی از مشکلات اقتصادی کویت در ۱۰ سال گذشته مربوط به آثار تخریبی حمله عراق به

تأسیسات نفتی این کشور در سال ۱۹۹۰ است. تأمین بودجه بازسازی شهرها و واحدهای اقتصادی از یکسو و هزینه اعزام نیروهای نظامی آمریکا برای دفاع از کویت در مقابل تهدیدات جاه طلبانه عراق موجب شده است که دولت کویت در سال‌های اخیر به فکر جذب سرمایه‌های خارجی در کشور باشد.

کویت با توجه به جمعیت کم و تولید ناخالص ملی نسبتاً بالا، از درآمد سرانه خوبی برخوردار است. متوسط درآمد سرانه مردم کویت که در سال ۱۹۹۹ حدود ۱۲ هزار و ۵۰۰ دلار بود، در سال ۲۰۰۰ به حدود ۱۴ هزار دلار رسید. در این کشور کمتر کسی زیر خط فقر زندگی می‌کند و اغلب خانواده‌ها از زندگی نسبتاً مرفهی برخوردارند. تمایل به تجمعات و تشریفات که به صورت یک خرده فرهنگ در خانواده‌های کویتی نمود یافته است، برگرفته از همین رفاه نسبی اجتماعی است (۳).

نرخ تورم اقتصادی در کویت کمتر از ۲ درصد برآورد می‌شود که نرخ معقولی است (این نرخ در سال ۱۹۹۷ حدود ۷/۸٪ درصد بود). کویت یک میلیون نفر نیروی کار دارد که اغلب آن‌ها مهاجران کشورهای اطراف هستند. ۵۰ درصد از نیروی کار کویت در بخش‌های دولتی و خدمات اجتماعی، ۴۰ درصد در بخش خدمات و ۱۰ درصد در بخش صنعت و کشاورزی شاغل‌اند. کویت خریدار خوبی برای مواد غذایی، مصالح ساختمانی، سبزیجات و پوشاک کشورهای اطراف است. واحد رسمی پول کویت دینار است که خود به یک هزار فلس تقسیم می‌شود. هر دلار آمریکا در حال حاضر با ۲۸۰۷۳ دینار کویت برابری می‌کند (۱۸ دسامبر ۲۰۱۱) شهر کویت به لحاظ هزینه‌های بالای زندگی در آن، یکی از ۲۰ شهر گران جهان است.

پس از سال ۱۹۹۱ مشکلات اقتصادی پیشین کویت با پیامدهای زیان بار و سنگین جنگ دوم خلیج فارس گره خورد و نیاز مبرم به تحول در ساختار اقتصادی این کشور گردید. دولت کویت برای پیمودن این راه و حل مشکلات بنیادی اقتصادی خود از مشورت‌های بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول کمک گرفت. در سال ۱۹۹۳ هیئت‌های کارشناسی این دو سازمان از کویت بازدید کردند و اجرای یک برنامه اصلاحات اقتصادی را توصیه نمودند که محورهای عمده آن عبارت است از: ۱- خصوصی سازی ۲- حذف یارانه‌ها و خدمات رایگان، افزایش مالیات‌ها کویت در

کشورهای اروپایی و آمریکایی و آسیایی به صورت مستقیم و غیرمستقیم سرمایه‌گذاری کرده‌است. عمده‌ترین این سرمایه‌گذاری‌ها در هفت کشور صنعتی دنیا می‌باشد. تراز پرداخت‌های تجاری کویت در سال‌های ۱۹۹۷ و ۱۹۹۸ به ترتیب ۷/۱ میلیارد دلار و ۶۴۱ میلیون دلار بود. همچنین، تراز حساب جاری این کشور در سال‌های فوق به ترتیب به ۷/۹ میلیارد و ۲/۹ میلیارد دلار رسید. نفت خام، مواد پتروشیمی، فراورده‌های غذایی، فلزات ساختمانی و نمک، عمده محصولات صنعتی و معدنی کویت را تشکیل می‌دهند.

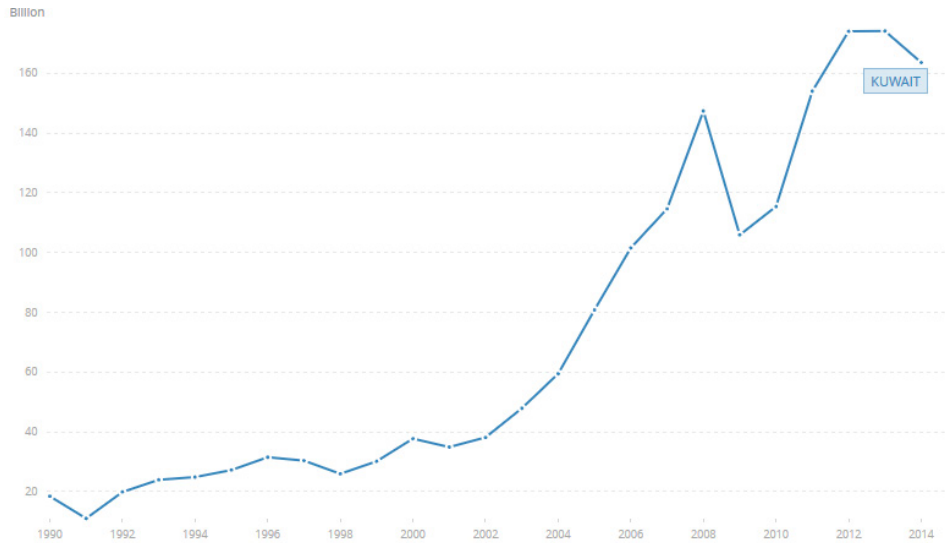
کویت همچنین توان تولید ۲۷ میلیارد کیلووات ساعت انرژی الکتریکی دارد که تماماً توسط نیروگاه‌های حرارتی تأمین می‌شود و به مصرف واحدهای داخلی می‌رسد. کویت کشاورزی چندان مطرحی ندارد و فعالیت‌های شیلاتی آن محدود به صید ماهی و میگو می‌شود. حجم صادرات سالانه این کشور به ۱۳/۵ میلیارد دلار و میزان واردات آن به ۸/۱ میلیارد دلار می‌رسد. آمریکا، ژاپن، کره جنوبی، هند، سنگاپور، انگلیس، آلمان و ایتالیا بزرگ‌ترین شرکای تجاری کویت هستند (۳).

رشد اقتصادی کشور کویت پس از سال ۲۰۰۰ میلادی به شدت افزایش یافت و هرچند در سال‌های اخیر دچار نوساناتی بوده است اما در کل یک روند افزایشی را طی نموده است. همچنین با توجه به درآمد ناخالص ملی و داخلی بالای کشور کویت و جمعیت کم این کشور، سرانه ملی در این کشور بسیار بالاست و مردم آن رفاه نسبتاً قابل قبولی را دارا می‌باشند (۶۵). تولید ناخالص داخلی کویت در سال ۲۰۱۴، ۱۶۳/۶۱۲ میلیارد دلار بود و این شاخص برای کشور ایران ۴۲۵/۳۲۶ میلیارد دلار و حدود ۲/۶ برابر کویت بوده است. همچنین تولید ناخالص داخلی کویت در سال ۲۰۱۵، ۱۱۲/۸۱۲ میلیارد دلار بود که نسبت به سال ۲۰۱۴ با کاهش روبرو بوده است.

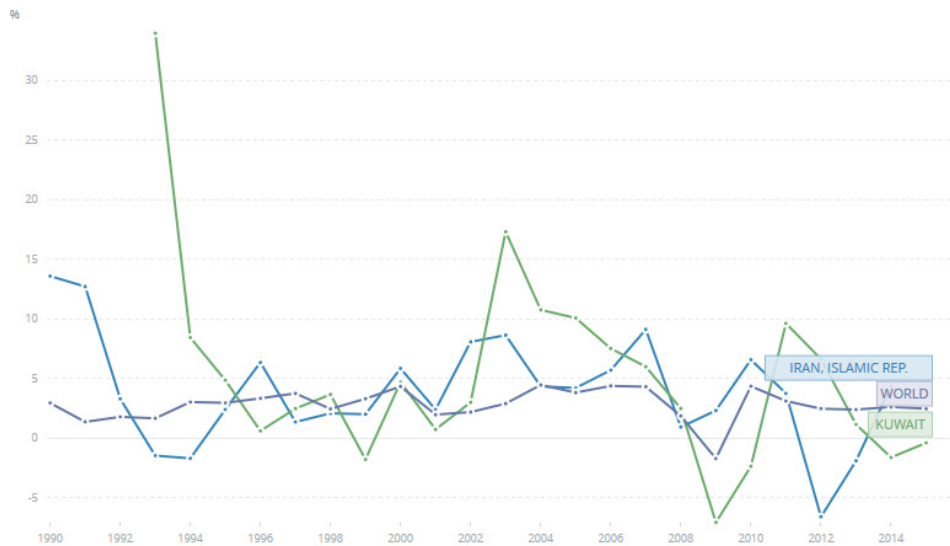
۱-۳-۱- صادرات

طبیعتاً نفت و فراورده‌های نفتی مهم‌ترین اقلام صادراتی کویت و بیش از ۹۶٪ آن را تشکیل می‌دهند. در سال ۱۹۹۴ مجموع ارزش صادرات کویت، بیش از ۱۱ میلیارد دلار بود که از این رقم ۱۰/۳ میلیارد دلار را صادرات نفتی تشکیل می‌دادند (۳).

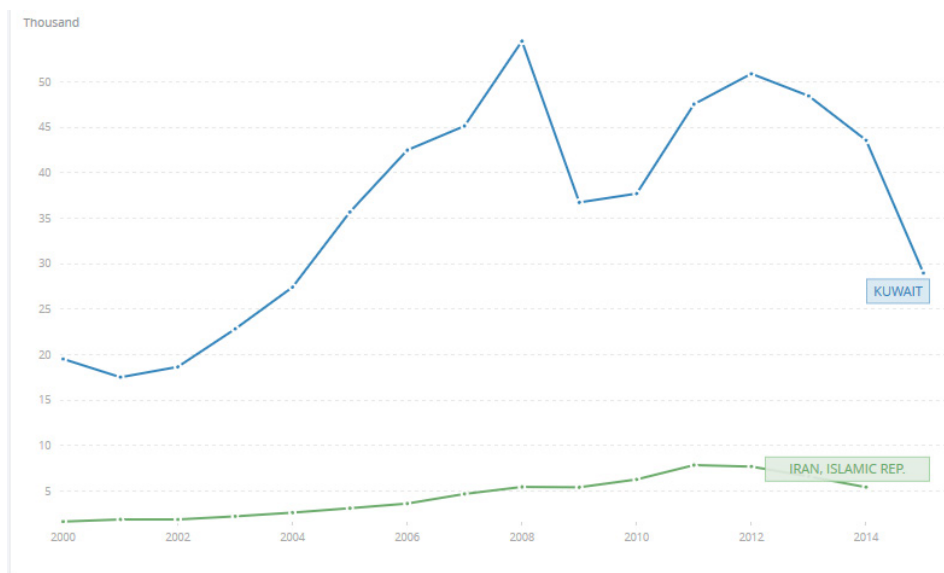
فصل اول - اطلاعات کلی کشور کویت / ۳۱

شکل ۴-۱: تولید ناخالص داخلی کشور کویت از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵

شکل ۵-۱: نمودار رشد تولید ناخالص داخلی کویت، ایران و جهان از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵

شکل ۱-۶: مقایسه تولید ناخالص داخلی سرانه ایران و کویت

۱-۳-۲- اوضاع اقتصادی شیعیان کویت

از بعد اقتصادی باید اذعان کرد که برخی از خانواده‌های شیعه از بزرگ‌ترین تاجران در زمینه اقتصادی و تجاری کویت شدند. از مهم‌ترین این خانواده‌ها: الوزان، بهبهانی، دشتی و معرفی هستند. علاوه بر این شیعیان از تعلیم و آموزش در توسعه و بهبود اوضاع اجتماعی خود استفاده کرده‌اند. به گونه‌ای که دولت مرکز آموزش مجانی را تأسیس کرده که شیعه و سنی به طور مساوی از آن بهره می‌برند. وضع اقتصادی نقش مهمی در از بین بردن شکاف میان شیعیان و اهل سنت از جهت اجتماعی و فرهنگی داشت که شیعیان از توزیع ثروت نفتی استفاده کردند. در آغاز دهه ۵۰ کویت شاهد بهره‌برداری‌های کلان نفتی بود که به بهبود سطح اقتصادی شهروندان کویتی کمک کرد، امری که زمینه را برای شیعیان فراهم کرد تا در امور اقتصادی فعالیت کنند، به طوری که بعضی خانواده‌های شیعه از بزرگ‌ترین طبقات تجاری کویت شدند، همچنین تحولات اقتصادی و اجتماعی که در آن زمان کویت شاهد آن بود به شیعیان فرصت داد که پست‌های مهم مدیریتی را در دولت عهده‌دار شوند و همچنین به توسعه و گسترش

آموزش در کویت کمک کرد، امری که شیعیان و اهل سنت به طور یکسان از آن استفاده کردند و دولت آموزش رایگان را در تمام مقاطع تحصیلی از جمله تحصیلات عالی فراهم کرد که به توسعه وضعیت اجتماعی و علمی کمک کرد(۱).

۱-۴- اطلاعات سیاسی اجتماعی

نظام حکومتی کویت از سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه تشکیل شده است و مطابق قانون اساسی، این سه قوه از یکدیگر تفکیک شده اند اما در عمل، امیر کویت در هر سه قوه اعمال نفوذ می کند. وی ریاست قوه مجریه را به عهده دارد ضمن آن در قوه مقننه و مجلس امت، نقش ریاست را ایفا می کند. افزون بر آن، حکم قضایی با نام وی صادر می شود از این رو در عمل، نوعی اختلاط قوا در نظام حکومتی کویت وجود دارد. در نظام سیاسی و حکومتی کویت، امیر، شخص اول مملکت است و ریاست قوه مجریه، فرماندهی کل قوا و ریاست کشور را بر عهده دارد. وی می تواند در امور مجلس دخالت کند و علاوه بر آن، حق انحلال مجلس و اعلان جنگ تدافعی را نیز دارد. امیر کویت توسط اعضای مذکور و بالغ خاندان سلطنتی انتخاب می گردد. امیر، نخست وزیر و شورای وزیران را انتخاب می کند. پنج عضو مجمع ملی برای دوره ای چهارساله با رأی افراد مذکور بالغ و باسواد تبعه کویت انتخاب می گردند. خانواده رأی دهندگان می باید حائز شرایط کامل اقامت باشند. هرچند در مجلس کویت هیچ حزب سیاسی وجود ندارد اما گروه بندی های غیررسمی درون مجمع وجود دارند.

حکومت در کشور کویت در خاندان «الصباح» موروثی است و ولیعهد باید ظرف یک سال پس از تعیین امیر، با پیشنهاد وی و تصویب مجلس امت از میان افراد صلاحیت دار همین خاندان انتخاب شود. ولیعهد و امیر کویت همواره پسرعمو هستند، بنابراین هرگاه امیر از یک خاندان باشد، ولیعهد باید از خاندان دیگر باشد. نخست وزیر و معاونان وی را امیر انتخاب می کند و رأی وزیران پس از معرفی از سوی نخست وزیر، به تأیید امیر می رسند و او فرمان تشکیل کابینه را صادر می کند. نمایندگان مجلس با رأی مردم و مقامات عالی قضایی از سوی امیر انتخاب می شوند. امیر همچنین در مقام فرمانده کل قوا، مقامات عالی نظامی را برمیگزیند(۱).

کویت با وجود ادعاهای ارضی عراق در قبال آن، در سال ۱۹۶۱ استقلال خود را از انگلیس به دست آورد و در سال ۱۹۶۲ و در دوره حکومت امیر عبدالله السالم الصباح قانون اساسی آن تصویب شد و این کشور دارای یک مجلس قانون گذاری ۵۰ نفره گردید. شیخ جابر الاحمد الصباح امیر کویت که در سن ۷۷ سالگی درگذشت از سال ۱۹۷۷ تا سال ۲۰۰۶ برای کشور حکمرانی کرد و به دنبال آن شیخ سعد العبدالله السالم الصباح جانشین امیر متوفی شد. امیر کویت در رأس هرم قدرت در کشور است و قوه مقننه و مجریه زیر نظر وی اداره می شوند.

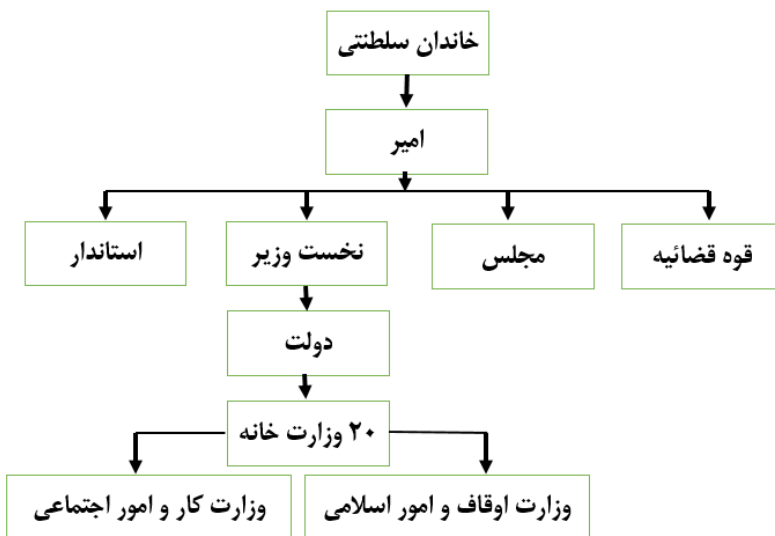
امیر کویت حق صدور قوانین و اجرای آن را دارد. وی همچنین می تواند کارکنان نظامی و غیر نظامی و دیپلمات ها را از کار برکنار کند. امیر کویت همچنین وظیفه عفو و تخفیف مجازات محکومین را دارد.

در سال ۲۰۰۳ امیر کویت، شیخ صباح الاحمد را به نخست وزیری این کشور تعیین کرد و برای نخستین بار از زمان استقلال آن، مقام ولیعهدی و سمت نخست وزیری از هم تفکیک شدند. و این امر باعث شد شورای مجلس حق بازخواست دولت را داشته باشد. مجلس کویت به سال ۱۹۶۳ تأسیس شده است. این مجلس ۵۰ عضو دارد که برای مدت چهار سال انتخاب می شوند (۱).

کویت دارای ۲۰ وزارت خانه است که در لیست وزارت اوقاف و امور اسلامی یکی از آن ها است. وزارت امور خارجه - وزارت نفت - وزارت مالیه - وزارت دفاع - وزارت داخلی - وزارت صنعت و تجارت - وزارت برنامه ریزی و توسعه - وزارت امور ملی - وزارت امور شهری - وزارت مسکن - وزارت امور جوانان - وزارت دادگستری - وزارت اوقاف و امور اسلامی - وزارت آب و برق - وزارت کار - وزارت بهداشت - وزارت فواید عامه - وزارت آموزش و پرورش - وزارت آموزش عالی و وزارت حمل و نقل دیگر وزارت خانه های کویت هستند (۵).

قوه مقننه شامل ۵۰ نماینده است که هر ۴ سال یک بار انتخاب می شوند. قوه مقننه قدرت عزل وزیران را دارد. همچنین نمایندگان مجلس حق استیضاح نخست وزیران نیز دارند که در صورت رد نخست وزیر، کابینه باید جایگزین شود. نخست وزیر کابینه

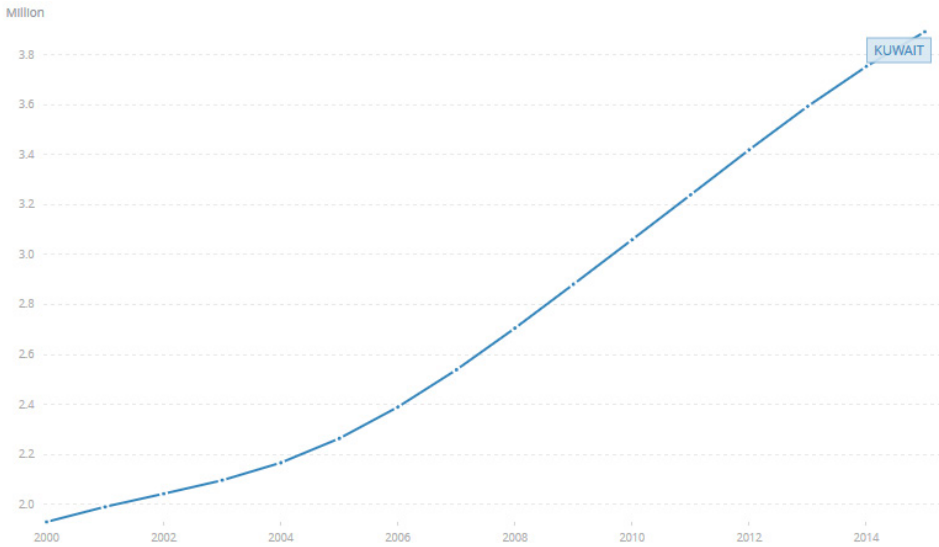
دولت را انتخاب می‌کند که باید این نمایندگان مورد تأیید نمایندگان مجلس باشند. نخست‌وزیر توسط شخص امیر انتصاب می‌شود(۶).

شکل ۱-۷: ساختار سیاسی کشور کویت

با توجه به اطلاعات موجود در بانک جهانی آمار و اطلاعات، جمعیت کشور کویت در سال ۲۰۱۵، ۳/۸۹۲/۰۰۰ نفر می‌باشد و این روند همچنان افزایشی و رو به رشد است(۶۵).

همچنین امید به زندگی در نیز در کویت روز به روز در حال افزایش است. نمودار زیر روند رشد امید به زندگی را در کشور کویت نمایش می‌دهد. همان‌طور که مشخص است امید به زندگی از ۵۴ سال ۱۹۶۰ به ۷۵ سال در سال ۲۰۱۵ رسیده است(۶۵). این کشور جزو کشورهای کوچک طبقه بندی می‌شود که ۳۰٪ جمعیت آن را شیعیان و ۷۰٪ آن را سنی‌ها تشکیل می‌دهند. کویت در سال ۱۹۶۲م به استقلال رسید و از همان سال تاکنون، خاندان آل صباح بر آن حکومت می‌کنند(۱).

شکل ۸-۱: روند رشد جمعیتی کشور کویت

۵-۱- اطلاعات فرهنگی مذهبی

زبان رسمی در کویت عربی است. که با لهجه‌های عربی فصیح، عربی خلیجی و عربی مهری -منسوب به مهرايران- تلفظ می‌شود و از سایر زبان‌های غیربومی می‌توان به زبان انگلیسی، هندو و اردو اشاره کرد. خط رسمی نیز در کویت عربی است (۱). اکثریت مردم کویت مسلمان هستند و اسلام دین رسمی این کشور است. ۷۰٪ ساکنان این کشور سنی اند. اکثر سنی‌های کویت مالکی هستند. ۳۰٪ ساکنان کویت شیعه و تعداد ناچیزی پیرو دیگر ادیان هستند (۴).

افصل دوم |

مفهوم وقف و امور خیریه
در کشور کویت

۲- مفهوم وقف و امور خیریه در کشور کویت

۱-۲- مقدمه

در فصل گذشته، اطلاعاتی کلی درباره کشور کویت بیان شد. پیش از ورود به بررسی ساختار وقف و امور خیریه در کویت، لازم است مفاهیم اولیه در این حوزه مشخص گردد. مفاهیمی که در این فصل بیان شده است شامل توضیحاتی در خصوص تعاریف مهم در حوزه وقف و قوانین و شرایط مرتبط با وقف می‌شود. همچنین برخی از قوانین و احکام مرتبط با سرمایه‌گذاری وقف و اجاره و استفاده از موقوفات بیان شده است.

۲-۲- تفاوت بین وقف و اهدا

اهدا، دادن عین اموال یا منفعی به غیر به صورت آنی و یا کمک بلاعوض به شخصی از روی خیرخواهی است که به شکل‌های مختلفی از جمله صدقه، وام، قرض، وقف و کفالت وجود دارد.

وقف، حبس و نگهداری مالی است که عین آن ثابت است و از منافع آن جهت امور خیریه استفاده می‌شود.

با توجه به تعریف فوق، تفاوت بین وقف و اهدا در این است که در وقف عین مال ثابت و تمام نشدنی است ولی در اهدا این مال می‌تواند برای مدت محدود و تمام شدنی باشد. بنابراین وقف را می‌توان نوعی از اهدا به حساب آورد (۷).

۲-۳- انواع وقف

۱. وقف خاص: وقفی است که سود و منفعت آن برای خانواده شخص می‌رسد و خانواده

واقف می‌توانند از همه منافع آن استفاده کنند. برای مثال شخصی که خانه‌اش را وقف می‌کند برای شخصی از خانواده‌اش و او می‌تواند در این خانه زندگی کند یا آن را اجاره دهد و یا ... .

۲. وقف عام: وقفی است که از عواید و درآمدهای آن در کارهای خیریه و اعمال نیک استفاده می‌شود. و برای مثال شخصی که خانه خود را وقف می‌کند تا از سود اجاره آن برای ساخت مساجد، یا انفاق بر نیازمندان و یا کارهای خیریه مشابه استفاده شود.

۳. وقف مشترک: که ترکیبی از دو نوع بالاست (۶۶).

۲-۴- محدود کردن وقف توسط واقف

در این نوع وقف، واقف مدت معینی را برای وقف خود تعیین می‌کند و پس از انقضای مدت مشخص شده، موقوف علیه دیگر نمی‌تواند از موقوفه استفاده کند و این موقوفات به واقف یا فرزندان یا ورثه او برمی‌گردد (۶۷).

۲-۵- طبقه‌بندی وقف

در نوعی از وقف، واقف بین مستحقین و ذی‌نفعان اولویت بندی می‌نماید و یا ممکن است برای هر یک سهمی را در نظر بگیرد. برای مثال ممکن است وقفی را برای مدتی به فرزندان و سپس به نزدیکان و سپس به نیازمندان بدهد که به این نوع وقف به اصطلاح وقف ترتیبی گفته می‌شود و یا درصدی از وقف را به هر یک از ذی‌نفعان تقدیم کند (۶۷).

۲-۶- شروط ده‌گانه وقف

شروطی هستند که بروقف لازم و واجب می‌باشند و نمی‌تواند آن‌ها را بروقف اعمال کرد که شامل موارد زیر است:

عطا کردن، محروم کردن، داخل کردن، خارج کردن، افزایش، کاهش، تغییر، تبدیل، طلب تبدیل، تبادل (۶۷)

۷-۲- قوانین وقف کویت در حوزه سرمایه‌گذاری وقف

۱-۷-۲- شرایط شرعی سرمایه‌گذاری وقف

۱. جلوگیری از ربا در سرمایه‌گذاری
۲. جلوگیری از وجود حرام در سرمایه‌گذاری
۳. جلوگیری از استفاده از رشوه و هدایا در سرمایه‌گذاری
۴. جلوگیری از فریب و تقلب در سرمایه‌گذاری
۵. جلوگیری از احتکار در سرمایه‌گذاری
۶. جلوگیری از خیانت در سرمایه‌گذاری (۶۷)

۲-۷-۲- قوانین فنی سرمایه‌گذاری وقف در قانون کویت

۱. اجتناب از سرمایه‌گذاری‌های پرخطر
۲. سرمایه‌گذاری موارد سودآور و مناسب
۳. مراقبت از سودهای مستمر در سرمایه‌گذاری‌ها
۴. دسترسی کافی و مناسب به سودها برای استفاده از فرصت‌های مناسب جدید (۶۷)

۳-۷-۲- قوانین وقفی اجاره‌ای

۱. تعیین کمترین حد سود سالانه برای کل اموال وقفی که با توجه به وضع بازار
۲. تعیین حدود کل سود حاصله از سرمایه‌گذاری‌های جاری با توجه به نحوه سرمایه‌گذاری‌ها (۶۷)

۸-۲- شروط صحیح بودن وقف

۱. واقف عاقل و بالغ باشد و سن او بالاتر از ۱۸ سال باشد.
۲. موقوفه از نظر قانونی و شرعی برای واقف باشد و در رهن یا شراکت کسی نباشد.
۳. از نظر شرعی، موقوفه بر امور حرام نباشد.
۴. شک و تردیدی پس از مرگ واقف وجود نداشته باشد (۶۷).

۹-۲- نکاتی در مورد وقف

۱. وقف شخص مجنون، دیوانه یا غافل با اجازه قاضی صحیح است.
۲. وقف بدهکار در حین قرض صحیح است و طلبکار تا سه سال پس از آن حق اعتراض دارد.
۳. وقف غیرمسلمان صحیح است.
۴. وقف مرتد صحیح است.
۵. وقف اگر در مالکیت مستحقان نیز نباشد صحیح است.
۶. اگر وقف با شرط غیر صحیح همراه باشد، وقف صحیح و شرط باطل است.
۷. اگر بین دو شرط تعارض وجود داشته باشد، شرط آخر قبول است (۶۷).

۱۰-۲- نیات وقفی

۱-۱۰-۲- وقف بر مسجد

وقف در کویت از زمان به وجود آمدن کویت وجود داشته و یکی از نمادهای اسلامی این کشور می باشد. از همان ابتدا خیران بسیار زیادی بودند که به ساخت مسجد برای انجام اعمال خیر و همچنین برگزاری نماز جماعت در آن می پرداختند. همچنین افراد بسیاری بودند که با توجه به توصیه های الهی ثلث اموال خود را برای ساخت مساجد هزینه می کردند.

پس از سال ۱۹۴۹ میلادی دایره وقف در کویت ایجاد شد که وظیفه ساخت مساجدی را داشت که واقفان آن ها را می ساختند و هزینه های آن را متقبل می شدند (۸).

۱-۱-۱۰-۲- نیات وقف در مساجد

۱. امام و مؤذن

در اغلب موارد موقوفات را به امامان و مؤذنان وقف نمی کنند بلکه از اجاره دادن آن ها و کسب درآمد از آن ها به امامان و مؤذنان حقوق می دهند.

۲. تعمیر مساجد

از اجاره موقوفات هزینه های تعمیر مساجد تأمین می شود.

۳. وقف عام بر مساجد

در این نوع وقف، هدف خاصی مشخص نمی‌شود و می‌توان از درآمدهای وقفی در قسمت‌های مختلف مسجد که نیاز به هزینه دارد استفاده کرد (۸).

۴. مدرسه حفظ قرآن

در این نوع از وقف، نیت استفاده از درآمدها برای ایجاد مدارس قرآن در مساجد است.

۵. وقف برای تعمیر مسکن امام و مؤذنان مساجد

۶. وقف برای تأمین تجهیزات مسجد از قبیل فرش، چراغ و ...

۷. وقف برای تهیه افطار روزه‌داران (۸)

۲-۱۰-۲- وقف در بخش‌های دیگر

وقف در کویت تنها در بخش مسجد خلاصه نمی‌شود و در بخش‌های دیگر نیز وجود دارد.

۱. اطعام

هدف از این نوع وقف تهیه مواد غذایی ضروری در روستاها و توزیع آن‌ها بین مردم به صورت عمومی و خصوصی در ایام خاص از جمله مراسم، جشن‌ها و اعیاد است (۸).

۲. وقف خوراک

این نوع وقف مترادف وقف اطعام است و در این نوع وقف به اطعام فقرا و نیازمندان در داخل و خارج کشور و همچنین پناهندگان و مهاجرین پرداخته می‌شود.

۳. وقف حیوانات قربانی

در این نوع وقف به توزیع گوشت‌های قربانی بین نیازمندان داخل و خارج کویت در اعیاد مبارک پرداخته می‌شود. برای این ۳ نوع وقف اطعام، خوراک و قربانی، اداره وقف حالیه هر ساله قسمتی از مبالغ وقفی را به بیت الزکات می‌دهد تا این مواد غذایی را در بخش‌های مختلف توزیع کند.

۴. وقف اعمال نیک

در این نوع وقف به ارائه کمک‌هایی به نیازمندان و فقرا پرداخته می‌شود. همچنین از

مراکز و تشکل‌های اسلامی مرتبط با این نوع کمک‌ها حمایت می‌شود.

۵. وقف خیریه

در این نوع وقف به ساخت مساجد و مراکز درمانی پرداخته می‌شود.

۶. وقف برفقرا و مساکین که به کمک‌هایی با تمرکز بر این گروه‌ها پرداخته می‌شود (۸).

۷. وقف بر دانشجویان علوم

در این نوع وقف به تهیه و توزیع کتب، مجله‌ها، نشریه‌ها و ... و توزیع آن‌ها در کشورهای اسلامی و همچنین اعزام دانشجو به دیگر کشورها برای مطالعه و آموزش علوم پزشکی و دیگر علوم است.

۸. وقف توزیع آب

این نوع وقف شامل رساندن و انتقال آب به مساجد و مکان‌های عمومی و همچنین حفر چاه‌هایی در کشورهای اسلامی فقیر و محروم است.

۹. وقف بر قرآن کریم

این نوع وقف شامل آموزش قرآن، چاپ و نشر و توزیع آن می‌باشد.

۱۰. وقف بر تعمیر

این نوع وقف برای تعمیر و احیای موقوفات در حال تخریب می‌باشد.

۱۱. وقف بر مردگان

در این نوع وقف به انجام اعمالی برای رسیدن خیر و منفعت و رحمت آن بر مردگان پرداخته می‌شود.

۱۲. وقف بر امور خاص مردگان از جمله غسل، تدفین و ... (۸)

۲-۱۱- وقف جعفری در کویت

۲-۱۱-۱- تاریخچه شکل‌گیری اوقاف جعفری در کویت

کویت نیز همچون دیگر دولت‌های اسلامی از دیرباز وقف را می‌شناسد و مسلمانان را به آن تشویق می‌کند و آن را جزء موضوعات احوال شخصی به شمار می‌آورد. پیش از این، زمانی که هنوز قانون‌گذاری در دولت وجود نداشت، امور اوقاف بر اساس قواعد مذهب

مالکی، به عنوان مذهب رسمی حکومت اداره می‌شد و در مذهب شیعه امامیه نیز قوانین مذهب جعفری بر آن حاکم بود. از این رو در هر دو مذهب وقف نامه‌ها به دست علمای دینی نوشته می‌شد. روند اداره اوقاف به همین صورت ادامه داشت تا اینکه حاکم کویت در ۱۹۵۱م فرمانی مبنی بر اجرای احکام شرعی ویژه وقف صادر کرد. این فرمان به قانونی تبدیل گشت که از آن زمان تاکنون امور اوقاف بر اساس آن اداره می‌شود (۴۳).

۲-۱۱-۲- پایه‌گذاری وقف بر اساس مذهب مالکی و بروز مشکلات

از آنجا که قانون اوقاف کویت بر پایه مذهب مالکی وضع شده و در آن، میان اوقاف سنی و جعفری و اوقاف دیگر مذاهب تفاوتی قائل نشده بود، تعداد زیادی از اوقاف جعفری سالیان زیادی تحت نظارت وزارت درآمد و این به یکی از دو عامل زیر بار می‌گشت: ۱- نبود ناظرانی برای اوقاف ۲- وجود نزاع قضایی درباره وقف که باعث می‌شد وزارت بر داخل کردن آن تحت نظارت خود پافشاری کند. بدین ترتیب وزارت اوقاف و امور اسلامی، رسیدگی به اوقاف جعفری را بردوش گرفت و درآمدهای آن را بر اساس آنچه واقفین در وقف نامه‌ها قید کرده بودند صرف می‌کرد و چنانچه جزئیات چگونگی صرف درآمد در وقف نامه نوشته نشده بود، به صلاحدید خود به مصرف می‌رساند و طبیعتاً در همه این امور بر اساس مذهب مالکی عمل می‌کرد.

پس از آن به موجب قانون ۲۵۷ مصوب سال ۱۹۹۳، دبیرخانه اوقاف تأسیس شد. این نهاد مؤسسه‌ای دولتی و وابسته به وزارت اوقاف بود که صلاحیت‌های تعیین شده برای وزارت اوقاف در حیطه وقف را عهده‌دار می‌شد. بدین ترتیب دبیرخانه اوقاف جای وزارت اوقاف را گرفت و همه امور مربوط به اوقاف شامل مدیریت اموال، سرمایه‌گذاری آن‌ها و صرف درآمدها و به تبع، اوقاف جعفری، در انحصار آن درآمد (۴۳). از آنجا که مسئله وقف با اختلاف مذاهب و آرای فقهی ارتباط تنگاتنگی دارد و جزء موضوعات احوال شخصی محسوب می‌شود، درخواست‌ها مبنی بر واگذار کردن امور وقف به اهل آن بالا گرفت و پیشنهادهای متعددی ارائه شد که مهم‌ترین آن‌ها تأسیس دبیرخانه اوقاف جعفری بود. مطالبات در خصوص اوقاف جعفری با پیشنهاد برنامه‌ای برای اداره و سرمایه‌گذاری و صرف درآمدهای آن به طوری که غرض واقفان را بر اساس مذهبشان و

تحت نظارت افراد متخصص و آگاه به قواعد فقهی مذهب جعفری تحقق بخشد، ادامه یافت. درستی و حقانیت این مطالبات از سوی حکومت مورد تأیید واقع شد و موضوع از چندین جهت مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت و پس از مراحل مختلف، نتیجه این شد که اوقاف جعفری تحت نظارت و مدیریت متخصصان مذهبی قرار گرفت و اداره وقف جعفری تحت دبیرخانه کل اوقاف وابسته به وزارت اوقاف تأسیس شد (۴۳).

۲-۱۱-۳- مصارف وقف جعفری

۱. برای مساجد
۲. برای قرآن کریم
۳. برای حسینیه‌ها
۴. برای امور خیرخواهانه عمومی (قربانی، خانواده‌های نیازمند، افطار، فقرا، ایتام، درمان و ...)

۲-۱۱-۳-۱- وقف رحمت

این نوع وقف مربوط به فقرا و نیازمندان است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. وقف توزیع آب
۲. وقف افطار روزه‌داران
۳. وقف گوشت قربانی
۴. وقف حمایت از ایتام

۲-۱۱-۳-۲- وقف زندگی

وقف زندگی شامل موارد زیر می‌شود:

۱. وقف برای درمان بیماران و ساخت بیمارستان و تجهیزات درمانی
۲. وقف برای معلولان و گروه‌های خاص
۳. وقف برای طلاب علوم اسلامی و مدارس مستضعفان

۲-۱۱-۳-۳- وقف خیرات

این نوع وقف شامل ۳ دسته می شود:

۱. وقف خیریه عمومی (در راستای کمک های جامعه و با توجه به اقتضای زمان)
۲. وقف برای اصلاح روابط اجتماعی (مشاوره و کاهش تنش های اجتماعی، ازدواج و طلاق و...)
۳. وقف برای چاپ و انتشار کتب سودمند (کتبی که به پیشرفت و ارتقاء جامعه و بهبود انسانیت کمک کند) (۴۱)

افصل سوم |

**روند توسعه و وضعیت موجود
وقف و امور خیریه در کشور کویت**

۳- روند توسعه و وضعیت موجود وقف و امور خیریه در کشور کویت

۳-۱- مقدمه

پس از بررسی وضعیت عمومی کشور کویت و آشکار شدن مفهوم وقف و امور خیریه، در این فصل به بررسی روند توسعه و تکامل وقف و امور خیریه در کشور کویت پرداخته می شود و پس از آن به بررسی وضعیت موجود پرداخته خواهد شد. در بخش روند توسعه، مطالبی درباره ی اداره ی اوقاف این کشور و تغییر و تحولات آن بیان شده است. در بخش وضعیت موجود موقوفات، تعداد کل موقوفات ثبت شده و مقایسه ی وضعیت کشور کویت در امور خیریه با دیگر کشورها بیان شده است و همچنین در ادامه مساجد و اماکن مذهبی شاخص این کشور و تعداد مساجد کویت مورد بررسی قرار گرفته اند.

۳-۲- روند توسعه

اقدام به وقف اموال و املاک از دیرباز، از زمان پیدایش کشور کویت با ساختن مساجد و تخصیص موقوفات به آنها آغاز شده است. تاریخ نگاران در این رابطه، نخستین موقوفه ثبت شده را بنای مسجد «بن بحر» در حدود سال ۱۶۹۵ ذکر کرده اند. وقف در آن دوران بیانگر نوعی همیاری اجتماعی بوده است که بدون نظارتی مرکزی در جامعه آن زمان کویت صورت می گرفت لذا هیچ نهادی روال و روند اقداماتی وقفی را هدایت و مدیریت نمی کرد و وقف در زمینه ها و عرصه های مختلف اجتماعی نمی گستراند.

با آغاز قرن بیستم و در راستای تلاش‌هایی که کشور کویت در جهت دگرگونی و بهبود نظام اداری خویش به عمل آورد، اداره اوقاف این کشور در سال ۱۹۲۱ ایجاد گردید و مدیریت و نظارت بر اوقاف را در حد توان آن زمان خویش بر عهده گرفت. در سال ۱۹۴۸ محدوده اختیارات این اداره گسترش یافت و آن را قادر ساخت که با تحرکی وسیع تر فعالیت‌های مربوط به وقف را در خدمت اماکن دینی و نیازمندان سامان بخشد. اداره اوقاف با تشکیل هیئت امنای اوقاف توانست مشارکت مردمی در نظارت بر امور وقف را تحقق ببخشد.

اعضای این هیئت را برخی از شهروندان به ریاست مرحوم شیخ عبدالله الجابر الصباح رئیس اداره اوقاف آن زمان تشکیل می‌دادند. در تاریخ ۴/۵/۱۹۵۱ با صدور فرمان امیر کویت مبنی بر انطباق فعالیت‌های اوقاف با احکام شرع مبین اسلام، ساختار اساسی و قانونی اوقاف در کویت شکل نهایی خود را پیدا کرد. این قانون هم‌اکنون در حال اجراست و تا زمانی که قانون جدیدتری آن را تغییر نداده است معتبر می‌باشد.

در پی اعلام استقلال کشور، اداره اوقاف کویت در تاریخ ۱۷/۱/۱۹۶۲ به وزارتخانه تبدیل شد و نام وزارت اوقاف را به خود گرفت. در تاریخ ۲۵/۱۰/۱۹۶۵ امور اسلامی نیز به‌عنوان یکی از مسئولیت‌های این وزارتخانه افزوده شد و وزارت اوقاف و امور اسلامی متصدی مسئولیت‌های مختلفی، از جمله مدیریت اوقاف گردید.

در تاریخ ۱۳/۱۱/۱۹۹۳ فرمان امیر کویت مبنی بر تأسیس دبیرخانه مرکزی اوقاف صادر گردید. این نهاد مؤسسه‌ای دولتی و وابسته به وزارت اوقاف بود که صلاحیت‌های تعیین شده برای وزارت اوقاف در حیطه وقف را عهده‌دار می‌شد. بدین ترتیب دبیرخانه اوقاف جای وزارت اوقاف را گرفت و همه امور مربوط به اوقاف شامل مدیریت اموال، سرمایه‌گذاری آن‌ها و صرف درآمدها در انحصار آن درآمد (۴۳).

۳-۳- نگاهی گذرا به وضعیت موجود وقف و امور خیریه

۱. تعداد کل موقوفات ثبت شده ۳۰۰ مورد و به علاوه ۱۴۰ مورد وقف بر مساجد می‌باشد.^۱

۱. در زمینه‌ی وضعیت موجود وقف و امور خیریه کویت، علیرغم جستجوهای که در اینترنت صورت پذیرفت، به دلیل محدودیت‌های دسترسی منابع و همچنین عدم انتشار اطلاعات مفید از طرف کشور مورد مطالعه، مطالب کاملتری یافت نگردید و تکمیل اطلاعات موجود، نیاز به انجام تحقیقات میدانی و مطالعات تکمیلی در این زمینه دارد.

۲. اکثر موقوفات وقف شده در کشور به مساجد قدیمی کشور از جمله (العدسانی، النومان، القطامی و...) اختصاص یافته است.

۳. سه دسته نظارت بر وقف وجود دارند.

الف) موقوفاتی که دبیرخانه مرکزی اوقاف بر آن‌ها نظارت می‌کند.

ب) موقوفاتی که دبیرخانه به همراه یکی از نزدیکان واقف بر آن‌ها نظارت دارند.

ج) موقوفاتی که یکی از فرزندان واقف بر آن‌ها نظارت می‌کند.

۴. موقوفاتی در کشور کویت از زمان‌های قدیم در مناطق مختلف کشور وجود داشته است که این موقوفات به مراکز اصلی کویت تبدیل شده‌اند و به املاک و مستغلاتی با قیمت‌هایی بسیار بالا تبدیل شده‌اند.

۵. موقوفات کشور کویت به موقوفات داخل کشور محدود نمی‌شود. بلکه موقوفاتی در بحرین، هند، مکه، بصره و دیگر شهرها به کویت اختصاص یافته است.

۶. وقف خانوادگی: این نوع وقف، نوعی از وقف است که عایدات آن بر فرزندان و خویشان و نزدیکان واقف می‌رسد. تعداد این موقوفات در کویت ۷۰ مورد می‌باشد (۸).

۳-۴- مقایسه وضعیت کشور کویت در امور خیریه با دیگر کشورها

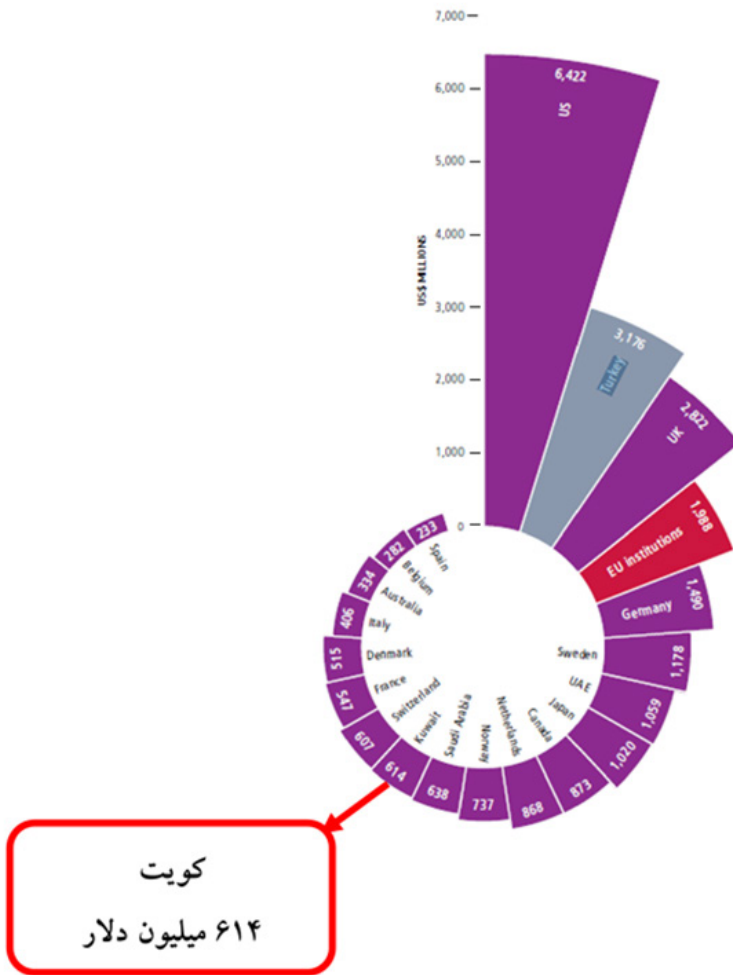
۳-۴-۱- گزارش کمک‌های بشردوستانه جهانی

با توجه به گزارشی که در سال ۲۰۱۶ در ارتباط با میزان کمک‌های بشردوستانه منتشر شده است، رتبه‌بندی کشورها در زمینه امور خیریه بر اساس معیارهای مختلفی انجام می‌شود. اگر بخواهیم میزان کمک‌های انسان دوستانه کشورها را با توجه به درصدی از درآمد ناخالص ملی رتبه‌بندی کنیم، کشور کویت در کنار ترکیه، امارات و سوئد بیشترین میزان کمک‌های انسان دوستانه را در سال ۲۰۱۵ داشته‌اند.

کویت در سال ۲۰۱۵ نسبت به سال ۲۰۱۴، ۸۶٪ افزایش کمک‌های بشردوستانه بین‌المللی را داشته است و میزان این کمک‌ها توسط دولت کویت با ۴/۲۸۳ میلیون دلار (۹۹۰ میلیارد تومان) افزایش به ۶۱۴ میلیون دلار (۲۱۴۵ میلیارد دلار) در سال ۲۰۱۵ رسید.

کویت سیزدهمین کشور در جهان از نظر میزان کمک‌های بشردوستانه می‌باشد و اگر این کمک‌ها را با توجه به درصدی از تولید ناخالص ملی در نظر بگیریم، کویت در

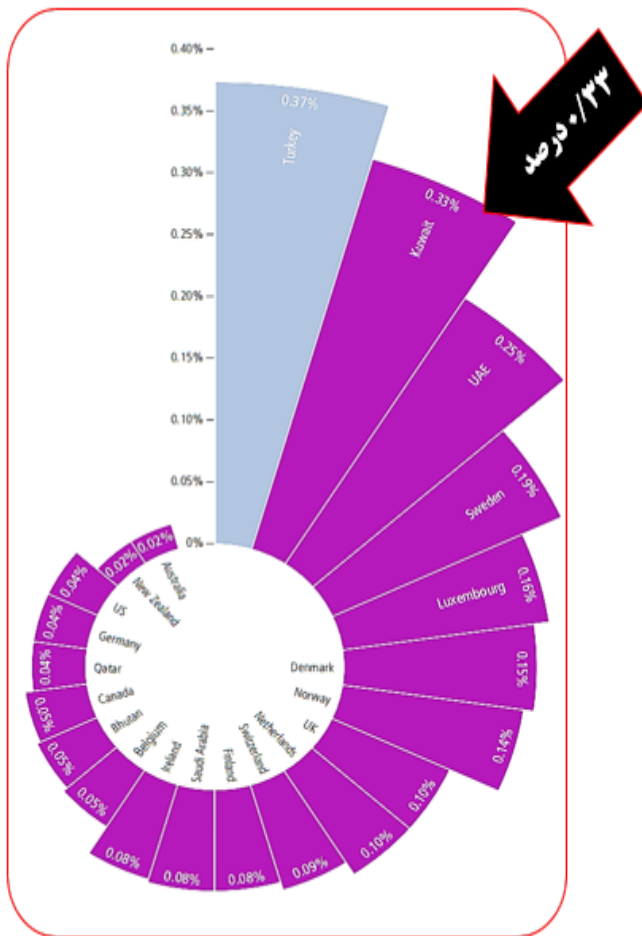
جایگاه دوم جهان در کمک‌های بشردوستانه قرار می‌گیرد (۷۱).

شکل ۲-۳: میزان کمک‌های خیرخواهانه بین‌المللی کشورها

۳-۴-۲- گزارشات مؤسسه خیریه حامی خیریه‌ها (CAF)

با توجه به گزارش منتشر شده توسط مؤسسه خیریه حامی خیریه‌ها (CAF) در سال ۲۰۱۵ وضعیت کویت در امور خیرخواهانه و بشردوستانه به صورت زیر است:
کویت در وقف وقت و کار داوطلبانه رتبه ۹۲ را در بین کشورهای جهان دارد.

شکل ۳-۲: میزان کمک‌های خیرخواهانه کشورها براساس درصدی از درآمد ناخالص ملی همچنین در کمک به افراد ناشناس و غریبه رتبه ۷ و در کمک به خیریه‌ها رتبه ۳۱ را از آن خود کرده است و در مجموع این عوامل در رتبه ۲۴ جهان قرار دارد (۷۲).

۳-۵- مساجد و اماکن مذهبی شاخص کشور کویت

در کویت بیش از ۲۰۰ مسجد آباد وجود دارد که ۱۳۵ مسجد مربوط به اهل سنت و حدود ۶۵ مسجد مربوط به شیعیان است.^۱ طبق تحقیقات انجام شده وزارت اوقاف

۱. در زمینه ی وضعیت مساجد و اماکن مذهبی کشور کویت، علیرغم جستجوایی که در اینترنت صورت پذیرفت، به دلیل محدودیت‌های دسترسی منابع و همچنین عدم انتشار اطلاعات مفید از طرف کشور مورد مطالعه، مطالب کاملتری یافت نگردید و

وامور اسلامی کشور کویت مسئولیت ساخت، اداره، تجهیز و نگهداری مساجد و تأمین نیازهای مالی و آموزشی امامان جماعات و مفتی‌های کشور را برعهده دارد.

در این وزارتخانه معاونتی با عنوان معاونت امور مساجد وجود دارد که مسئولیت اداره این اماکن را به بخش‌های مختلف منطقه‌ای این معاونت سپرده است. بخش‌های مختلف این معاونت که مناطق مختلف کشور کویت را زیر نظر دارد عبارت است از بخش اداره مساجد العاصمه، حولی، الفروانیه، الجهرا، الاحمدی و مساجد مبارک الکبیر (۷۳). یکی دیگر از معاونت‌های وزارتخانه معاونت فتواها و پژوهش‌های شرعی است که وظیفه اصلی این معاونت اداره مفتی‌ها، ائمه جماعات مساجد و تأمین نیازهای مالی آن‌ها و برگزاری جلسات آموزشی و پژوهشی به منظور افزایش شناخت امامان جماعات و آگاهی آن‌ها نسبت به مسائل روز دنیای اسلام را برعهده دارد.

معاونت امور فرهنگی نیز یکی دیگر از بخش‌های این وزارتخانه می‌باشد که وظیفه تحکیم ارزش‌های اسلامی، انتشار آگاهی‌های دینی و فرهنگی، ترویج فرهنگ وحدت ملی از طریق توسعه منابع انسانی مطابق با شیوه‌های روز و مدرن جهانی و اجرا و اداره برنامه‌های فرهنگی مذهبی و ترویج فرهنگ اسلامی متناسب با ارزش‌های قرآنی و سنت پیامبر (ص) در مساجد را برعهده دارد.

طبق بعضی آمار حدود ۸۰۰ حسینیه، تکیه و دیوانیه‌ی که عمدتاً مرکز سوگواری و تبلیغ تشیع است، در کویت موجود می‌باشد که ۱۲۵ حسینیه بزرگ و رسمی و دارای مجوز است و بقیه همان دیوانیه‌ها یا حسینیه‌های خانگی می‌باشد. سخنرانی‌ها و مراسم در این حسینیه‌ها (جز چند مورد به زبان فارسی) به زبان عربی است. کویتی‌ها به تالار ملاقات و گفتگو «دیوانیه» می‌گویند. بیشتر این دیوانیه‌ها (حسینیه‌ها) در مناطق الشرق، الصوابر و القبله قرار داشتند، ولی به مرور زمان به خارج از سور قدیم کویت منتقل و در مناطق الميدان، الدسمه و الدعیه احداث شدند.

امروزه در جای‌جای کویت حسینیه‌ها به فضل و لطف الهی اهل بیت عترت و طهارت (ع) دیده می‌شوند و در مناطق پرجمعیتی چون المنصوریه، الدعیه، الدسمه،

الشرق و الرمیثیه، دایرو مجالس عزاداری حسینی در دهه اول ماه محرم در آن‌ها برگزار می‌شود(۷۳).

از زیباترین و مهم‌ترین مساجد کشور کویت می‌توان مسجد الکبیر، مسجد الخلیفه، مسجد شی فاطمه و حسینیه‌های جعفریه، سید عمران و آل یاسین اشاره کرد چرا که هم از لحاظ معماری و هم از نظر هویت فرهنگی در کویت شاخص هستند. به منظور آشنایی بیشتر با این مساجد، در ادامه این بخش به توضیح مختصری در رابطه با ویژگی‌های مساجد مذکور پرداخته شده است.

۳-۵-۱- مسجد الکبیر

این مسجد در نزدیکی ساحل خلیج فارس واقع شده است. کار بر روی ساخت آن در سال ۱۱۲۱ آغاز و در سال ۱۱۸۶ با هزینه ۱۴ میلیون دینار به پایان رسید. در ساخت این بنای فاخر پنجاه مهندس و چهار صد و پنجاه کارگر نقش داشته‌اند. مسجد الکبیر بزرگ‌ترین مسجد در کشور کویت محسوب می‌شود، که سالانه در شبه‌ای ماه مبارک رمضان پذیرای تا ۱۲۰/۰۰۰ نمازگزار است.

متولی اداره مسجد در حال کار تحت شعار «یک نهاد پیشرو اسلامی و معلم اسلامی ممتاز» و سازگار با چشم‌انداز و مأموریت مسجد و اهداف استراتژیک مسجد هستند(۷۳).

۳-۵-۲- مسجد الخلیفه

مسجد خلیفه یکی از قدیمی‌ترین مساجد فهرست میراث مساجد در کویت است که در نزدیکی مجلس سنای این کشور واقع شده است. این مسجد توسط خاندان حاکم آل خلیفه در بحرین پس از خروج او را از کویت تأسیس شد و به عنوان منابع وقف عمومی تحت تسلط وزارت اوقاف و امور اسلامی کشور کویت درآمد است(۷۳).

شکل ۳-۱: مسجد الکبیر

شکل ۳-۲: مسجد الخلیفه

۳-۵-۳- مسجد شیخ فاطمه

مسجد شی فاطمه در حومه عبدالله السالم، حومه شهر کویت واقع شده است. این مسجد در ماه رمضان از هزاران نمازگزار استقبال می‌کند. شکل مناره‌های این مساجد با شکل سایر مناره‌ها متفاوت است، مناره‌ها به شکل شمع ساخته شده که میان معماری گنبد و مناره و سایر مؤلفه‌های آن نوعی تعادل برقرار کند. این بنا یکی از آثار معماری

معاصر اسلامی و نشانه‌ای از هنر اسلامی است که نقطه عطفی در کویت به شمار می‌رود. چرا که از نظر اصالت و ویژگی‌های مسجد را چون وجود مناره، گنبد، صحن اصلی اقامه نماز جماعت، استفاده از هنرهای اسلامی را حفظ کرده و در عین حال با شکل متفاوتی ارائه شده است (۷۳).

۳-۵-۴- حسینیه جعفریه

حسینیه جعفریه اولین حسینیه رسمی در کویت به شمار آمده و لقب مادر حسینیه‌ها را به خود اختصاص داده است. این حسینیه که تاریخ کویت را در دل خود جای داده است، در سال ۱۸۲۵ میلادی در یک خانه کوچک وقفی دایر گردید و ۲۵ سال پیش توسط مرحوم آیت الله حاج میرزا علی حائری وقف رسمی شد. وی سرپرستی این حسینیه را در دوران حیات خود بر عهده گرفت و پس از فوت سرپرستی آن به برادرش میرزا حسن حائری واگذار شد. پس از وی فرزندش مرحوم حاج میرزا عبدالرسول احقاقی این سرپرستی را بر عهده گرفت. حسینیه جعفریه تنها حسینیه‌ای در کویت است که به طور روزانه و در طول ایام سال مجالس حسینی و وعظ دایر می‌کند (۷۳).

شکل ۳-۳: مسجد شیخ فاطمه

در گذشته، حکام و افراد خاندان حاکم کویت به این حسینیه رفت و آمد داشته و این مکان مرکزی برای تجمع هیئت رؤیت هلال ماه مبارک رمضان و هلال عید فطر بود و مردم کویت نیز با این سنت خوی گرفته‌اند. ضمناً مردم کویت از دیرباز در جوئی

شکل ۳-۴: حسینیه جعفریه

آکنده از محبت و مودت و وحدت زندگی کرده، از هرگونه مسائل تفرقه‌انگیز مذهبی دوری می‌نمایند. علمای زیادی در این حسینیه به دور از هرگونه حساسیت مذهبی با حکام و مسئولین کویت ملاقات می‌کردند (۷۳)

۳-۵-۵- حسینیه سید عمران

شکل ۳-۵: حسینیه سید عمران

این حسینیه توسط مرحوم سید علی احمد موسوی، بعد از این که از بحرین آمد و در کویت سکونت گزید، تأسیس شد. این حسینیه در آغاز در منطقه الشرق دایر و در سال ۱۱۶۳ میلادی به بنید القار و در سال ۱۱۸۵ میلادی به منطقه الدسمه منتقل گردید (۷۳).

۳-۵-۶- حسینیه آل یاسین

این حسینیه در آغاز امر دیوانیه ای بود که به منزل خاندان حاج یاسین حداد واقع در منطقه صوابر قدیم ملحق بوده و دوشنبه شب ها مجالس و عظ برگزار می کرد. ملاحسن موسی اولین خطیب این حسینیه بود. بعد از وی عبدالرزاق البصیر که شاگرد ملاموسی بوده است این وظیفه را برعهده گرفت. این حسینیه علیرغم شرایط سخت، به فعالیت خود ادامه می دهد (۷۳).

افصل چهارم |

**نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف
و امور خیریه در کشور کویت**

۴- نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور کویت

۴-۱- مقدمه

یکی از موضوعات مهم برای شناخت وضعیت وقف و امور خیریه در کشورهای مختلف شناخت ساختار و بازیگران فعال در این حوزه است. این موضوع از آن جهت مورد اهمیت است که با شناخت انواع بازیگران فعال در زمینه‌های مختلف و بررسی و تحلیل نوع فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند، می‌توان از دستاوردهای هر یک از این بازیگران استفاده کرد و از تجربیات ناموفق آن‌ها دوری جست.

در این فصل پس از معرفی انواع کنشگران فعال در سه بخش وقف و امور خیریه، مساجد و اماکن متبرکه، قرآن و فعالیت‌های مذهبی به شناسایی و تحلیل بازیگران مختلف با توجه به نقشی که در وقف و امور خیریه کشور کویت ایفا می‌کنند، پرداخته شده است. سپس نگاشت نهادی تمامی این بازیگران به همراه نوع ارتباطات آن ترسیم شده است و پس از آن، هر یک از این بازیگران و مجموعه فعالیت‌ها، اهداف، مأموریت، چشم‌انداز، ساختار و... آن‌ها مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

۴-۲- انواع کنشگران فعال در حوزه وقف و امور خیریه

کنشگر، عبارت است از فرد، گروه و یا سازمانی که می‌تواند بر ورودی‌ها (منابع) و یا بروندادهای یک سیستم تأثیر بگذارد و یا از خروجی‌ها و بروندادهای آن (خدمات، محصولات، پیامدها و...) تأثیر پذیرد. در این گزارش کنشگران به چهار دسته اصلی تقسیم می‌شوند:

۴-۲-۱- سیاست‌گذار

یک سیاست‌گذار نهادی است که برنامه‌هایی که باید توسط دولت، کسب‌وکارها و غیره دنبال شود را تعیین می‌کند.

سیاست‌گذاری به صورت فرآیندی تعریف شده است که به واسطه آن دولت به منظور ارائه پیامد (تغییرات مطلوب در دنیای واقعی)، چشم‌انداز سیاسی خود را به برنامه و عمل تبدیل می‌کند. لذا سیاست‌گذاری، کارکرد اصلی هر دولت می‌باشد. به طور کل، سیاست می‌تواند شکل‌های مختلفی به خود بگیرد مانند سیاست‌های غیرمداخله‌ای، تنظیم، تشویق تغییرات داوطلبانه (مانند کمک‌های مالی) و ارائه خدمات عمومی.

• وزارت اوقاف و امور اسلامی

وزارت اوقاف و امور اسلامی کشور کویت متصدی مسئولیت‌های مختلفی، از جمله مدیریت اوقاف می‌باشد. پس از ایجاد دبیرخانه مرکزی اوقاف توسط وزارت اوقاف و امور اسلامی، نقش فعالیت‌های مربوط به وقف در وزارت کاهش یافت و بیشتر فعالیت‌های وزارت خانه در تمرکز بر امور اسلامی قرار گرفت.

• دبیرخانه مرکزی اوقاف

دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت از سال ۱۹۹۳ تشکیل شد و به امور مربوط به وقف در این کشور پرداخت. این دبیرخانه وظیفه دعوت به وقف و انجام همه امور مربوط به آن، از جمله مدیریت و نظارت بر اموال و املاک وقفی، سرمایه‌گذاری آن‌ها و به‌کارگیری درآمد حاصله در چارچوب اهداف و شرایط تعیین‌شده توسط واقفان را عهده‌دار گردید، به‌گونه‌ای که اهداف شرعی وقف تحقق پذیرد و در جهت توسعه فرهنگی، اجتماعی و مدنی جامعه و کاهش فشار زندگی بر افراد نیازمند تلاش شود.

• شورای امور اوقاف

شورای امور اوقاف بالاترین مقام نظارت بر امور اوقاف است و سیاست‌های عمومی مربوط به اوقاف را پیشنهاد می‌کند. این شورا تصمیمات لازم جهت اقداماتی که دبیرخانه مرکزی اوقاف برای رسیدن به اهدافش می‌بایست انجام دهد را اتخاذ می‌کند.

• وزارت امور اجتماعی

با توجه به فرمان امیر عبدالله الصباح در سال ۱۹۵۴ به ایجاد وزارت امور اجتماعی در جهت ایجاد رفاه برای همه شهروندان و ارائه خدمات اجتماعی به خصوص به افراد با نیازهای خاص، فعالیت‌هایی در جهت ساخت این وزارت خانه انجام شد. از جمله اهداف دیگری که این وزارت خانه برای آن‌ها ایجاد شد می‌توان به مبارزه با بیکاری، آموزش نیروی انسانی ملی و حل و فصل شکایات مردم در مورد کار اشاره کرد. این وزارت خانه در سال ۱۹۶۲ به طور رسمی ایجاد گردید.

۴-۲-۲- تنظیم‌گر

تنظیم مجموعه گوناگونی از ابزارهاست که به واسطه آن دولت نیازمندی‌های شرکت‌ها و مردم را تنظیم می‌کند. کارکردهای تنظیم‌گر بنا به دلایل گوناگونی به وجود آمده‌اند از جمله:

– تعیین حقوق و مسئولیت‌های هریک از موجودیت‌های جامعه به منظور تحقق اهداف توسعه پایدار

– تنظیم استانداردهای صنعتی

– جمع‌آوری مالیات‌ها و دیگر درآمدها و ...

به منظور درک بهتر کارکردهای تنظیم‌گر، بررسی انواع روش‌های تنظیمی مفید خواهد بود. به صورت کلی انواع تنظیمات عبارت‌اند از:

– فرمان و کنترل: تنظیم دستور و کنترل نوعاً وضع / تحمیل استانداردهای حمایت شده توسط مصوبات قانونی است، هرگاه استانداردها سازگار نباشند. بنابراین، قانون به عنوان منع یا اجبار فعالیت‌های معینی به کار می‌رود. استانداردها می‌تواند از طریق قانون‌گذاری یا تنظیم‌کنندگانی که به واسطه فرآیند تنظیم برای تعریف قانون مشروعیت دارند، تنظیم شود.

– خود-تنظیمی: این رویکرد می‌تواند به عنوان نوعی از نسخه خود انجامی رویکرد دستور و کنترل تلقی شود. در این مورد، اغلب انجمن‌های تجاری یا کسب و کار

تشکیل شده که قوانین عملکرد را ایجاد، کنترل و اجرا می‌کنند. به عنوان یک قانون، خودتنظیمی اغلب به عنوان یک روش کسب و کار دیده می‌شود که اقدام انحصاری به منظور جلوگیری از مداخله دولت انجام می‌دهد. مزایای این رویکرد شامل سطح بالایی تعهد کسب و کارها و ماهیت جامع قوانین تنظیم شده می‌باشد. به علاوه، این رویکرد منعطف‌تر از رویکرد دستور و کنترل بوده چراکه به قانون‌گذاری نیازی ندارد. از سویی دیگر، خودتنظیمی می‌تواند به صورت یک رویکرد غیردموکراتیک، محدود به بررسی دقیق بیرونی و در معرض سوءاستفاده توسط کسانی که با اهداف مختلف قوانین را تنظیم می‌کنند، دیده شود. در کمترین سطح، خودتنظیمی همواره در معرض چالش‌های منتج شده از علاقه‌های بیرونی کسانی که فکر می‌کنند استانداردها و قوانین به سمت کاهش تأثیر فعالیت‌های غیرمطلوب تنظیم نشده است، قرار دارد.

— تنظیم مبتنی بر تشویق: یک تشویق، سیاست، قانون، مکانیسم قیمت، یا رویه‌ای است که به دنبال تعدیل رفتار افراد یا شرکت‌ها به واسطه تغییر در هزینه‌ها یا سودهای حاشیه‌ای مرتبط با تصمیم یا فعالیت خاص می‌باشد. از یک سو، می‌توان گفت که تمامی تنظیمات بر مبنای تشویق است چراکه تنظیم از طریق مفهوم پایه جرمه برای رفتارهای "بد" و پاداش برای رفتارهای "خوب" عمل می‌کند. تنظیم مبتنی بر تشویق سعی دارد به منظور کاهش هزینه‌ها و بهبود خدمات، برنامه سودمند با سودهای زیاد را پاداش دهد. هدف عمده این است که تنظیم شده فعالیت‌های غیرمطلوب خود را از طریق تحمیل / وضع مالیات و کمک‌های مالی محدود یا متوقف کند. برای به کارگیری این رویکرد، گام‌های اصلی شامل انتخاب واحدهای اندازه‌گیری، تعیین خط مبنا، انتخاب اهداف برای بهبود و / یا نگهداری و سپس اجرای تشویق‌ها و جرمه‌ها می‌باشد. یکی از انواع تنظیمات مبتنی بر تشویق، تنظیم مبتنی بر عملکرد (PBR) است که تشویق‌ها ملزم به بهبود در عملکرد مطلوب، کاهش قیمت و بهبود در کیفیت خدمات می‌باشد. به علاوه، PBR بیشتر به استانداردهای عملکرد خارجی متکی است و کمتر به فعالیت‌های خاص شرکت حساس است. مزایای PBR این است که به بهبود در بهره‌برداری شرکت‌ها، کاهش هزینه‌های نگهداری و عملیات و

بهبود در پایایی سیستم کمک می‌کند. طرح تنبیه و تشویق به صورت مکانیکی عمل می‌کند. بنابراین کاهش در حوزه صلاح‌دید تنظیمی، در مقابل امکان تسخیر در فرآیند تنظیم را کاهش می‌دهد. به علاوه این رویکرد، انعطاف‌پذیری در تصمیم‌گیری شرکت، که آیا از قانون تبعیت کند یا جریمه بپردازد، را فراهم می‌کند. اگرچه به عنوان یکی از معایب این روش، می‌توان به ایجاد قوانین بسیار پیچیده و غیرمنعطف که واقعیت‌های بازار در آن لحاظ نشده است، اشاره کرد. از مفروضات اصلی این رویکرد، عقلانیت اقتصادی است که لزوماً در همه موارد یافت نمی‌شود. همچنین، گاهی اوقات پیش‌بینی تأثیر این نوع رویکرد مشکل است. به عنوان مثال، رفتار "بد"، مانند آلودگی، می‌تواند پاداش بگیرد اگر که قوانین به طور صحیح تنظیم نشده باشند.

• اداره اوقاف جعفری

اداره اوقاف جعفری به دبیرخانه مرکزی اوقاف ضمانت داده است که تمام تلاش خود را در جهت مدیریت و نگهداری از اوقاف جعفری انجام دهد و دبیرخانه نیز بر این امور نظارت نماید.

۴-۲-۳- تسهیل‌گر

سازمان‌های محلی یا بین‌المللی هستند که معمولاً توسط دولت سرمایه‌گذاری می‌شوند و هدف آن توسعه و بهبود بازار خدمات می‌باشد. یک تسهیل‌گر، تأمین‌کنندگان خدمات را از طریق انجام فعالیت‌های خدماتی جدید، ارتقاء تجارب مفید و ایجاد ظرفیت حمایت می‌کند. کارکردهای دیگری تسهیل‌گر شامل ارزیابی خارجی تأثیر تأمین‌کنندگان خدمات، تضمین خدمات و حمایت برای محیط سیاسی بهتر می‌باشد. عمل تسهیل، کارکردی است که به طور معمول توسط سازمان‌های توسعه‌گرا انجام شده و می‌تواند شامل سازمان‌های غیردولتی و کارفرمایان و عامل‌های دولتی باشد. علاوه بر موارد مذکور در حوزه وقف و امور خیریه فراهم آوردن دیتابیس از مجموعه خیریه‌ها و یا انجام خدمات مشاوره‌ای برای مؤسسات خیریه نیز می‌تواند به عنوان کارکردهای تسهیل‌کنندگان در نظر گرفت.

• صندوق‌های وقف

صندوق‌های وقف چارچوب گسترده‌تری برای انجام فعالیت‌های واقعی است. از طریق این صندوق‌ها همکاری مردم و نهادهای مردمی با نهادهای دولتی در راه تحقق بخشیدن به اهداف توسعه‌گرایانه وقف شکل عملی به خود می‌گیرد.

۴-۲-۴- ارائه‌دهنده خدمات

تأمین‌کننده خدمات آموزشی و پژوهشی شامل دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مؤسساتی هستند که در زمینه آموزش و پژوهش در حوزه وقف و امور خیریه فعالیت می‌کنند. ضمناً مؤسسات خیریه‌ای که وظیفه جمع‌آوری کمک‌های مردمی و صرف این کمک‌ها در میان افراد هدف را دارند نیز به عنوان ارائه‌کنندگان خدمات شناخته می‌شوند. با توجه به ادبیاتی که درباره کنش گران مطرح شده است، بازیگران فعال در کشور کویت در سه حوزه وقف و امور خیریه، مساجد و اماکن متبرکه، و قرآن و فعالیت‌های مذهبی ایفای نقش می‌نمایند که در ادامه، توضیح مختصری درباره هرکدام از این نهادها و نقش آن‌ها در این سه حوزه داده شده است.

• مؤسسات خیریه

این مؤسسات در سراسر کشور کویت پراکنده شده‌اند و از طریق جمع‌آوری کمک‌های مردمی و گاه‌زکات و دیگر انواع صدقات به یاری افراد نیازمند در داخل و خارج از کویت می‌پردازند. از این‌گونه کمک‌ها می‌توان به کمک‌های در حوزه‌های سلامت، بهداشت، آموزش و کمک‌های اجتماعی اشاره کرد.

• بیت الزکات

در سال ۱۹۸۲ و طبق قانون شماره ۵ سال ۱۹۸۲ سازمان بیت الزکات زیر نظر وزیر اوقاف و امور اسلامی تأسیس شد. هدف از تشکیل این مرکز، جمع‌آوری و توزیع مناسب زکات به بهترین شکل و استفاده از درآمدهای زکات در جهات قانونی و توسعه و پیشرفت سریع کشور بود.

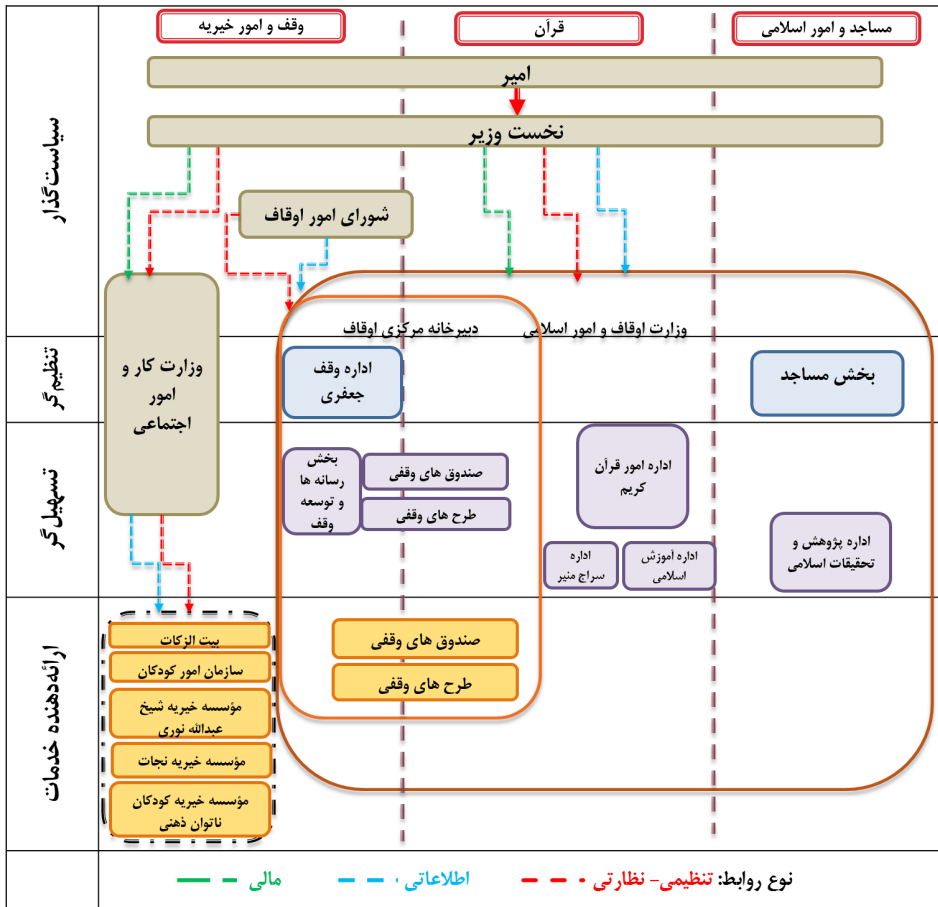
• سازمان دولتی امور کودکان

سازمان دولتی امور کودکان در کشور کویت با هدف بشردوستانه و با دستور احمد جابر الصباح امیر کویت در سال ۱۹۸۳ تأسیس شد. هدف از تشکیل این سازمان سرپرستی

کودکانی است که زیر سن قانونی هستند و هیچ‌گونه قیم و سرپرستی ندارند و همچنین حفاظت و نگهداری از اموال و دارایی‌های این کودکان. هم‌اکنون این سازمان تحت نظارت وزیر اوقاف و امور اسلامی فعالیت می‌کند.

۴-۳- نگاهت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه

همانطور که در بخش پیشین اشاره شد، نهادهای مختلفی با نقش‌های متفاوت در سه بخش وقف و امور خیریه، مساجد و اماکن متبرکه، قرآن و فعالیت‌های مذهبی در کشور کویت فعالیت می‌نمایند؛ در این بخش، ابتدا نگاهت نهادی مربوط به این کنشگران در شکل (۴-۱) نشان داده شده است و سپس نهادهای سیاست‌گذار، تنظیم‌گر، تسهیل‌گر و ارائه‌دهنده خدمات در موضوعات مختلف در سه بخش وقف و امور خیریه، مساجد و اماکن متبرکه، قرآن و فعالیت‌های مذهبی مورد تحلیل قرار گرفته‌اند.

شکل ۴-۱: نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور کویت

۳-۱-۴- وزارت اوقاف و امور اسلامی

در پی اعلام استقلال کشور، اداره اوقاف کویت در تاریخ ۱۷/۱/۱۹۶۲ به وزارتخانه تبدیل شد و نام وزارت اوقاف را به خود گرفت. در تاریخ ۲۵/۱۰/۱۹۶۵ امور اسلامی نیز به عنوان یکی از مسئولیت های این وزارتخانه افزوده شد و وزارت اوقاف و امور اسلامی متصدی مسئولیت های مختلفی، از جمله مدیریت اوقاف گردید. پس از ایجاد دبیرخانه مرکزی اوقاف توسط وزارت اوقاف و امور اسلامی، نقش فعالیت های مربوط به وقف در وزارت کاهش یافت و بیشتر فعالیت های وزارت خانه در تمرکز بر امور اسلامی قرار گرفت.

• مأموریت

تحکیم ارزش های اسلامی و اخلاق، انتشار آگاهی دینی و فرهنگی، مراقبت از قرآن کریم و سنت نبوی، مراقبت از مساجد و ترویج وحدت ملی از طریق توسعه منابع انسانی و مطابق با بهترین روش ها.

وزارة الأوقاف والشؤون الإسلامية
دولة الكويت

ان شياينا هم الثروة الحقيقية لوطننا العزيز فهم عماد الوطن وعدته وامله ومستقبله، وعلينا تحسينهم من الافكار الضالة والسلوك المنحرف، والعمل على تمسكهم بديننا الاسلامي الحنيف الداعي الى الوسطية والاعتدال.

Fr En | لغات الموقع | اتصل بنا | البحث في الموقع | اصفا للصفحة | إمدارات الوزارة | الخطة الاستراتيجية | الهيكل التنظيمي | نبذة عن الوزارة | قطاعات الوزارة | خدمات الواجهة الإلكترونية

الرؤية
الريادة عالميا في العمل الإسلامي

الرسالة
ترسيخ قيم الوسطية والأخلاق الإسلامية، ونشر الوعي الديني والثقافي، والحماية بالقرآن الكريم والسنة النبوية، ورعاية المساجد، وتميز الوحدة الوطنية من خلال تنمية الموارد البشرية وفقاً لأفضل الممارسات.

خريطة موقع الوزارة
شكاوى واقتراحات
موافقات الصلاة
استفتاء

القائمة البريدية
انضم للقائمة البريدية للموقع
ضع بريدك الإلكتروني
إرسال

04338808

شكل ۴-۲: سایت وزارت اوقاف و امور اسلامی کشور کویت

• ارزش ها

۱. برتری
۲. کار نهادی
۳. مشارکت
۴. اعتدال
۵. شفافیت و پاسخگویی (۲۵)

• اهداف استراتژیک

۱. تشویق جامعه به حفظ قرآن و مطالعه علوم قرآنی
۲. ترویج فرهنگ آشنایی با فرهنگ اسلامی در جامعه
۳. تقویت و ارزش نهادن به فتواهای مراجع در سطحی رسمی، مطلوب و معتبر
۴. توسعه روش های مراقبت از مساجد
۵. بهبود کیفیت منابع انسانی و پرورش آن ها برای آماده سازی رهبرانی برجسته
۶. استفاده مؤثر از فناوری اطلاعات در جهت اطمینان از توزیع صحیح دارایی های وزارتخانه
۷. ایجاد ارتباطات و همکاری با بخش های دیگر منطقه ای و بین المللی که در ارتباط با امور اسلامی فعالیت می نمایند.
۸. حفظ اعتماد و رضایت مشتریان در ارائه خدمات
۹. ارائه پیشنهادات و تشویق فعالان در بهبود انجام عملکردشان (۲۵)

• هشت اصل حاکم بر کار وزارت

۱. توجه به برنامه های استراتژیک وزارت به صورتی هماهنگ با توسعه کشور و برای تبدیل کویت به کشوری به عنوان یک مرکز مالی و تجاری عالی با مکانیزم های سیستماتیک تا سال ۲۰۳۵ گردد.
۲. تعهد به نشر دعوت به اسلام و استفاده از بهترین روش ها برای دستیابی مسلمانان به عالی ترین سطوح، همچنین التزام به مراقبت از مساجد و همچنین تشویق علما و دانشمندان به انجام رسالت های شان در امور دینی
۳. ایجاد روابط نزدیک تر با کشورهای اسلامی و سازمان های بین المللی، سازماندهی و شرکت در کنفرانس داخلی و بین المللی اسلامی و همچنین گسترش همبستگی با مسلمانان در تمام کشورها
۴. تعهد و توجه کامل به تمامی درآمدهای وزارت براساس استانداردهای بین المللی
۵. تعهد به حساسیت در برنامه ریزی راهبردی، ساختار سازمانی، تمامی فعالیت ها و تمامی درآمدهای وزارتخانه به نحوی که بهترین کاربری را برای وزارت داشته باشد.

۶. همگام بودن با پیشرفت جهانی از جهت ابزار و تکنیک‌های کاربردی و به روز کردن تمامی فعالیت‌ها براساس استانداردهای جهانی

۷. پشتیبانی و تشویق در تعالی و نوآوری در فعالیت‌های مختلف وزارتخانه، تشویق طرح‌های توسعه‌ای بخش‌ها و گروه‌ها و یا پرسنل در تمام سطوح و کاربردی طراحی مکانیسم‌های سازمانی و انگیزشی برای تعالی و نوآوری

۸. تعهد به ایجاد فضایی قرآنی در راستای فعالیت‌های وزارتخانه، گسترش این فضا در بین تمامی بخش‌های جامعه و تبدیل آن به یک روحیه ملی در میان مردم و ایجاد همبستگی بین تمامی گروه‌های مختلف جامعه (۲۵)

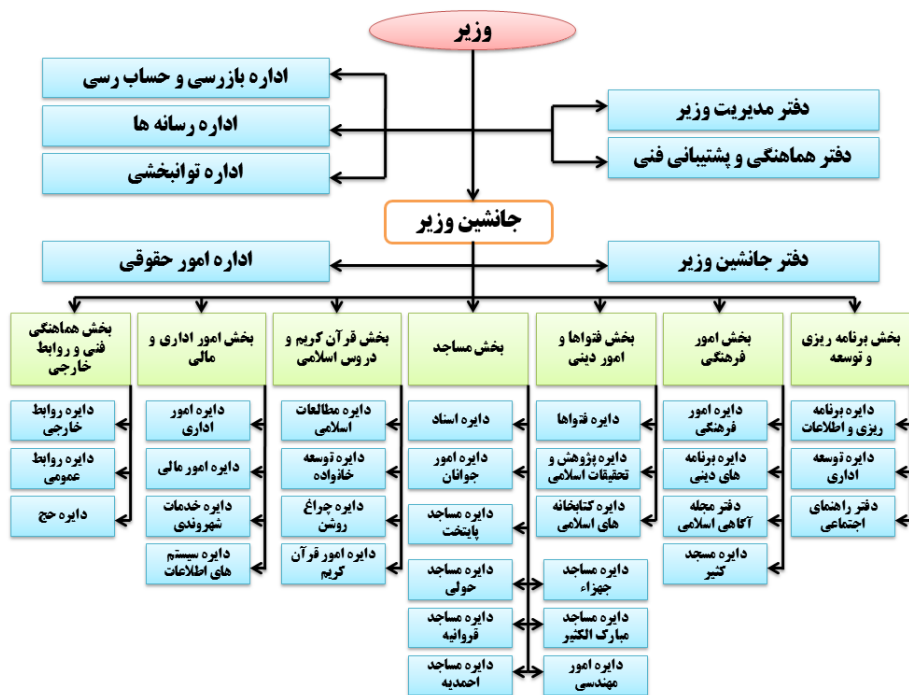
۴-۳-۱- برنامه‌های وزارت اوقاف و امور اسلامی

وزارت اوقاف و امور اسلامی در برنامه‌های بلندمدت خود با عنوان «پروژه توسعه استراتژیک» به دنبال رسیدن به استانداردهای اروپایی و به حداکثر رساندن فرهنگ سازمانی تشکیلات خود می‌باشد. با این برنامه‌ها، وزارت به دنبال توسعه پایدار و بهبود عملکرد خود است.

بخش برنامه‌ریزی و توسعه وزارت اوقاف به دنبال تهیه یک برنامه راهبردی ۵ ساله (از ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۱) می‌باشد تا با استفاده از بهترین شیوه‌های بین‌المللی به جایگاه بسیار مناسبی برسد (۲۷).

گام‌های کاربردی این پروژه شامل ده مرحله است؛ از جمله تشکیل یک تیم قوی که با توجه به موقعیت کنونی وزارت و همچنین شرایط حال و آینده، برنامه‌ای مناسب را ایجاد و جهت‌گیری‌های مناسبی را تعیین نماید و چشم اندازه‌های وزارت را تعریف کند (۲۷).

ساختار سازمانی وزارت اوقاف و امور اسلامی

شکل ۴-۳: ساختار سازمانی وزارت اوقاف و امور اسلامی

۴-۳-۱-۲- اداره پژوهش و تحقیقات اسلامی

این اداره به انجام تحقیقات و پژوهش بر روی موضوعات مورد نیاز وزارت می پردازد. این اداره از جهتی به بهبود پدیده های اجتماعی منفی موجود در جامعه می پردازد و از طرفی به نظم و انسجام اجتماعی کمک می کند. همچنین در این اداره، قواعد و قوانین پروژه های مرتبط با زمینه اسلام مشخص می شود. همچنین سیلابس درسی و فهرست کتب اسلامی که در کلاس های مختلف باید آموزش داده شود در این مرکز تعیین می شود (۲۸).

شکل ۴-۴: سایت اداره پژوهش و تحقیقات اسلامی وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی

۴-۳-۱-۳- اداره امور قرآن کریم

- ارزش‌ها
  ۱. تعالی
  ۲. کار نهادی
  ۳. مشارکت
  ۴. اعتدال
  ۵. شفافیت و پاسخگویی
- چشم‌انداز: تبدیل شدن به یک رهبر جهانی در اعمال اسلامی (۳۰)
- رسالت: تحکیم ارزش‌های میانه اسلامی و اخلاق، انتشار آگاهی دینی و فرهنگی، مراقبت از قرآن کریم و سنت، مراقبت از مساجد و ترویج وحدت ملی از طریق توسعه منابع انسانی و مطابق با بهترین شیوه.
- اهداف

۱. حفظ و نگهداری از بنیان و اساس قرآن کریم
۲. کمک به نشر و ترویج قرآن در کشور کویت
۳. پرورش متخصصانی دقیق و حرفه‌ای در امور قرآنی
۴. حفاظت از قرائت صحیح قرآن کریم
۵. تأکید بر ارتباط بین قرآن کریم و عمل و کردار نیک
۶. انتشار فضای قرآنی در جامعه به شیوه‌ای درست و قانون‌مند
۷. نمایش جنبه‌های بزرگی که دولت کویت در خدمت‌رسانی در بخش قرآن انجام داده است (۳۰).

• مرکز قاریان کوچک

مرکزی برای آموزش زبان عربی و همچنین حفظ و ترتیل قرآن کریم در میان دانش آموزان و نوجوانان می‌باشد. در این مراکز فایل‌های صوتی و تصویری آموزش قرآن برای افراد ارائه می‌شود (۳۱).

با توجه به ضعف دانش آموزان کویتی در زبان عربی و همچنین مشکلات ناشی از آن در بقیه علوم، نیاز به چنین مراکزی در کویت احساس شد. بر اساس آماره ۵ هزار دانش‌آموز در خواندن زبان عربی مشکل دارند.

با توجه به مشکلات ذکر شده در زبان عربی، دپارتمان امور قرآن کریم وزارت اوقاف و امور اسلامی به ایجاد این مرکز برای آموزش به کودکان ۴ تا ۸ سال پرداخته است و به دانش‌آموزان نیز آموزش‌هایی می‌دهد (۳۱).

شکل ۴-۵: سایت اداره امور قرآن کریم وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی

۴-۳-۱-۴- اداره آموزش اسلامی

دولت کویت از زمان های قدیم به حفظ و ترویج قرآن بین مردم اهمیت می داده است. اداره آموزش اسلامی هدف خود را برپایه تعلیم و آموزش قرآن کریم، حفظ آن و انتشار آن بین تمامی مسلمانان بنانهاده است. در ابتدا وزارت اوقاف اولین مرکز حفظ قرآن را در سال ۱۹۷۱ در شهر عاصمه ایجاد کرد و پس از آن با تشکیل اداره آموزش اسلامی، امروزه هزاران مرکز حفظ قرآن در کشور کویت ایجاد گشته است. در حال حاضر ۹۰ مرکز حفظ قرآن در کویت وجود دارد که به بیش از ۲۰ هزار مدرسه و دارالقرآن خدمت رسانی می کنند. همچنین وزارت اوقاف تعدادی از این مراکز را در مراکز اصلاح و تربیت ایجاد کرده است تا کسانی که در این گونه مراکز هستند نیز بتوانند از خدمات قرآنی استفاده کنند (۳۲).

شکل ۴-۶: سایت اداره آموزش اسلامی وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی

- اهداف بخش قرآن کریم
  ۱. آموزش مناسب و در حد کافی دروس اسلامی و قرآنی برای دانش آموزان و دانشجویان
  ۲. تعهد به سیره پیامبر اکرم (ص) و حفظ تعالیم و ارزش های ایشان
  ۳. تکریم شخصیت های اسلامی و کمک به رشد این گونه شخصیت ها در جامعه
  ۴. تکریم ارزش های اسلامی در همه اقصای جامعه و کمک به رشد آن
  ۵. کمک به درک مسلمانان در رابطه با قضایای مهم قرن حاضر و دفاع از آن ها
  ۶. ایجاد انس با زبان عربی و تاریخ اسلامی و سیره نبوی
  ۷. افزایش آگاهی نسبت به مفاهیم قرآن کریم و آموزش این مفاهیم (۳۲)
- اهم فعالیت های اخیر
  ۱. افزایش آگاهی دینی در بخش های مختلف جامعه
  ۲. خدمت دهی در بیش از ۳۰ هزار مدرسه و مرکز حفظ قرآن
  ۳. پرورش هزاران نفر متخصص و مدرس حفظ و تلاوت قرآن
  ۴. افزایش مراکز اصلی حفظ قرآن به بیش از ۹۰ مرکز
  ۵. ایجاد مراکز آگاهی دینی و اسلامی برای زبان های دیگر در کشور (۳۳)

۴-۳-۱-۵- اداره سراج منیر

این بخش در ابتدا جزئی از بخش اداره آموزش اسلامی بود و پس از مدتی از آن جدا شد. این بخش در ارتباط با آموزش قرآن و مفاهیم اسلامی برای کودکان در مدارس و مراکز آموزشی می باشد. در این بخش سیلابس های آموزشی درسی برای مدارس ابتدایی تهیه می شود و کتاب ها و دیگر وسایل آموزشی مورد نیاز برای دانش آموزان تهیه می گردد (۳۴).

شکل ۴-۷: سایت اداره سراج منیر وابسته به وزارت اوقاف و امور اسلامی

۴-۳-۲- دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت

در راستای احیای فرهنگ وقف، مؤسسه ای در کویت ایجاد شد که نه تنها مورد تأیید و حمایت نهادهای حکومتی کویت واقع شد، بلکه از سوی شهروندان و نهادهای غیرحکومتی با جهت گیری ها و تعلقات مختلف نیز مورد استقبال قرار گرفت. مؤسسه مذکور همچنین با تأیید و تقدیر فراوان نهادهای فعال و علاقه مند بین المللی در عرصه

تلاش های اسلامی، به ویژه در زمینه وقف مواجه شد. مؤسسه یا نهاد مورد بحث، دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت (الامانة العامة للاوقاف) است که در نوامبر ۱۹۹۳ تأسیس گردید. دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت از سال ۱۹۹۳ تشکیل شد و به امور مربوط به وقف در این کشور پرداخت. این دبیرخانه وظیفه دعوت به وقف و انجام همه امور مربوط به آن، از جمله مدیریت و نظارت بر اموال و املاک وقفی، سرمایه گذاری آن ها و به کارگیری درآمد حاصله در چارچوب اهداف و شرایط تعیین شده توسط واقفان را عهده دار گردید، به گونه ای که اهداف شرعی وقف تحقق پذیرد و در جهت توسعه فرهنگی، اجتماعی و مدنی جامعه و کاهش فشار زندگی بر افراد نیازمند تلاش شود.

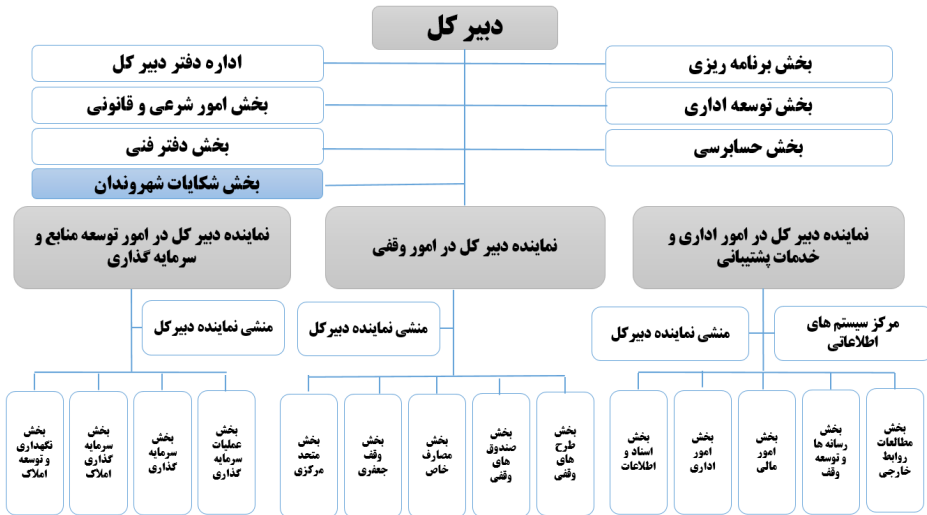
The screenshot shows the official website of the Kuwait Endowments Authority. The header includes a search bar and navigation links for 'English', 'Home', 'Registration', 'Map', and 'Contact Us'. The main banner displays the organization's logo and name in Arabic: 'الامانة العامة للاوقاف'. Below the banner, there are several menu items: 'الرئيسية', 'عن الامانة', 'عن الوقف', 'طرق تقديم الوقف', 'خدماتنا', 'انشطة وفعاليات', 'مسابقات', and 'اخبار'. The main content area is divided into several sections: 'اخبار' (News) with a date of 2013-05-07, 'خدمات الامانة' (Services) with options for 'طلب مطبوعات الامانة العامة للاوقاف' and 'دعم الطلبة في مجال الوقف وطومه', and 'جديد الامانة' (New Endowments) with a 'منشأ وقف فقهي' (Origin of a Religious Endowment) section. The page also features a central banner with Arabic calligraphy and a logo of a mosque dome.

شکل ۴-۸: سایت دبیرخانه مرکزی اوقاف

شکل ۴-۹: دبیرکل دبیرخانه مرکزی اوقاف

۴-۳-۲-۱- ساختار سازمانی دبیرخانه مرکزی اوقاف

شکل ۴-۱۰: ساختار سازمانی دبیرخانه مرکزی اوقاف و امور اسلامی

۴-۳-۲- استراتژی دبیرخانه مرکزی اوقاف

- استراتژی دبیرخانه مرکزی اوقاف (برای سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸) به صورت زیر است:
- چشم‌انداز: پیشرفت و برتری در سرمایه‌گذاری وقف و استفاده از درآمدها و ترویج فرهنگ مشارکت مؤثر جامعه در وقف
  - رسالت: دعوت به وقف و اداره امور شرعی و قانونی آن برای توسعه جامعه کویت به عنوان الگویی منطقه‌ای و جهانی
  - ارزش‌ها و اولویت‌های کاری: روحیه تیمی - وفاداری - کیفیت - اعتماد به نفس - خلاقیت (۱۲)

۴-۳-۲-۳- جهت‌گیری راهبردی احیای وقف در کشور کویت

دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت از آغاز تأسیس خویش بر تعیین یک استراتژی آینده‌نگر برای خود تأکید و اهتمام داشته است و به این منظور مطالعات گسترده‌ای را انجام داده است. بر این اساس سند «طرح راهبردی دبیرخانه» در ژانویه ۱۹۹۷ منتشر شد و در آن مبنای استراتژی دبیرخانه، همان اهداف راهبردی تشکیلات اسلامی و اوقاف تعیین گردید. (این تشکیلات علاوه بر دبیرخانه مرکزی اوقاف، شامل وزارت اوقاف و امور اسلامی و بیت‌الزکات می‌باشد).

در مورد رسالت این تشکیلات در این سند به تصریح چنین ذکر شده است: «تحقق بخشیدن روشی مؤثر و پویا در تعامل با شرایط زمان، پاسداشت از هویت عربی-اسلامی جامعه و کمک به آن در حل مشکلات اساسی‌اش و بالاخره کوشش در اعتلای جامعه در ابعاد و زمینه‌های مختلف».

رسالت وقف، گسترش اندیشه وقف به عنوان راهکاری دینی و قانونی برای توسعه‌ای پویا در ساختارهای نهادهای جامعه و افزایش بهره‌وری وقف از راه مدیریت نوین جهت تحقق بخشیدن به اهداف شرعی و واقفان و اعتلای جامعه و تقویت جهت‌گیری تمدن اسلامی است. می‌توان اهداف راهبردی دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت را در این محورهای اصلی خلاصه نمود:

۱. توسعه ارتباطات در داخل و خارج دبیرخانه

۲. ایجاد تصویر ذهنی برجسته و تلاش در زمینه‌های مختلف و تحکیم اعتماد به نفس در جامعه

۳. دعوت به وقف و اشاعه فرهنگ وقف

۴. مدیریت بهینه دارایی‌های وقفی و سرمایه‌گذاری صحیح آن‌ها به منظور دستیابی به بالاترین بازدهی

۵. بهینه‌سازی هزینه‌ها و درآمدها به گونه‌ای که شرایط واقف را اجرا کند و توسعه جامعه را نیز به همراه داشته باشد.

۶. توسعه حقوق انسانی، سیاست‌ها، قوانین و مقررات (۱۳)

۴-۳-۲-۴- سیاست‌های کلی دبیرخانه

سند استراتژی دبیرخانه، سیاست‌های کلی آن را به این شرح اعلام کرده است:

۱. تشکیل این دبیرخانه تلاش دیگری برای کارهای خیرخواهانه است، لذا دبیرخانه در نظر ندارد عرصه را بر دیگران تنگ نماید یا نقش و جایگاه آن‌ها را از آن خود کند.

۲. تمام فعالیت‌های دبیرخانه در آن واحد تحقق بخشیدن به منافع دنیوی و رسیدن به اجراخوری را دنبال می‌کند.

۳. دبیرخانه دست یاری و همکاری در امور خیریه را به سوی همگان دراز می‌کند.

۴. تمام فعالیت‌های دبیرخانه تابع نظارت قانونی و مالی و اداری است.

۵. دبیرخانه در خدمت هر کاری نیک برای رشد و توسعه جامعه می‌باشد.

۶. دبیرخانه امکانات لازم را در حد ممکن - جهت فعالیت‌های برنامه‌های توسعه انجام می‌دهد.

۷. اصل در وقف بر این است که درآمد حاصله هزینه گردد.

۸. سرمایه‌گذاری‌های دبیرخانه به‌دوراز قرار دادن موقوفات در معرض خسارت و خطر صورت می‌گیرد.

۹. در سرمایه‌گذاری‌ها تنوع و توزیع در بخش‌های مختلف اقتصادی و نواحی جغرافیایی متفاوت رعایت می‌گردد.

۱۰. با مراکز و مؤسسات دارای تخصص سرمایه‌گذاری و مالی به‌عنوان کانال در امر

سرمایه‌گذاری همکاری خواهد شد.

۱۱. در طرح‌های سرمایه‌گذاری بر جنبه اجتماعی و توسعه‌ای کارها تأکید می‌شود.
۱۲. موقوفات و اموال وقفی در زمینه‌های سودآورتر به کار گرفته شود.
۱۳. کارکنان دبیرخانه، شریک کار خیرتلقی می‌شوند.
۱۴. دبیرخانه، خود را نسبت به تقویت همکاری با بخش خصوصی و مردمی متعهد می‌داند.
۱۵. در حد امکان کارهای اجرایی به بخش خصوصی واگذار خواهد شد.
۱۶. سادگی ساختار تشکیلاتی دبیرخانه و انعطاف‌پذیری آن، از جمله اصول اساسی در کار آن است.
۱۷. اعتقاد دبیرخانه بر این است که وحدت و تمرکز در سازمان‌دهی و هماهنگی در برنامه‌ریزی وجود داشته باشد ولی در اجرا، عدم تمرکز رعایت شود.
۱۸. از ابتکار عمل و نوآوری حمایت می‌نماییم و آن را مورد تأکید برای تحقق بخشیدن به اهداف دبیرخانه مرکزی می‌دانیم.
۱۹. برنامه‌ریزی علمی را به عنوان روش اصلی کار خویش پذیرفته‌ایم و بدان پایبندیم.
۲۰. انعطاف‌پذیری بودن اهداف وقف را تشویق می‌نماییم و هدف خیرخواهانه را آزاد تلقی می‌کنیم.
۲۱. به تجدید و نوآوری و در وقف‌نامه‌ها به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای جدید اعتقاد داریم.
۲۲. تلاش می‌کنیم که به کار خویش نقشی مکمل نسبت به سایر فعالیت‌های خیریه بدهیم.
۲۳. شفافیت، یک اصل اساسی در کار ما به حساب می‌آید.
۲۴. در کارهایمان از کارشناسی‌های دیگران می‌آموزیم و برتری مدیریت را ترویج می‌کنیم.
۲۵. خود را پایبند به آن می‌دانیم که هزینه‌های اداری از محل سود حاصله را کاهش دهیم.
۲۶. بر خود لازم می‌دانیم که نقش مردم را در عرصه وقف گسترش دهیم.
۲۷. خود را متعهد می‌دانیم که مصارف شرعی وقف را شناسایی کنیم تا مقاصد واقفین

را تحقق بخشد.

۲۸. مجموعه دبیرخانه مرکزی اوقاف بر خود لازم می‌بیند که ایمان به رسالت وقف را در کلیه اعضای خویش تقویت نماید.

۲۹. به استمرار کار دبیرخانه و نهادینه بودن آن پایبندیم نه به اشخاص آن.

۳۰. خود را متعهد می‌دانیم به اینکه نیازهای وقف کنندگان را در صورت نیاز برآورده کنیم و به آرمان‌های آن‌ها را توجه نماییم.

۳۱. اعتقاد داریم که انسان‌ها پایه و مبنای هرگونه تحول و پیشرفت هستند و همیشه تلاش خواهیم داشت که توانایی‌ها، شایستگی‌ها و فعالیت کارکنان را افزایش دهیم.

۴-۳-۵- تجربه سرمایه‌گذاری دارایی‌های وقف

• سرمایه‌گذاری اموال موقوفه پیش از تأسیس دبیرخانه مرکزی اوقاف

موقوفات کویت درگذشته عبارت بود از بعضی خانه‌های قدیمی و مقداری دارایی‌های اندک دیگر. درآمد موقوفات چنان کم بود که گاه حتی کفاف بعضی از نیازهای مساجد و خدمه آن را هم نمی‌کرد. پس از اکتشاف نفت و بالا رفتن قیمت‌ها، قیمت ساختمان‌ها و زمین‌های وقفی نیز به‌طور چشمگیری افزایش یافت. لذا اماکن موقوفه به مجتمع‌های تجاری، مجتمع‌های مسکونی استیجاری و منازل و مغازه‌ها و زمین‌های باز تبدیل شد.

در حقیقت، وضعیت بخش وقف در جامعه کویت تا پیش از تأسیس دبیرخانه مرکزی اوقاف در سال ۱۹۹۳ م، بیانگر آن است که مدیریت به‌کارگیری و سرمایه‌گذاری موقوفات، به‌طورکلی پایبند شیوه سنتی یعنی اجاره‌دهی درازمدت بوده است. به‌مرور زمان محدوده شیوه‌های به‌کارگیری و سرمایه‌گذاری دارایی‌ها و درآمدهای وقفی وسیع‌تر شد و شاهد ظهور شیوه‌های مثبت و مؤثر گردید.

سطح پایین درآمد و بهره‌وری اوقاف درگذشته باعث پایین ماندن توان مشارکت اوقاف در حل مشکلات اجتماعی شده بود. این موضوع، خود یکی از دلایل مهم و عوامل مؤثری بود که مسئولان امور را به اندیشیدن و بازنگری در تشکیلات و ساماندهی وقف و

قرار دادن آن در نقطه جهشی جدید متناسب با پیشرفت‌های روز واداشت و بدین سان دبیرخانه مرکزی اوقاف در سال ۱۹۹۳ به وجود آمد (۳۵).

• سیاست سرمایه‌گذاری دارایی‌های وقفی توسط دبیرخانه مرکزی اوقاف

پس از تأسیس دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت در سال ۱۹۹۳، تلاش برای ایجاد شیوه‌های نوین برای همه عرصه‌های کار وقفی. از جمله بخش سرمایه‌گذاری اموال اوقاف. آغاز گردید. این تلاش قاعدتاً می‌بایست در سایه راهبردها و استراتژی کلی دبیرخانه و با رعایت این موارد اساسی صورت پذیرد:

۱. وجود چارچوب شرعی و رعایت آن در سرمایه‌گذاری موقوفات؛
۲. ایجاد تحول روش‌های سرمایه‌گذاری اموال وقف و توسعه اعیان موقوفه؛
۳. تحقق بخشیدن تعادل بین استانداردهای بهره‌وری مالی و ارزش‌های توسعه در سرمایه‌گذاری موقوفات.

بر اساس آنچه ذکر شد استراتژی سرمایه‌گذاری دارایی‌های وقفی در کویت به این صورت بیان گردید.

«پاسداری از اصل موقوفات، توسعه سرمایه‌ها و دارایی‌های آن‌ها و تقویت توان گسترش درآمدهای وقف بر اساس اصول شرعی سرمایه‌گذاری».

استراتژی یادشده، در این اهداف کلی سرمایه‌گذاری وقفی مطرح و معنا شد:

- پاسداری از اصل موقوفات؛
- بالا بردن سرمایه‌های وقفی؛
- حمایت از ارزش اصل موقوفات در برابر نوسانات اقتصادی احتمالی؛
- گسترش توان توسعه درآمدها؛
- انتخاب راه‌ها و ابزارهای مشروع در سرمایه‌گذاری به گونه‌ای که با احکام و اصول اسلامی منافاتی نداشته باشند.
- تأکید بر برنامه‌ریزی موفقیت‌آمیز روش‌های شرعی سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اقتصادی جامعه.

استراتژی دبیرخانه مرکزی، راه رسیدن به اهداف فوق را به این سیاست‌ها و راهکارها منوط ساخته است:

- سیاست‌های کلی سرمایه‌گذاری؛
- راهکارهای ویژه ایجاد توازن در سرمایه‌گذاری در رشته‌ها و شیوه‌های مختلف؛
- راهکارهای ویژه سرمایه‌گذاری.

همچنین در رابطه با استراتژی سرمایه‌گذاری، ضوابطی تعیین گردید که مدیریت سرمایه‌گذاری ملزم به رعایت آن‌ها شده است. این ضوابط عبارت‌اند از:

- ضوابط شرعی در سرمایه‌گذاری موقوفات؛
- ضوابط مالی و تخصص سرمایه‌گذاری؛
- ضوابط سرمایه‌گذاری در طرح‌های موجود؛
- ضوابط مربوط به درآمدها؛
- ضوابط بنیادی در مدیریت سرمایه‌گذاری؛
- ضوابط حسابداری در سرمایه‌گذاری (۳۵).

۴-۳-۲-۶- بخش رسانه‌ها و توسعه وقف

- فلسفه و کار رسانه‌ای دبیرخانه مرکزی اوقاف از این عناصر اصلی پیروی می‌کند:
- جایگاه وقف در اسلام به عنوان سنتی دیرینه که دارای بازدهی و فواید توسعه‌ای برای جامعه اسلامی است.
  - قابلیت وقف در وارد شدن به زمینه‌های متعدد توسعه که در این رابطه هیچ چیز فعالیت وقفی را محدود نمی‌کند اگر اهداف و روش‌ها شرعی باشند.
  - احترام گذاشتن به اندیشه مردم و پیام‌گیران، تبلیغ و بیدار کردن عزم آن‌ها در سازندگی و توسعه با روش‌های نوین و به‌دوراز شیوه‌های کهن و عطف و خطاب؛
  - برجسته کردن امتیاز وقف از طریق بیان آمیختگی ارزش‌های دینی و مدنی آن در تحول جامعه؛
  - معرفی کار وقفی به عنوان یکی از راهکارهای آمیختن کار دولتی با کار مردمی.

اهداف تبلیغاتی و فعالیت رسانه‌ای وقف را می‌توان چنین خلاصه کرد:
بالا بردن آگاهی‌های مردم درباره وقف، عرضه حجم مناسبی از اطلاعات صحیح در این مورد به عامه مردم، پیرایش مفهوم وقف در اذهان از شائبه‌هایی که موجب کاهش تمایل مردم به وقف شده است و برطرف کردن شبهات نابجا در این رابطه، دعوت عموم به ایجاد موقوفات جدید متناسب به نیازهای جدید جامعه، فراهم ساختن همکاری و پشتیبانی مؤسسات مختلف دولتی و ملی نسبت به طرح‌های وقفی، تشویق مردم به انتخاب شیوه وقف به عنوان یکی از شیوه‌های موجود و پایدار در تأمین مالی طرح‌های نیکوکارانه و توسعه‌گرایانه و سهمیم کردن دیگران در تقویت وقف به عنوان پدیده کار دولتی-مردمی.

۴-۳-۲-۷- مسابقات دبیرخانه مرکزی اوقاف

دبیرخانه مرکزی اوقاف به منظور برقراری ارتباط با بخش‌های مختلف جامعه کویت و همچنین با هدف بالا بردن شور و انگیزه افراد جامعه به برگزاری مسابقاتی در زمینه‌های علمی، فکری و اسلامی می‌پردازد(۹).

مسابقات دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت شامل موارد زیر است:

۱. مسابقات حفظ و تلاوت قرآن کریم
۲. مسابقات مطالعات وقفی
۳. مسابقات داستان‌نویسی کودکان
۴. مسابقات فعالیت‌های داوطلبانه
۵. مسابقات اختراع دستگاه‌ها و برنامه‌ها
۶. مسابقات شعر عربی

• مسابقات حفظ و تلاوت قرآن کریم

دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت یکی از فعالیت‌های خود را بر روی برگزاری مسابقات قرآن در کشور گذاشته است و هر ساله بر برگزاری آن بیشتر همت گماشته است. هجدهمین دوره این مسابقات در سال ۲۰۱۵ برگزار شد.

• اهداف برگزاری این مسابقات

۱. تشویق شهروندان جامعه کویت به حفظ و تلاوت قرآن و برقراری ارتباط بین قرآن و جامعه فارغ از سن افراد
۲. تلاش برای تحکیم ارزش های اسلامی در جامعه
۳. حمایت از کسانی که به آموزش و تعلیم قرآن کریم می پردازند
۴. ایجاد ارتباطات و هماهنگی های مشترک بین تشکل ها و گروه هایی که به آموزش قرآن کریم می پردازند.
۵. یافتن نخبگانی در حفظ قرآن و پرورش این نسل برای شرکت در مسابقات بین المللی (۹)

• سیاست های اجرایی برگزاری مسابقات

۱. گشایش فضای باز رقابتی بین همه شهروندان فارغ از نژاد آن ها، اعم از مرد و زن و برای تمام سنین و سطوح جامعه
۲. افزایش هماهنگی و یکپارچه سازی بین بازیگران فعال در زمینه مسابقات حفظ قرآن
۳. گشایش درب های شرکت در مسابقات برای تمامی نهادهای دولتی و خصوصی
۴. انتخاب افراد بر اساس معیار حفظ و تلاوت و صوت و با توجه به سوابق قبلی افراد
۵. برگزاری مسابقات در سطوح محلی و ایجاد یک فضای رقابتی در مناطق مختلف کشور

• شروط شرکت در مسابقه

۱. ملیت کویتی داشته باشد.
  ۲. حافظ کل قرآن باشد.
  ۳. مهارت کافی در تلاوت داشته باشد.
  ۴. مانعی در برنده شدن در انواع قرائت ها وجود ندارد.
  ۵. افراد باید برنده مسابقه عمومی قرائت ۳۰ جزء قرآن باشند.
- جوایز برندگان در این مسابقات به صورت نقدی و ارقامی بین ۳۰۰ (۴۰۰ هزار تومان) تا

۶۰۰۰ دینار کویتی (۷ میلیون تومان) است (۹).

۴-۳-۲-۸- مسابقات مطالعات وقفی

این مسابقات از سال ۱۹۹۹ شروع به برگزاری کرده است و دهمین دوره آن در سال ۲۰۱۵ برگزار شده است.

هدف از برگزاری این مسابقات:

۱. تشویق جامعه به افزایش روح و انگیزه رقابتی در پژوهش های علمی
۲. برجسته سازی پدیده وقف و تبدیل این موضوع به موضوعات مهم افراد و مؤسسات
۳. مقابله با کاستی هایی که در زمینه مطالعات انجام شده در زمینه وقف در کتابخانه ها وجود دارد.

۴. توسعه فرهنگ و آگاهی وقفی در جامعه اسلامی

۵. کشف استعدادهایی که پتانسیل ظهور در زمینه وقف را دارند

۶. رسیدگی به مشکلات نظام وقف معاصر و توسعه و ارتقاء آن

موضوعاتی که در دوره دهم مسابقات مورد نظر بودند شامل:

۱. نظام های وقفی و ارتباط آن با مؤسسات وقفی

۲. نقش وقف در مراقبت از اقلیت های مسلمان در کشورهای غیرمسلمان (۱۰)

۴-۳-۲-۹- مسابقات فعالیت های داوطلبانه

کارهای داوطلبانه امروزه یکی از نشانه های نهضت های اجتماعی و هویت های انسانی در کشور کویت شده است. وقف وقت یکی از پروژه های دبیرخانه مرکزی اوقاف است که در آن به ایجاد انگیزه در افراد داوطلب برای توسعه وقف پرداخته می شود.

در این پروژه از تلاش های افراد در راستای فعالیت های اجتماعی و توسعه جامعه و صلح و مراقبت از نیازمندان استفاده می شود.

در پروژه اخیر از تمرکز مسابقات کار داوطلبانه در دو بخش بود.

۱. توسعه جامعه و نهادهای اجتماعی و حمایت از اقشار مختلف جامعه

۲. بهبود طرح ها و خدمات اجتماعی (۱۰)

۴-۳-۳- اداره اوقاف جعفری

۴-۳-۳-۱- مقدمه

از آنجاکه مسئله وقف با اختلاف مذاهب و آرای فقهی ارتباط تنگاتنگی دارد و جزء موضوعات احوال شخصی محسوب می شود، درخواست ها مبنی بر واگذار کردن امور وقف به اهل آن بالا گرفت و پیشنهادهای متعددی ارائه شد که مهم ترین آن ها تأسیس دبیرخانه اوقاف جعفری بود. مطالبات در خصوص اوقاف جعفری با پیشنهاد برنامه ای برای اداره و سرمایه گذاری و صرف درآمدهای آن به طوری که غرض واقفان را براساس مذهبشان و تحت نظارت افراد متخصص و آگاه به قواعد فقهی مذهب جعفری تحقق بخشند، ادامه یافت. درستی و حقانیت این مطالبات از سوی حکومت مورد تأیید واقع شد و موضوع از چندین جهت مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت و پس از مراحل مختلف، نتیجه این شد که اوقاف جعفری تحت نظارت و مدیریت متخصصان مذهبی قرار گرفت و اداره وقف جعفری تحت دبیرخانه کل اوقاف وابسته به وزارت اوقاف تأسیس شد (۴۳).

۴-۳-۳-۲- ساختار اداره وقف جعفری

در خصوص ساختار اداره وقف جعفری کویت می توان گفت این اداره از مسئولان و ناظران و مشاوران مذهب امامیه تشکیل شده است. به طوری که کمیته مشورتی از ۱۱ نفر تشکیل می یابد که به طور کلی وظیفه تصمیم گیری و مشورت در خصوص هر آنچه که به احیای اوقاف جعفری تحت نظارت دبیرخانه اوقاف و تعیین مصارف و صرف درآمدهای آن و تقویت جایگاه آن در توسعه جامعه و کاهش مشکلات نیازمندان بر اساس مذهب جعفری مربوط می شود را بر عهده دارند؛ کمیته شرعی نیز از ۵ تن تشکیل می شود که همگی اهل علم اند و مأموریتشان تصمیم گیری در امور سرمایه گذاری یا صرف درآمدهای اوقاف بر اساس مذهب جعفری و مطابق فتاوی فقهاست (۴۳).

اداره اوقاف جعفری به دبیرخانه مرکزی اوقاف ضمانت داده است که تمام تلاش خود را در جهت مدیریت و نگهداری از اوقاف جعفری انجام دهد و دبیرخانه نیز بر این امور نظارت نماید. اداره اوقاف جعفری در این راستا افرادی مسئول و آگاه را به صورت زیر به کار گرفته است:

۱. کمیته مشورتی

این کمیته متشکل از ۱۱ نفر از افراد متخصص در کلیه امور مربوط به وقف جعفری است که تحت نظارت دبیرخانه مرکزی اوقاف به حفاظت، سرمایه‌گذاری و توسعه وقف و همچنین هزینه کردن درآمدهای آن در جهت توسعه جامعه و کاستن از بار نیازمندان براساس قوانین وقف جعفری می‌پردازد.

۲. کمیته مذهبی

این کمیته متشکل از ۵ نفر از افراد آگاه و مطلع از امور دینی و مذهبی شریعت جعفری است که فتواها و قوانین مربوط به کسب و کار و سرمایه‌گذاری موقوفات و همچنین تبادل درآمدهای اوقاف را متناسب با قوانین دینی مشخص می‌نمایند.

۳. مدیر وقف جعفری

این شخص یک مقام آگاه به دانش مدیریت و کسب و کار و سرمایه‌گذاری است که تجربه بالایی در امور مدیریتی دارد و ۲ کمیته شریعتی و کمیته مشورتی را مدیریت می‌کند (۴۰).

۴-۳-۳- فعالیت‌های اداره وقف جعفری در سال ۲۰۰۸

اداره وقف جعفری از ابتدای فعالیت خود سعی در کمک به مردم جامعه و پیشرفت کشور داشته است. در این راستا فعالیت‌های بشردوستانه بسیاری توسط این اداره انجام شده است. برای مثال در سال ۲۰۰۸ پروژه‌های زیر جزو فعالیت‌های این اداره می‌شود.

۱. حمایت از انجمن نابینایان و کمک به چاپ و انتشار کتب با خط بریل

۲. مراقبت از جامعه معلولان کویتی

۳. حمایت از پدر و مادرهای ازکارافتاده

۴. چاپ و انتشار کتب وقفی مربوط به وقف‌های جعفری

۵. چاپ کتب آسان و محرک برای کودکان در سن تکلیف

۶. حمایت از طرح‌های کلاس‌های تابستانی برای کودکان

۷. پی‌گیری از وزارت آموزش و پرورش برای بازسازی کتابخانه عمومی رمیشیه (۴۲)

۴-۳-۴- تجربه صندوق‌ها و طرح‌های وقف

گفتگوها و مباحثات گسترده و ژرف در دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت به این نتیجه‌گیری منجر شد که باید برای تحقق اهداف و چشم‌انداز استراتژیک دبیرخانه، ساختاری تشکیلاتی و نوین پدید آید. این ساختار همان تشکیلات صندوق‌ها و طرح‌های وقف است که اداره آن را مردم به صورت خودگردان برعهده دارند. تشکیلات مذکور از طریق دعوت عموم مردم به وقف و انجام فعالیت‌های توسعه‌گرایانه، در توسعه و پیشرفت جامعه از راه وقف مشارکت می‌کند. فعالیت‌های این تشکیلات در چارچوب طرحی کلی و کامل صورت می‌گیرد که در این طرح نیازها و اولویت‌های جامعه مد نظر قرار گرفته و فعالیت‌های دیگر نهادهای دولتی و ملی ملحوظ شده است. لذا دبیرخانه مرکزی اوقاف، رؤسا و اعضای هیئت‌مدیره صندوق‌ها و طرح‌ها، وقف را در مسئولیت‌های استراتژیک خویش شریک و همکار خود می‌داند.

۴-۳-۵- صندوق‌های وقف

صندوق‌های وقف چارچوب گسترده‌تری برای انجام فعالیت‌های وقفی است. از طریق این صندوق‌ها همکاری مردم و نهادهای مردمی با نهادهای دولتی در راه تحقق بخشیدن به اهداف توسعه‌گرایانه وقف شکل عملی به خود می‌گیرد (۳۶).

۴-۳-۵-۱- اهداف تأسیس صندوق‌های وقف

هدف از ایجاد صندوق‌های وقف، جلب مشارکت مردم در تلاش‌هایی است که به منظور احیای سنت وقف از راه برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های توسعه‌برمبنای شیوه‌های اسلامی و در راستای پاسخ‌گویی به نیازهای اجتماعی می‌باشد. تأسیس صندوق‌های وقف همچنین این هدف را دنبال می‌کند که اقدامات وقفی را به سوی اهداف توسعه و نیازهای جامعه سوق دهد و درآمدهای حاصله از دارایی‌های وقفی را به نحوی شایسته در برطرف کردن این نیازها و تحقق این اهداف به کار گیرد. طبیعتاً نیازهای اجتماعی و اهداف توسعه را واقعیت‌های موجود از طریق برنامه‌های اجرایی به صندوق‌ها دیکته می‌کند و در برنامه‌ها فراهم ساختن بالاترین دستاوردهای توسعه

مطرح و مراعات می‌گردد.

برنامه‌های اجرایی، پیوند و ارتباط لازم را بین پروژه‌های مختلف وقف و نیز بین این پروژه‌ها و سایر طرح‌هایی که دستگاه‌های دولت و دیگر سازمان‌های عام‌المنفعه اجرا می‌کنند، به وجود می‌آورند (۳۶).

۴-۳-۵-۲- دستاوردهای پیش‌بینی شده صندوق‌های وقف

۱. احیای سنت وقف از طریق دعوت عموم به مشارکت در طرح‌هایی که به روحیات مردم نزدیک‌تر و به نیازهای آنان پاسخگوتر باشند؛
۲. بازگرداندن نقش توسعه‌گرایانه وقف؛
۳. بهبود بخشیدن به کارهای خیریه از طریق مطرح ساختن الگوهایی نوین و شایان پیروی؛
۴. برآورده کردن نیازهای جامعه و شهروندان در زمینه‌هایی که از سوی دولت و مؤسسات ملی مورد حمایت لازم و مناسب قرار نمی‌گیرند.
۵. ایجاد تعادل بین کارهای خیریه در خارج از خاک کویت و کارهای خیریه داخلی؛
۶. فراهم ساختن مشارکت عمومی مردم، ترویج وقف و اداره کردن طرح‌های وقفی؛
۷. تحرک بخشیدن به کارهای وقفی از راه ایجاد تشکیلاتی که انعطاف‌پذیر و نظم و انضباط را در کنار هم داشته باشد (۳۶).

۴-۳-۵-۳- صندوق‌های وقف موجود و فعال

همانطور که گفته شد صندوق‌های وقفی با توجه به نیازهای جامعه و در راستای پیشرفت و توسعه کشور ایجاد شده‌اند. بر همین اساس ممکن است در زمان‌های مختلف تغییراتی در این صندوق‌ها ایجاد گردد و برای مثال در زمان‌های مختلف تعداد مختلفی از این صندوق‌ها فعال باشند. مثلاً در سال ۱۹۹۶ یازده صندوق و در سال ۲۰۰۶ هشت صندوق وقف فعال وجود داشتند.

صندوق‌های وقفی فعال در سال ۱۹۹۶ شامل:

۱. صندوق وقف معلولان و گروه‌های خاص
۲. صندوق وقف فرهنگ و اندیشه

۳. صندوق وقف قرآن کریم و علوم قرآنی
۴. صندوق وقف توسعه علمی (با اهتمام نسبت به مسائل علمی، تربیتی و آموزشی)
۵. صندوق وقف حمایت از خانواده
۶. صندوق وقف حفاظت محیط زیست
۷. صندوق وقف توسعه بهداشتی
۸. صندوق وقف مساجد
۹. صندوق وقف دبیرخانه مرکزی اوقاف
۱۰. صندوق وقف کویت برای همیاری اسلامی (جهت همکاری‌ها و کمک‌های برون مرزی)
۱۱. صندوق ملی وقف برای توسعه اجتماعی (با اهتمام نسبت به برنامه‌های اجتماعی و توسعه درونی جامعه در مناطق مسکونی)

صندوق‌های وقفی فعال در سال ۲۰۰۶ شامل:

۱. صندوق وقف حمایت از معلولان و گروه‌های خاص
  ۲. صندوق وقف فرهنگ و اندیشه
  ۳. صندوق وقف قرآن کریم و علوم قرآنی
  ۴. صندوق وقف آموزش و پرورش
  ۵. صندوق وقف حمایت از خانواده
  ۶. صندوق وقف حفاظت از محیط زیست
  ۷. صندوق وقف بهداشت و درمان
  ۸. صندوق وقف مساجد (۳۶ و ۴۷)
- هم‌اکنون در سال ۲۰۱۶، چهار صندوق وقفی فعال در کویت فعالیت می‌کنند:
۱. صندوق وقف قرآن کریم و علوم قرآنی
  ۲. صندوق وقف توسعه علمی و اجتماعی
  ۳. صندوق وقف بهداشت و درمان

۴. صندوق وقف امداد و کمک (۳۶ و ۴۷)

۴-۳-۵-۴- صندوق وقف قرآن کریم و علوم قرآنی

این صندوق به دنبال حمایت از امور قرآنی و نهادینه کردن فرهنگ آن در جامعه و نشر و ترویج حفظ و تلاوت قرآن در جامعه است.

اهداف صندوق قرآن کریم عبارتند از:

۱. آماده‌سازی طرح‌ها و برنامه‌ها با هدف حفظ و اشاعه قرائت قرآن و علوم مرتبط با آن در میان همه گروه‌ها و اعضای جامعه

۲. تشویق جامعه به مطالعات و پژوهش در علوم قرآنی و علوم مرتبط با آن و ارائه پشتیبانی مناسب

۳. ایجاد مراکز آموزشی در رابطه با حفظ و قرائت قرآن کریم

۴. توسعه برنامه‌های مطالعه و آماده‌سازی برنامه‌های درسی در راستای حفظ و قرائت قرآن کریم

۵. هماهنگی با نهادهای رسمی و مردمی که در جهت اهداف صندوق عمل می‌کنند
۶. حمایت از اساتید و طلاب علوم قرآنی که در زمینه حفظ و تلاوت قرآن فعالیت می‌کنند

۷. برگزاری مسابقات حفظ و تلاوت قرآن کریم

۸. برگزاری دوره‌های تخصصی در برخی از شاخه‌های مطالعات قرآنی و علوم مربوط به قرآن

۹. برطرف کردن نیازهای جامعه در ارتباط با سازماندهی جلسات قرآنی در جامعه

۱۰. اجرای هر طرح و برنامه‌ای که در جهت پیشبرد امور قرآنی در جامعه باشد
برای مثال برگزاری مسابقات حفظ و تلاوت قرآن که هر ساله در کویت توسط دبیرخانه اجرا می‌شود، توسط صندوق قرآن کریم انجام می‌شود (۵۰).

۴-۳-۵-۵- صندوق وقف توسعه علمی و اجتماعی

این صندوق یکی از صندوق‌های وقفی دبیرخانه مرکزی اوقاف است که به ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی و علمی برای توسعه و پیشرفت جامعه می‌پردازد.

پروژه‌هایی که در حال حاضر در این صندوق انجام می‌شود، پروژه‌های مشاوره‌ای هستند که در جهت رشد ارتباطات انسانی و تحکیم بنیان خانواده انجام می‌شوند.

اهداف صندوق عبارت‌اند از:

۱. توجه به جنبه‌های مراقبت مناسب از بنیان خانواده
۲. محافظت خانواده‌ها از ایجاد مشکلات خانواده
۳. توجه به مشکلات اجتماعی و پدیده‌های غیرمرسوم
۴. اشاعه فرهنگ و تفکر روشن اسلامی
۵. تشویق به تحقیقات علمی و حمایت از دانشجویان علوم
۶. پشتیبانی و توسعه فرهنگ کودکان و القای علاقه به فرهنگ اسلامی در قلب جوانان
۷. حمایت از نوآوران در زمینه‌های علمی
۸. کمک به ارائه خدمات و نیازها در پژوهش‌های علمی
۹. ایجاد علاقه به جنبه‌های علمی در افراد جوانان
۱۰. ارائه خدمات علمی و برگزاری کنفرانس‌ها و جلسات آموزشی
۱۱. حمایت علمی از مؤسسات آموزشی و دیگر فعالان این حوزه
۱۲. همکاری و تبادل تجارب با مؤسسات علمی در داخل و خارج کویت
۱۳. تبلیغ رسانه‌ای برای احیای منافع مذهبی اسلامی در زمینه‌های مختلف علمی
۱۴. دعوت به وقف در پروژه‌ها و طرح‌های صندوق (۵۱)

۴-۳-۵-۶- صندوق بهداشت و درمان

این صندوق برای ارائه خدمات پزشکی و درمانی به افراد نیازمند و فقیر و یا افرادی با نیازهای خاص که توانایی انجام امور خورد را ندارند، می‌پردازد.

اهداف عبارت‌اند از:

۱. ایجاد آگاهی در زمینه‌های بهداشت و درمان در جامعه
۲. حمایت از سازمان‌های فعال در زمینه‌های پزشکی
۳. حمایت در استفاده از تجربه‌ها و تخصص‌های پزشکان و مهندسان برای آموزش کادرهای داخلی

۴. ارائه تجهیزات پزشکی و تخصصی در حفاظت از سلامت افراد با نیازهای خاص (۵۲)

۴-۳-۵-۷- صندوق امداد و کمک

هدف از ایجاد این صندوق حمایت و پشتیبانی از افرادی است که در سرتاسر جهان از بلايا و فجایع طبیعی رنج می‌برند. این صندوق با سازمان‌های بین‌المللی که برای رفع نیازهای نیازمندان به خصوص در شرایط بحرانی تلاش می‌کنند نیز همکاری و در این امور از آن‌ها حمایت می‌کند.

اهداف صندوق عبارت‌اند از:

۱. تسکین نیازمندان و همچنین گروه‌های محتاج کمک در زمان فاجعه‌ها و بحران‌ها
۲. ترویج فرهنگ وقف برای کمک به نیازمندان و بیچارگان در کشورهای دیگر، بدون توجه به دین و مذهب آن‌ها
۳. کمک مالی و معنوی به دولت‌ها و جوامعی که دچار بلايای طبیعی و هولناک شده و توانایی مقابله با آن را ندارند.
۴. حمایت و پشتیبانی از مؤسسات و نهادهایی که به ارائه خدمات انسان دوستانه می‌پردازند.
۵. توسعه مکانیزم‌های دعوت افراد به مقابله با مشکلات قرن حاضر
۶. دعوت افراد به شرکت در وقف با توجه به اهداف صندوق (۵۳)

۴-۳-۵-۸- مدیریت صندوق‌های وقف

مدیریت هر یک از صندوق‌های وقف را یک «هیئت مدیره» برعهده می‌گیرد. اعضای این هیئت را چهره‌های مردمی به انتخاب رئیس شورای امور اوقاف تشکیل می‌دهند. افزودن نمایندگانی از دواير دولتی مرتبط با زمینه‌های کاری صندوق این هیئت بلامانع است. مدت کار هیئت مدیره صندوق‌ها دو سال و قابل تمدید می‌باشد. اعضای هیئت مدیره از بین خود، رئیس و نائب رئیس هیئت را انتخاب می‌کنند. هیئت مدیره را مدیرعامل صندوق در پیشبرد کارها یاری می‌نماید. این شخص توسط

دبیرکل اوقاف از بین کارمندان دبیرخانه مرکزی (یا در میان سایر اشخاص) برمی‌گزیند. مدیرعامل صندوق به حکم وظیفه‌ای که دارد عضو هیئت مدیره صندوق تلقی می‌گردد و سمت دبیری هیئت را برعهده می‌گیرد. بنا بر ضرورت، مدیرعامل می‌تواند یک یا چند معاون در اختیار داشته باشد (۴۸).

۴-۳-۵-۹- درآمدهای مالی صندوق‌های وقف

— درآمدهایی که از قبل به طور سالیانه به صندوق وقف اختصاص داده شده و درآمدهای وقفی جدید که با توجه به اهداف صندوق به آن تخصیص می‌یابد.

— سهمیه‌ای که توسط کمیته طرح‌ها در دبیرخانه مرکزی از محل بودجه صندوق‌ها به هر صندوق اختصاص می‌یابد. بودجه صندوق‌ها از موقوفات خیریه عمومی و دیگر درآمدهای دبیرخانه مرکزی تهیه می‌شود و سهمیه‌ها را رئیس هیئت امنای امور وقف (وزیر اوقاف) تعیین می‌کند.

— درآمدهایی که خود صندوق از طریق ارائه فعالیت‌ها و خدمات خویش به دست می‌آورد؛

— هدایا، اموال موقوفه طبق وصیت‌ها و کمک‌های داوطلبانه که تعارضی با نوع کارهای وقفی و اهداف صندوق ندارند؛

— درآمد کمک‌هایی که از سوی خارجیان به صندوق‌های وقف تقدیم می‌شود؛ (اطلاع و موافقت کمیته برنامه‌ریزی دبیرخانه مرکزی اوقاف برای دریافت کمک‌ها ضروری است.) (۴۸)

۴-۳-۶- روابط صندوق‌های وقف

۴-۳-۶-۱- رابطه با دبیرخانه مرکزی اوقاف

دبیرخانه مرکزی اوقاف نهاد رسمی و مرکزی مسئول در زمینه وقف و موقوفات در کشور کویت است که تسهیلات گوناگونی از طریق این نهاد به صندوق‌های وقف ارائه می‌گردد و هدف از آن‌ها اعتلای سطح فعالیت صندوق‌ها، ایجاد هماهنگی میان آن‌ها و کاهش هزینه‌های راه‌اندازی طرح‌هایشان می‌باشد. دبیرخانه مرکزی برای صندوق‌های

وقف و طرح‌هایشان تبلیغ می‌کند و مردم را با آن‌ها آشنا می‌سازد. همچنین افراد خیر را به وقف برای اهداف این صندوق‌ها ترغیب می‌سازد. علاوه بر این‌ها، دبیرخانه از محل درآمدهای خویش به صندوق‌ها کمک می‌کند و مشورت‌های شرعی و خدمات اداری، مالی، فنی و رسانه‌ای را به آن‌ها عرضه می‌دارد. طبیعتاً پیگیری کار سیستم‌های اداری صندوق‌ها و نظارت بر فعالیت‌های آن‌ها نیز از وظایف دبیرخانه مرکزی است (۳۶).

۴-۳-۶-۲- رابطه با سازمان‌های دولتی

صندوق‌های وقف ملزم هستند که کارهای خویش را در رابطه با دستگاه‌های دولتی بر مبنای ضوابط رسمی انجام دهند به گونه‌ای که حتی بتوانند با این دستگاه‌ها، طرح‌های مشترکی را به اجرا درآورند. لازم به یادآوری است که در همه صندوق‌های وقف به تناسب رشته فعالیت امکان حضور نمایندگان از نهادهای دولتی می‌باشد (۳۶).

۴-۳-۶-۳- رابطه جمعیت‌ها و سازمان‌های خیریه

صندوق‌های وقف با همه سازمان‌ها و مؤسسات خیریه که با آن‌ها اهداف مشترکی دارند از طریق اجرای طرح‌های مشترک و ایجاد هماهنگی و پرهیز از رقابت منفی، همکاری می‌کنند. لذا نمایندگان بسیاری از جمعیت‌ها و سازمان‌های خیریه به عنوان اعضای هیئت‌مدیره در بسیاری از صندوق‌های وقف سهیم‌اند (۳۶).

۴-۳-۶-۴- رابطه میان صندوق‌های وقف

صندوق‌ها الزاماً نباید در کار یکدیگر دخالت کرده یا در عرض هم کار کنند. آن‌ها باید در طرح‌ها همکاری و در کارها هماهنگی داشته باشند. ماده ۱۸ نظام‌نامه صندوق‌های وقف به همین منظور تصریح دارد که: در چارچوب دبیرخانه مرکزی اوقاف کمیته‌ای ایجاد می‌گردد که اعضای آن را مدیران صندوق‌های وقف تشکیل می‌دهند. هدف از ایجاد این کمیته، برقراری هماهنگی بین صندوق‌ها، تبادل نظر و تجربه، مطالعه پدیده‌ها و مشکلات و نیز طرح پیشنهادها برای حل معضلات می‌باشد (۳۶).

۴-۳-۷- طرح‌های وقف

دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت با هدف پیشرفت در نهادینه کردن کارهای وقفی، به

ایجاد طرح‌هایی عملی با موجودیت تشکیلاتی مستقل پرداخت. صرف نظر از شکل قانونی این طرح‌ها، هدف از ایجاد آن‌ها فراهم ساختن خدمات و پرداختن به فعالیت‌های توسعه‌ای می‌باشد، به گونه‌ای که یک طرح ممکن است ایجاد مکان یا تأسیسات عمومی باشد، یا ممکن است ارائه یک سیستم خدماتی و یا فعالیتی عام‌المنفعه و یا ارائه خدمتی به گروهی خاص از جامعه باشد. تجربه طرح‌های وقفی نیاز به وجود تعریفی قانونی برای چنین طرح‌هایی را به اثبات رسانده است. در صورت وجود تعریف و قالب مشخص طبیعتاً هر یک از طرح‌های وقفی دارای ساختاری نهادینه شده خواهد گشت. موافقت اصولی هر طرحی انگیزه‌ها، اهداف، چارچوب کلی، سیستم مدیریت و تأمین مالی آن را روشن می‌سازد. همچنین انواع موقوفاتی که بعدها در جهت پیشبرد طرح‌های وقفی عرضه و تخصیص می‌شود به محتوا و مقررات ذکر شده در موافقت اصولی طرح‌ها بستگی دارند.

تجربه وقف در کویت در جریان حرکت کنونی خویش، ایجاد و اجرای طرح‌های وقفی گوناگونی را در زمینه‌های مختلف شاهد است. در اینجا به منظور راهنمایی و الگوبرداری به پاره‌ای از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

– طرح وقفی کویت برای انجام آموزش اسلامی در زمینه‌های توسعه به نام طرح وقف نهوض؛

– طرح حمایت از پیشه‌وران و اقدام کنندگان به گشایش طرح‌های کوچک به نام طرح تولیدکنندگان و کسبه؛

– طرح مرکز کویت، ویژه مطالعات امنیت و ایمنی (طرح امنیت افراد و گروه‌ها)

– طرح حمایت از کارهای داوطلبانه به نام وقف وقت؛

– طرح بیت السعادة؛ (طرحی است که حمایت از خانواده‌های جوان و پیشگیری از مواجه شدن آن‌ها با مشکلات را مدنظر دارد.)

– طرح حمایت از ایتم و بی‌سرپرستان؛

– طرح جویندگان دانش (در حمایت از دانش‌آموزان و دانشجویان نیازمند)؛

– طرح ارتقا و اعتلای معلمان؛

- طرح شهرپیشاهنگان؛
- طرح فرهنگی سندباد؛ (مرکز فرهنگی کودکان)
- طرح دانستنی‌ها برای همه؛ (طرح کمک به ارتباط رایانه‌ای کتابخانه‌های عمومی و آموزشی)
- طرح جلسات حفظ قرآن کریم؛
- طرح مسابقه بزرگ کویت برای حفظ و قرائت قرآن مجید؛
- طرح احیا و بازسازی مساجد کهن؛ (که جنبه میراث فرهنگی دارند)
- طرح اسکان امام جماعت مساجد؛
- طرح سیستم رایانه‌ای مدیریت اوقاف به نام اوس؛
- طرح مرکز درمان گوشه‌گیری کویت؛ (به منظور حمایت از کودکان مبتلابه بیماری Autism)
- طرح مرکز بازآموزی و توان بخشی معلولان.

به‌طور کلی می‌توان ویژگی‌های مشترک و عمومی ساختار طرح‌های وقفی را این‌گونه خلاصه کرد:

- مسئولیت طرح‌ها به عهده مؤسسات فعال در بخش وقف و یا سایر مؤسسات مربوطه می‌باشد؛
- اندیشه پروژه باید با اهداف راهبردی دبیرخانه مرکزی اوقاف و سیاست‌های کلی آن هماهنگ باشد.
- طرح باید اهدافی را تحقق ببخشد که نیازی واقعی از نیازهای جامعه را برطرف سازد و کاری نوین به کارهای داوطلبانه بیفزاید.
- طرح باید نموداری کلی که بیانگر عوامل و عناصر تشکیل‌دهنده آن باشد و نیز برنامه‌هایی اجرایی داشته باشد تا پیش‌بینی‌های اجرا، تدارک مالی و انجام فعالیت‌ها تسهیل گردد.
- باید نقشه کار به‌وضوح برای طرف‌های سهام در طرح ترسیم شود؛ (طرف‌های سهام

- از قبیل وقف کنندگان و مؤسسات دولتی و مردمی و بخش خصوصی).
- مدیریت طرح باید پویا و شفاف باشد؛
- طرح باید اعتبار مالی مستقلی داشته باشد (۳۶).
- طرح‌های فعال در حال حاضر در دبیرخانه اوقاف شامل موارد زیر است:

۱. طرح مرکز اصلاح و تربیت
۲. طرح حمایت از دانش آموزان و دانشجویان
۳. طرح وقف وقت (کار داوطلبانه)
۴. طرح ازدواج افراد مجرد
۵. طرح مشاوره خانواده
۶. طرح کمک‌های مشاوره‌ای افراد

اهداف طرح‌های وقفی

۱. کمک به احیای سنت وقف با استفاده از دعوت افراد به انجام وقف در طرح‌های موجود
۲. ایجاد نقش سازنده برای وقف
۳. پاسخگویی به نیازهایی از جامعه که به درستی پشتیبانی نمی‌شوند.
۴. دستیابی به مشارکت مردمی در وقف و مدیریت پروژه‌های آن (۴۹)

۴-۳-۸- مهم‌ترین ویژگی‌های تجربه وقف در کویت

دلیل مهم موفقیت و شکوفایی تجربه وقف در کویت، به نحوه شکل‌گیری دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت بازمی‌گردد. این دبیرخانه حاصل تصمیمی ناگهانی و شتاب‌زده نبوده است، بلکه حاصل تحقق بخشیدن به برنامه‌های راهبردی مؤسسات اسلامی طی سال‌های ۱۹۹۵-۱۹۹۰ که هدف آن احیای وقف و بازگرداندن نقش اجتماعی آن طرح‌ریزی شده بود.

اگر بخواهیم توضیحی در مورد دستاوردهای تجربه احیای وقف در کویت ارائه دهیم می‌توانیم به‌طور خلاصه ویژگی‌های اصلی این تجربه را بازگوییم. این ویژگی‌ها خود سبب عمده دستاوردهاست. چکیده این تجربه را می‌توان با ذکر ویژگی‌های آن بدین

ترتیب برشمرد:

۱. فشرده‌گی و فراوانی دستاوردها در امر نهادسازی و سازمان‌دهی؛
۲. حالت استمرار و پویایی در کار؛
۳. تغییر و تحول؛
۴. نوآوری و ابتکار؛
۵. ایجاد تعادل بین اصول‌گرایی و نوگرایی؛
۶. رعایت تعادل بین شجاعت و عقلانیت در تغییر و تحول؛
۷. پذیرش سیستم نهادی و سازمانی توسط کارکنان؛
۸. تأکید بر محتوای نهادگرایی و نه قالب‌های نهادینه؛
۹. تقویت پایه‌های علمی؛
۱۰. در پیش گرفتن روش مستندسازی؛
۱۱. انعطاف‌پذیری در کار اجرایی؛
۱۲. تأکید بر تخصص؛
۱۳. تأکید بر ارزش‌های مشترک کارکنان (۳۶).

۴-۳-۹- شورای امور اوقاف

این شورا بالاترین مقام نظارت بر امور اوقاف است و سیاست‌های عمومی مربوط به اوقاف را پیشنهاد می‌کند. این شورا تصمیمات لازم جهت اقداماتی که دبیرخانه مرکزی اوقاف برای رسیدن به اهدافش می‌بایست انجام دهد را اتخاذ می‌کند. از جمله مهم‌ترین این موضوعات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. ارائه سیاست‌های کلی برای مدیریت و سرمایه‌گذاری بودجه‌های موقوفات
۲. ارائه قوانین و مقرراتی جهت اطمینان از توسعه موقوفات و همچنین حفظ و نگهداری صحیح این موقوفات
۳. بررسی و اعتبارسنجی سازمان‌های داخلی برای دبیرخانه مرکزی اوقاف
۴. بررسی و اعتبارسنجی مقررات داخلی در مورد مسائل اداری و مالی
۵. پیشنهاد قوانین خاص برای وقف و ابراز نظر در مورد قوانین قبلی مربوط به آن

۶. بررسی درآمدها و هزینه‌های سالانه موقوفات و حسابرسی نهایی آن‌ها
۷. نظارت بر دفتر حسابرسی دبیرخانه مرکزی اوقاف
۸. نظارت بر گزارش‌های دوره‌ای ثبت شده بر عملکرد دبیرخانه توسط دبیرکل دبیرخانه
۹. نظارت بر تمامی مسائلی که ریس شورا در ارتباط با فعالیت دبیرخانه مطرح می‌کند (۱۱)

۴-۳-۱۰- اعضای شورای امور اوقاف

۱. وزیر اوقاف و امور اسلامی (رئیس شورا)
۲. دبیرکل دبیرخانه
۳. معاون وزیر اوقاف و امور اسلامی
۴. مدیرکل تأمین اجتماعی
۵. مدیرکل بیت الزکات
۶. نماینده‌ای از وزارت مالیه که درجه او کمتر از معاون وزیر نباشد
۷. نماینده اداره کل سرمایه‌گذاری
۸. ۳ نفر از اعضای خبره و متخصص از شورای وزیران که به صورت دوره‌های ۳ ساله توسط وزیر اوقاف و امور اسلامی منصوب می‌شوند (۱۱).

۴-۳-۱۱- آیین‌نامه داخلی شورای امور اسلامی

ماده ۱

شورا می‌بایست هر ساله حداقل ۴ بار جلساتی را هر زمان که به آن نیاز باشد تشکیل دهد و به رئیس شورا این اجازه داده شود که در شرایط اضطراری و یا برای دیدار با اعضای ۳ نفره و یا دیگر اعضا، جلسه را تشکیل دهد.

ماده ۲

دبیرکل باید موضوعات زیر را در شورا مطرح و پی‌گیری کند:

۱. تهیه خلاصه مقررات، توصیه‌ها و برنامه‌ها
۲. نمایش گزارش هیئت شورا
۳. ارائه شاخص‌های عملکرد مربوط به برنامه‌های سالانه و بودجه‌های تعیین شده

۴. هرگونه مسائل دیگری که رئیس شورا و یا دبیرکل صلاح بینند

ماده ۳

حداقل یک هفته قبل از برگزاری جلسات شورا باید رئیس شورا از زمان و مکان دقیق جلسات اطلاع پیدا کند و همچنین یک نسخه از مطالبی که در جلسه مطرح خواهد شد در اختیار رئیس شورا قرار گیرد.

همچنین رئیس شورا اجازه دارد که با توجه به صلاحدید خود اگر ضرورتی پیش آمد، جلسه ای را قبل از جلسه تعیین شده بگذارد.

ماده ۴

دبیرکل از بین اعضای دبیرخانه مرکزی اوقاف شخصی را به عنوان منشی مسئول تهیه گزارشات و جداول و توزیع آنها بین اعضای شورا و همچنین نگهداری گزارشات گذشته می کند. این گزارشات در نهایت به بخش برنامه ریزی دبیرخانه انتقال می یابند.

ماده ۵

جلسات شورا در حضور رئیس شورا و حداقل ۶ عضو از اعضای شورا معتبر است و همچنین شورا می تواند از بین اعضای دبیرخانه و دیگر بخش ها و دستگاه های دولتی و یا خارجی افرادی را برای شرکت در مباحث دعوت کند.

ماده ۶

تصمیم گیری های شورا به نفع اکثریت آرا می باشد و در صورت تساوی آرا، تصمیمی تصویب می شود که رئیس شورا در آن سمت بوده است.

ماده ۷

دبیرکل نتایج نهایی حاصل از مباحث را بیان می کند.

ماده ۸

ظرف یک هفته پس از جلسات، گزارشات به تمامی اعضا ارسال می شود و در طی ۲ هفته اگر کسی به صورت جلسات اعتراض داشت باید آن را مطرح کند.

ماده ۹

دبیرکل نظرات و پیشنهادات مطرح شده توسط اعضا را به رئیس شورا انتقال می دهد و از او تأیید نظرات را می گیرد.

ماده ۱۰

دبیرکل باید پیش نویسی از تصمیمات گرفته شده تهیه و در پایان نشست به تصویب شورا درآورد.

ماده ۱۱

اجازه انتشار گزارشات مجلس به جز با تأیید رئیس شورا و یا اجازه دبیرکل در مطالب مربوط به دبیرخانه، وجود ندارد.

ماده ۱۲

شورا برای تصمیم گیری درباره دبیرخانه علاوه بر اعضای خویش از یک کمیته دائمی شامل گروه های زیر نیز تشکیل می شود:

۱. گروه شرعی

۲. گروه توسعه و سرمایه گذاری

۳. گروه پروژه های وقفی

ماده ۱۳

کمیته دائمی گزارشات نیم ساله ای را تهیه و برای بررسی و تصویب به شورا می دهد.

ماده ۱۴

دبیرکل دبیرخانه عمومی اوقاف مسئول پی گیری گزارشات و تصمیمات اتخاذ شده شورا و کمیته دبیرخانه است.

ماده ۱۵

تصمیماتی که در شورا تصویب می شوند نتیجه اتخاذ اکثریت اعضا است و از فرد خاصی نمی توان انتظار ارائه رضایت کتبی کرد.

دبیرکل می‌تواند اجازه اعلام شدن تصمیمات مجلس برای دیگران را با توجه به طبیعت مطالب می‌دهد.

شکل ۴-۱۱: سایت وزارت کار و امور اجتماعی

به طور کلی فعالیت‌های مؤسسات خیریه در کویت زیر نظر وزارت کار و امور اجتماعی است و این مؤسسات مجوز فعالیت‌های خود را از وزارت کار و امور اجتماعی دریافت می‌کنند.

با توجه به قانون شماره ۷۴ سال ۱۹۹۹ در ارتباط با سیستم خیریه‌های عمومی و با توجه به تأییدات وزیر کار و امور اجتماعی، قوانین زیر صادر شد:

۱. اشخاص حقیقی و حقوقی، حق تأسیس خیریه‌های عمومی برای یک مدت نامشخص و برای ارائه خدمات خیریه‌ای و یا عمومی را دارند
۲. مواردی مشخصی از مؤسسه از جمله نام، هدف، سیستم مدیریتی و بنیان‌گذار، سیستم‌های مالی سالانه و هر اطلاعات اضافی مورد نیاز دیگر باید تعیین شده باشند.
۳. مؤسسه باید اهداف کمک‌های بشردوستانه یا خدمات عمومی داشته باشد و

فعالیت‌های سیاسی و یا تنش‌زا در کشور انجام ندهد.

۴. ...

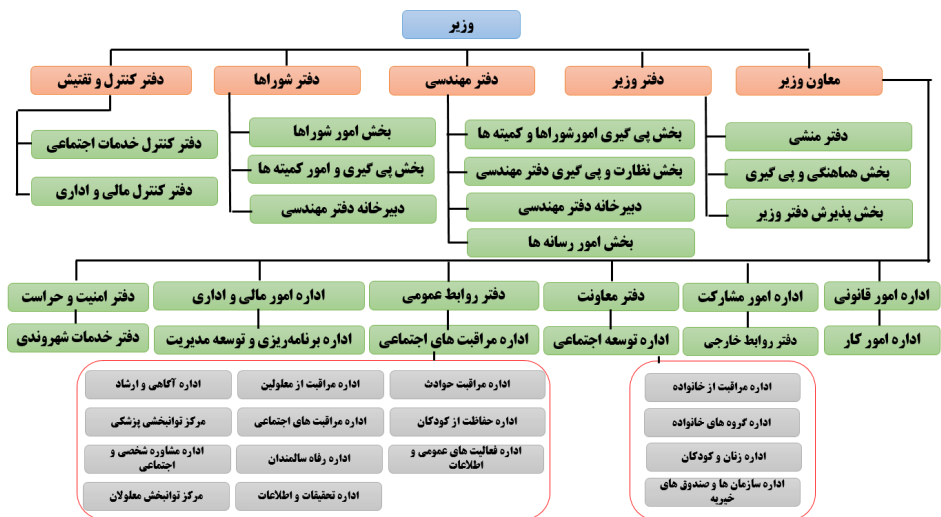
مؤسسات باید هرگونه فعالیت خود با تأیید وزارت کار و امور اجتماعی انجام دهند.
برای مثال:

۱. تعیین بیانیه‌ها و آگهی‌های مؤسسات باید به تأیید وزارت کار و امور اجتماعی دربیاید

۲. وزارت کار و امور اجتماعی باید ظرفیت‌های مؤسسات را در ایجاد مجامع عمومی بررسی کند

۳. در صورت انحلال مؤسسات خیریه تمامی دارایی‌های مؤسسات به وزارت کار و امور اجتماعی انتقال می‌یابد تا برای آن‌ها تصمیم‌گیری شود (۶۸).

۴-۳-۱- ساختار سازمانی وزارت کار و امور اجتماعی

شکل ۴-۱۲: ساختار سازمانی وزارت کار و امور اجتماعی

۴-۳-۲- خدمات وزارت کار و امور اجتماعی

۱. ارائه مساعده به افراد سالخورده (بیش از ۶۰ سال)

۲. ارائه کمک هزینه ازدواج
۳. ارائه کار برای افراد بیکار بالای ۱۸ سال
۴. ارائه کمک هزینه اجاره‌ای به خانواده‌های مستحق که توانایی پرداخت اجاره ندارند.
۵. ارائه کمک هزینه خرید لباس (از کودکان تا دبیرستان)
۶. ارائه کمک هزینه برای بازپرداخت وام مسکن برای خانواده‌های نیازمند
۷. ارائه تبلیغات برای مؤسسات غیرانتفاعی
۸. ارائه وام به نیازمندان جامعه
۹. بستن قرارداد با مجمع عمومی
۱۰. انتشار تبلیغ برای جمع‌آوری کمک‌های خیریه
۱۱. ارائه خدمات مشاوره‌ای (اجتماعی، روانی، خانواده، ازدواج)
۱۲. تأسیس تعاونی (۳۸)

۴-۳-۱۲-۳- گروه‌های ذی‌نفع خدمات وزارت کار و امور اجتماعی

۱. شرکت‌ها
۲. خانواده‌های شهدا و زندانیان
۳. کودکان معلول
۴. زنان بیوه
۵. زنان مطلقه
۶. یتیمان
۷. افراد مجرد بالای ۳۵ سال
۸. سالمندان بالای ۶۰ سال
۹. بیکاران بالای ۱۸ سال
۱۰. دانشجویان متأهل
۱۱. خانواده‌های کویتی
۱۲. مؤسسات خیریه کویتی (۳۹)

۴-۳-۱۳- بیت الزکات

در سال ۱۹۸۲ و طبق قانون شماره ۵ سال ۱۹۸۲ سازمان بیت الزکات زیر نظر وزیر اوقاف و امور اسلامی تأسیس شد. هدف از تشکیل این مرکز، جمع آوری و توزیع مناسب

شکل ۴-۱۳: سایت بیت الزکات

زکات به بهترین شکل و استفاده از درآمدهای زکات در جهات قانونی و توسعه و پیشرفت سریع کشور بود (۱۴).

- چشم انداز رهبری امور زکات و امور بشردوستانه به صورت منطقه ای و جهانی
- مأموریت جمع آوری و توسعه زکات و کمک های مالی دیگر و استفاده از آن ها در امور قانونی داخلی و خارجی، مطابق با سیستم های اطلاعاتی، اداری و مالی به روز و با کیفیت بالا
- اهداف استراتژیک

- ایجاد تنوع در منابع درآمدی زکات و کمک های مالی
- توسعه و افزایش درآمد زکات برای تأمین بهترین نیاز ذی نفعان
- افزایش آگاهی و استفاده از روش های مختلف رسانه ای برای جمع آوری زکات و کمک های مالی

- استفاده از سیستم‌های مدرن برای توزیع مؤثر کمک‌های مالی
- سرمایه‌گذاری در موارد بشردوستانه و ایجاد یک ساختار حمایتی
- حفظ ارزش‌ها و کرامات انسانی از طریق مشارکت با بخش‌های مربوط به زکات در منطقه و جهان
- تشویق و حمایت از طرح‌هایی که به بهبود خدمات و پروژه‌ها می‌انجامد (۱۴)

۴-۳-۱- زکات در کویت

در سایت سازمان بیت الزکات احکام و قوانین مربوط به زکات بیان شده که در آن مواردی که برای آن‌ها زکات پرداخت می‌شود نیز بیان شده است؛ از جمله، زکات سکه و زیورآلات، زکات سهام و اوراق قرضه، زکات تجارت، زکات محصولات زراعی و باغ‌ها، زکات دام، زکات مال بانکی، زکات فطریه، زکات پاداش خدمات و حقوق بازنشستگی (۲۲).

۴-۳-۲- اعضای رسمی سازمان بیت الزکات

- رئیس سازمان (وزیر اوقاف و امور اسلامی)
- نایب رئیس سازمان
- مدیرکل سازمان
- ۹ عضو رسمی دیگر از سایر وزارت خانه‌ها و سازمان‌های دولتی (۱۴)

۴-۳-۱۳-۳- ساختار سازمانی بیت الزکات

شکل ۴-۱۴: ساختار سازمانی بیت الزکات

۴-۳-۱۳-۴- پروژه های بیت الزکات

پروژه های داخلی عبارتند از:

الف) پروژه های خیریه در داخل کویت

این سری از پروژه ها شامل موارد بسیاری از جمله، انتقال آب، بسته های دانشجویی،

حمایت از یتیمان و توزیع گوشت قربانی می باشد (۱۵).

• پروژه بسته‌های دانشجویی

در کویت افرادی یافت می‌شوند که در هزینه کردن برای تحصیل فرزندان‌شان با مشکلات بسیاری روبرو هستند و توانایی حمایت تحصیلی از آن‌ها را ندارند. سازمان بیت الزکات در این مسیر اقدام به تهیه کمک هزینه‌های تحصیلی برای دانشجویان می‌نماید. میزان این کمک‌ها ۷۵۰۰ دینار کویتی برای هر نفر می‌باشد.

• پروژه توزیع گوشت قربانی

در کویت هر ساله در طول اعیاد مبارکه افراد زیادی به ذبح حیوانات و قربانی کردن آن‌ها می‌پردازند. سازمان بیت الزکات این گوشت‌ها را دریافت می‌کند و بین افراد نیازمند تقسیم می‌نماید (۱۶).

• توزیع فطریه‌ها

از اهداف بیت الزکات جمع‌آوری زکات و هدایا از نیکوکاران و توزیع آن‌ها بین افراد نیازمند است. زکات فطره نیز یکی از انواع زکات است که سازمان جمع‌آوری و بین مستحقان و نیازمندان توزیع می‌کند.

• پروژه ضیافت افطار

از عادت مردمان کویت از زمان‌های قدیم، توزیع افطار در ماه مبارک رمضان در بین فقرا و نیازمندان می‌باشد. بیت الزکات برای جهت بخشیدن به این حرکت مردمی تلاش می‌کند و مردم را در جهت انجام این اقدام انسان دوستانه کمک می‌کند.

• پروژه کمک‌های مالی

در این پروژه بیت الزکات کمک‌های مردمی از هر نوع را دریافت می‌کند و در بین مردم نیازمند توزیع می‌نماید. این کمک‌ها در حال حاضر بین ۶۰۰۰ خانواده نیازمند توزیع می‌شوند. بیت الزکات مهم‌ترین نیازهای این خانواده‌ها را شناسایی و در جهت رفع آن‌ها اقدام می‌نماید. اهم این کمک‌ها به صورت مواد غذایی، لباس و لوازم الکتریکی است. کمک‌های غذایی شامل برنج، روغن، شکر، شیر و مرغ می‌باشد. ارزش این کمک‌ها ۵ دینار برای هر شخص و ۲۵ دینار (۲۸ هزار تومان) برای هر خانواده در ماه می‌باشد.

• پروژه جیره ماه مبارک رمضان

بیت الزکات در طول ماه مبارک رمضان بین ۸۰۰۰ خانواده نیازمند، یک جیره غذایی به ارزش ۳۰ دینار (۳۵ هزار تومان) برای هر خانواده تهیه و آن‌ها را بین خانواده‌ها توزیع می‌کند.

• پروژه توزیع آب

سازمان بیت الزکات در محل‌های کثیف و متراکم که مردم دسترسی به آب آشامیدنی سالم و تمیز ندارند، اقدام به توزیع آب آشامیدنی می‌نماید.

• پروژه رفاه آموزشی

در این پروژه بیت الزکات به دنبال ایجاد فضایی آرام و بی‌دغدغه برای دانش آموزان و دانشجویان نیازمند و فقیر برای آموزش و تحصیل است. در این پروژه تاکنون بیت الزکات ۵۴۰ دانش آموز و ۱۰۶۴ دانشجویان را تحت پوشش خود قرار داده است. در این پروژه افراد هدف دانش آموزان و دانشجویان نیازمند از خانواده‌ها با درآمد کم و ضعیف می‌باشند. هزینه مراقبت تحصیلی برای دانش آموزان ۵۰ دینار (۵۷ هزار تومان) در هرماه و برای دانشجویان ۱۲۰ دینار (۱۴۰ هزار تومان) در هرماه می‌باشد (۱۶).

• پروژه‌های رفاه اجتماعی

در این پروژه بیت الزکات به دنبال رسیدگی به مشکلات خانواده‌های فقیر و نیازمند در جامعه کویت و رهایی آن‌ها از فقر، گرسنگی و محرومیت و رسیدن به حداقل‌های مرد نیاز به زندگی در جامعه کویت می‌باشد. هدف از این پروژه دستیابی خانواده‌ها به امنیت و ثبات اجتماعی در کشور کویت و داشتن یک زندگی خوب و سخاوتمندانه برای آن‌ها می‌باشد.

دسته‌هایی که بیت الزکات در این پروژه مورد حمایت خود قرار می‌دهد:

زنان بیوه و کودکان یتیم، افراد مسنی که قادر به انجام امور خود نمی‌باشند، حمایت از زنان مطلقه در کویت، حمایت از خانواده‌های زندانیان، خانواده‌های نیازمند و فقیر در جامعه کویت (۱۷)

• پروژه‌های رفاه سلامت و بهداشت

با توجه به اینکه بهداشت و درمان افراد یک جامعه همواره یکی از مهم‌ترین موضوعات در هر ملت می‌باشد، بیت‌الزکات به دنبال حل مشکلات بهداشت و درمان در جامعه کویت بوده است. در این راستا سازمان به درمان افراد نیازمند که به بیماری‌های مزمن و سخت دچار شده‌اند و به رادیولوژی، دیالیز و حتی عمل‌های جراحی نیاز دارند می‌پردازد. اهداف پروژه به قرار زیر است:

- کمک به درمان افراد نیازمند و کم‌درآمد که توانایی درمان و تهیه دارو ندارند.
- کمک به افراد نیازمندی که درمانی برای آن‌ها در داخل کشور وجود ندارد و باید به خارج کشور منتقل شوند.
- ارائه خدمات پزشکی رایگان به افراد نیازمند و کم‌درآمد در کشور
- ارائه خدمات درمانی به افراد معلول و ناتوان جسمی و ذهنی
- این پروژه، یتیمان، زنان بیوه، زنان مطلقه، خانواده‌های زندانیان و همه بیماران که نامشان در صندوق کمک‌های یاران‌ای ثبت شده را شامل می‌شود (۱۸).

پروژه‌های خارجی عبارتند از:

• پروژه‌های ساخت و ساز و توسعه

این پروژه‌ها شامل انواع مختلفی از پروژه‌ها من جمله، ساخت مساجد و لوازم جانبی آن، حفر چاه، ساخت مدارس، یتیم‌خانه‌ها و بیمارستان در مناطق محروم جهان می‌باشد.

- ساخت مساجد و تهیه لوازم و تجهیزات مورد نیاز در مساجد
- ایجاد چاه‌ها و منابع آبی
- ساخت مدارس و تجهیز آن‌ها
- ساخت یتیم‌خانه و تجهیز آن‌ها
- ساخت بیمارستان و تجهیز آن‌ها
- ایجاد مؤسسات آموزش حرفه‌ای و صنعتی
- ایجاد مزارع تولیدی از انواع محصولات

– ساخت مسکن برای فقرا(۱۹)

• پروژه حمایت از یتیمان

بیت الزکات از سال ۱۹۸۳ به حمایت جهانی از یتیمان پرداخته است. در طی این اقدامات کویت یتیمان بسیار زیادی را در قاره های آسیا، آفریقا، اروپا و امریکای جنوبی تحت پوشش قرار داده و از آن ها حمایت کرده است. در طی این پروژه طرح های مختلفی انجام می شوند. از جمله طرح توزیع لباس های جدید برای فقرا در خارج از کشور و یا اهدای پول به کودکان فقیر در کریسمس به عنوان عیدی این کودکان و یا ارائه خدمات آموزشی به کودکان در مناطق محروم برای دستیابی این کودکان به فردایی بهتر می باشد (۲۰).

• پروژه حمایت از دانش آموزان در خارج کویت

در این پروژه از دانش آموزان نیازمند در خارج کشور کویت که نیاز به آموزش و تحصیل دارند و توانایی مالی برای این اقدام را ندارند حمایت می شود. در طی این پروژه بسته های آموزشی در اختیار دانش آموزان و دانشجویان قرار داده می شود.

• پروژه های فصلی

در این پروژه در فصول و زمان های خاص سال به افراد نیازمند در کشورهای اسلامی کمک ارسال می شود. برای مثال هر ساله در ماه های رمضان در مناطق نیازمند کشورهای اسلامی سفره های افطار برپا می شود و یا گوشت های قربانی در اعیاد قربان و ... در میان افراد فقیر توزیع می شود. سازمان همچنین در هنگام بحران ها و بلاای طبیعی که در کشورهای مختلف اتفاق می افتد طی اقدامات سریع به انتقال مواد غذایی، چادر، دارو، تجهیزات پزشکی، آب تمیز، لباس، پتو و ... می پردازد (۲۱).

۴-۳-۵- دفتر سازمان بیت الزکات در مصر

در سال ۱۹۹۲ بیت الزکات در اقدامی مشترک با وزارت اوقاف مصر اقدام به ایجاد یک دفتر مرکزی در قاهره مصر نمود تا بتواند به صورت مستقیم به کمک به مردم نیازمند این کشور بپردازد.

• چشم انداز دفتر بیت الزکات در مصر

کمک به جامعه مصر و انجام اعمال بشردوستانه در مصر در جهت رسیدن به

جامعه‌ای بدون فقر و بیچارگی

• پروژه‌های دفتر بیت الزکات در مصر

اجرای پروژه‌های مختلف خیریه با همکاری وزارت اوقاف مصر و همچنین تخریب مساجد کهنه و ساخت مساجد جدید و مدرن به جای آن‌ها از جمله اهداف اصلی دفتر بیت الزکات در مصر می‌باشد.

– تخریب مؤسسات قدیمی الازهر و ساخت مؤسسات جدید

– ساخت بیمارستان‌های جدید

– تکمیل پروژه‌های قدیمی وزارت اوقاف مصر که توانایی تکمیل آن‌ها را ندارد

– کمک به شهروندان کویتی ساکن در مصر و همچنین مهاجرین سایر کشورها در مصر که با مشکلات روبرو هستند

– ارائه خدمات در موارد بحرانی خاص و ویژه به شهروندان

– کمک به اجرای طرح‌های اجتماعی و انسانی از جمله کمک به یتیم‌خانه‌ها، کمک‌های درمانی، کمک‌های فصلی و... (۲۳)

آمارهای بیت الزکات به صورت زیر می‌باشد:

• تعداد ایتام تحت پوشش

جدول ۴-۱: تعداد ایتام تحت پوشش بیت الزکات

تعداد ایتام	سال
۸۰۶۷	۲۰۱۲
۴۰۴۱	۲۰۱۳
۴۴۴۱	۲۰۱۴

• درآمدهای زکات و خیریه

جدول ۲-۴: درآمدهای بیت الزکات

سال	درآمدهای زکات	درآمدهای خیریه
۲۰۱۲	۳۰/۴۱۹/۰۵۸ (میلیارد تومان)	۳/۴۲۰/۱۹۰ (۳/۵ میلیارد تومان)
۲۰۱۳	۲۸/۴۶۸/۱۶۷ (میلیارد تومان)	۴/۴۶۲/۸۴۹ (۵ میلیارد تومان)
۲۰۱۴	۲۰/۲۰۷/۷۸۰ (میلیارد تومان)	۵/۸۰۲/۵۹۶ (۷ میلیارد تومان)

• تعداد خانواده‌های تحت پوشش

جدول ۳-۴: تعداد خانواده‌های تحت پوشش بیت الزکات

سال	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
تعداد خانواده‌ها	۳۳۸۹۸	۳۶۷۲۸	۳۵۷۷۶

• پروژه‌های ساخت‌وساز

جدول ۴-۴: آمار تعداد پروژه‌های ساخت‌وساز بیت الزکات

سال	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
چاه	۱۰۴	۸۱	۱۰۱
یتیم‌خانه	۱	۳	۲
مدرسه	۲۷	۱۰	۹
مسجد	۸۸	۵۵	۸۲
مسکن فقرا	۳۷	۲۰	۲۸

۴-۳-۱۴- سازمان امور کودکان

سازمان دولتی امور کودکان در کشور کویت با هدف بشردوستانه و با دستور احمد جابر الصباح امیر کویت در سال ۱۹۸۳ تأسیس شد. هدف از تشکیل این سازمان سرپرستی کودکانی است که زیر سن قانونی هستند و هیچ‌گونه قیّم و سرپرستی ندارند و همچنین حفاظت و نگهداری از اموال و دارایی‌های این کودکان. هم‌اکنون این سازمان تحت نظارت وزیر اوقاف و امور اسلامی فعالیت می‌کند (۴۴).

در سال ۱۹۸۳ این اداره به دستور امیر کویت تبدیل به یک سازمان دولتی زیر نظر وزیر اوقاف و امور اسلامی تبدیل شد و حوزه فعالیت‌هایش بسیار وسیع شد و توجه خود را علاوه بر ایتام و کودکان به دیگر فعالیت‌های خیریه‌ای نیز معطوف کرد. همچنین سازمان تلاش کرد که ارتباطات خود را با دیگر سازمان‌ها و نهادها گسترش دهد (۴۶).

شکل ۴-۱۵: سایت سازمان امور کودکان

۴-۳-۱۴-۱- روند ایجاد سازمان امور کودکان

• اداره ایتام

این اداره از سال ۱۹۳۸ تشکیل شد و هدف آن حفاظت از اموال کودکان یتیمی بود که به سن قانونی نرسیده بودند و توانایی مدیریت اموال خود را نداشتند تا زمانی که یتیم

به سن قانونی رسیده و توانایی های لازم را به دست آورد. در آن زمان تعداد ۱۰۰ یتیم تحت حمایت این اداره وجود داشتند (۴۶).

• اداره امور ایتام

در سال ۱۹۵۹ اولین گام در سازماندهی این اداره اتفاق افتاد و تعداد ایتام تحت پوشش افزایش یافت (۴۶).

• اداره امور کودکان

در سال ۱۹۷۴ به دستور جابر احمد الصباح اداره امور ایتام به اداره ای زیر نظر وزارت اوقاف و امور اسلامی تبدیل شد و گستره فعالیت های آن افزایش یافت. از آن پس هر کودکی که یا قیمی نداشت و یا والدینش به هر دلیلی از جمله جنون، سهل انگاری و... کفایت نگهداری از کودک را نداشتند، تحت حمایت این اداره قرار می گرفت (۴۶).

۴-۳-۱۴-۲- وظایف سازمان در امور زیر انجام می شود:

۱. نظارت بر کودکانی که قیم و سرپرستی ندارند.
۲. نظارت بر تصرفات سرپرستان به شرط حکم دادگاه
۳. نظارت بر املاک و دارایی هایی که مالکان آن ها مفقود و یا غایب هستند.
۴. اداره اموال افرادی که مالکان آن ها وصیت به نظارت بر اموالشان کرده اند (۴۴).

۴-۳-۱۴-۳- فعالیت های خیریه ای سازمان

مسئولیت سازمان محدود به فعالیت های اقتصادی و اجتماعی برای مراقبت از اموال و افراد نمی شود بلکه با مؤسسات و سازمان های دیگر نیز در ارتباط است. برای مثال به مواردی در زیر اشاره می شود:

۱. همکاری با بیت الزکات و ارائه کمک ها به خانواده های نیازمند و مستحق در داخل کویت

۲. اهدای کمک هایی به بیماران مستحق برای هزینه های درمان و بیمارستان
۳. کمک به بیماران بیمارستان ها برای مراقبت های درمانی از محل حساب خیریه ای ثلث
۴. حمایت مادی از وزارت اوقاف و امور اسلامی برای ساخت مساجد

۵. کمک به پروژه‌های حمایت از یتیمان
۶. حمایت از بیماران سرطانی و کلیوی
۷. حمایت از مدارس خاص نابینایان و ناشنوایان
۸. حمایت از پروژه‌های خیریه در مناطق مختلف کویت
۹. حمایت از دانشجویان دکترا و فوق برای انجام پروژه‌های تحقیقاتی
۱۰. کمک به تصویب قوانین واحد و یکپارچه برای مراقبت از کودکان زیر سن قانونی (۴۴)

۴-۳-۱۴-۴- آمارهای سازمان

با توجه به اینکه حساب‌های فعال مربوط به افرادی است که هم‌اکنون در سازمان حضور دارند و حساب‌های غیرفعال مربوط به اشخاصی است که نظارت آن‌ها از سازمان خارج شده است، آمارهای زیر در سال ۲۰۱۵ منتشر شده‌اند (۴۵).

• تعداد کودکان تحت پوشش سازمان تا سال ۲۰۱۵

جدول ۴-۵: تعداد کودکان تحت پوشش سازمان امور کودکان

سن	تعداد
۰ تا ۶ سال	۳۹۷
۶ تا ۱۰ سال	۹۸۳
۱۰ تا ۱۵ سال	۲۴۴۹
۱۵ تا ۲۱ سال	۶۲۰۸
کل	۱۰۰۳۷

• تعداد کل افراد تحت پوشش سازمان در سال‌های مختلف

شکل ۱۶-۴: تعداد افراد تحت پوشش سازمان امور کودکان در سال‌های مختلف

۴-۳-۱۵- مؤسسه خیریه شیخ عبدالله نوری

این مؤسسه خیریه یک جمعیت خیریه بزرگ در کشور کویت است که خیر و نیکوکاری را در تمامی عالم گسترش داده است. برای مثال این مؤسسه فعالیت‌های بسیاری در زمینه‌های مراقبت از ایتام، ساخت مساجد و مدارس، حفر چاه و تأمین مالی و معنوی نیازمندان و فقرا را انجام می‌دهد و به این سبب حامی بسیاری از مسلمین جهان می‌باشد.

درآمدهای مؤسسه از کمک‌های مردمی و وقفیات و همچنین سرمایه‌گذاری‌های خود مؤسسه به دست می‌آید (۵۹).

• چشم‌انداز

تلاش در زمینه آموزش و پرورش و حمایت از توسعه و پیشرفت مسلمین در سراسر جهان در چهارچوب مشارکت و تکامل

• مأموریت

جمعیت خیریه اسلامی شیخ عبدالله نوری به دنبال جویا شدن احوال مسلمانان در سرتاسر جهان و ساخت یک بنیان مرکزی مسلمانان و رفع نیازهای اساسی آن‌ها و توسعه توانایی‌های آموزشی و حرفه‌ای آن‌ها و همچنین تقویت روابط با حامیان و شرکا

برای توسعه منابع مالی و استفاده از آن‌ها برای انفاق و کمک می‌باشد.

سلة التبرعات
1 مفوعات - KD:50

بحث

جمعية الشيخ عبدالله النوري الخيرية
Sheikh Abdullah Al Nouri Charity Society

مرحبا بالزائر، يمكنك تسجيل الدخول أو إنشاء حساب جديد.

الرئيسية عن الجمعية المركز الإعلامي حساب المتبرع سلة التبرعات خريطة الموقع اتصل بنا

مشاریع خیریه
صدقات
حملات اغاثة
كفالات

مشروعات ريفان المشاريع العالمية حملات اغاثة مشروعات المياه الكفالات بناء مساجد
مشاریع تعليمية التوقف التمددات الفرق التطوعية مرص الكویت الخبر مشاریع المؤسسات

شکل ۴-۱۷: سایت جمعیت خیریه شیخ عبدالله نوری

• ارزش‌ها

کار گروهی، شفافیت، اعتماد، تعالی، سادگی، همکاری، خلاقیت، ارتباطات و شفقت (۵۷)

۴-۳-۱۵-۱- دستاوردهای مؤسسه

۱. حمایت از ۳۰۷ دانش‌آموز در ۱۶ کشور
۲. حمایت از گروه‌های معلمین قرآنی
۳. حمایت از ۱۱۵ معلم در ۲۶ کشور
۴. برگزاری مراسم افطار در ۳۷ کشور و برای ۳۰۰۰۰ نفر به ارزش ۲۶۹۰۰۰ دلار
۵. توزیع گوشت قربانی در ۵۰ کشور برای ۱۸۹۶۰۰ نفر به ارزش ۲۹۰۰۰۰ دلار
۶. ساخت ۱۶۰ مسجد
۷. ساخت ۱۴ مدرسه به ارزش ۳۲۷۰۰۰ دلار

۸. ساخت ۵ درمانگاه به ارزش ۲۲۶۰۰۰۰ دلار
۹. ساخت ۴۲۴ چاه سطحی به ارزش ۲۲۷۰۰۰۰ دلار
۱۰. ساخت ۵۸ چاه عمیق به ارزش ۲۰۰۰۰۰۰ دلار
۱۱. ساخت ۱۲ مرکز اسلامی به ارزش ۸۱۲۰۰۰۰ دلار
۱۲. ساخت تعداد زیادی مسکن برای فقرا، یتیم‌خانه، مدرسه برای کودکان فقیر و...
۱۳. ۴۳۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات ساخت مساجد و تعمیرات آن‌ها خرج شده است.
۱۴. ۴۵۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات گوشت‌های قربانی خرج شده است.
۱۵. ۱۹۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات افطار روزه‌داران خرج شده است.
۱۶. ۱۶۲۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات مراقبت از ایتام خرج شده است.
۱۷. ۲۵۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات چاپ قرآن خرج شده است.
۱۸. ۱۶۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات آموزش و تحصیل خرج شده است.
۱۹. ۲۰۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات تأمین نیاز نیازمندان خرج شده است.
۲۰. ۱۹۲۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات مراقبت از خانواده‌های نیازمند خرج شده است.
۲۱. ۷۰۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات حفر چاه خرج شده است.
۲۲. ۱۹۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات ساخت درمانگاه خرج شده است.
۲۳. ۴۹۰۰۰۰ دلار از محل وقفیات عمومی خرج شده است (۵۸).

۴-۳-۱۶- مؤسسه خیریه نجات

این مؤسسه، یک نهاد غیردولتی و پیشگام در فعالیت‌های بشردوستانه در کویت است که به دنبال برنامه‌های خیرخواهانه انسانی و بهبود وضعیت فقرا در سراسر دنیا می‌باشد (۵۴). این مؤسسه خیریه در وزارت امور اجتماعی کویت و طبق شماره ثبت ۷۵ به ثبت رسیده است (۵۵).

• چشم‌انداز

فعالیت‌های بشردوستانه با توجه به ارزش‌ها و بالاترین استانداردهای بین‌المللی برای خدمت به بشریت و توسعه انسانی

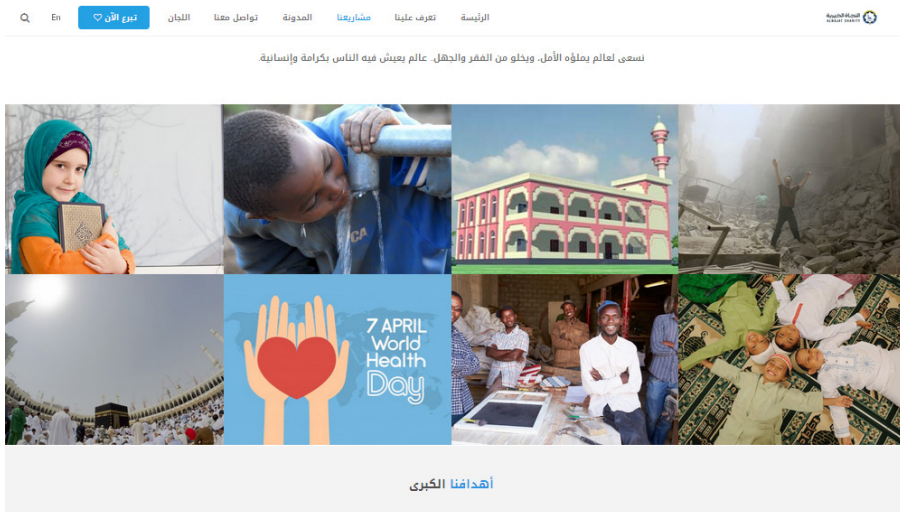
• مأموریت

انجام اعمال نیکوکارانه و بشردوستانه در کویت و انجام فعالیت‌ها و پروژه‌های

مختلف برای توسعه جوامع

شکل ٤-١٨: جمع آوری کمک های مردمی برای ساخت چاه در کشورهای هند و بنگلادش

أهدافنا الكبرى

شکل ٤-١٩: سایت مؤسسه خیریه نجات

• ارزش‌ها

مشارکت، نیکوکاری، کیفیت، برتری، همکاری، صداقت، شفافیت و خلاقیت

۴-۳-۱۶-۱- اهداف مؤسسه خیریه نجات

۱. شریک شدن در توسعه جوامع اسلامی در زمینه‌های علمی، آموزشی، فرهنگی و اجتماعی
۲. کسب اعتماد خیرین و سازمان‌های حامی و توسعه منابع مالی و وقفی
۳. استفاده از استانداردهای بین‌المللی در فعالیت‌های انجمن
۴. تقویت روحیه کار داوطلبانه و کار و فعالیت اجتماعی
۵. مشارکت و هماهنگی با جمعیت‌ها و مؤسسات خیریه با اهداف مشترک
۶. ساخت مدارس و دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی و آموزشی و نظارت بر آن‌ها
۷. ارائه کمک‌های مالی و مادی متنوع برای دانشجویان برای توسعه جامعه
۸. تشویق تحقیقات آموزشی و اجتماعی اسلامی
۹. ایجاد کمیته‌های زکات و صدقات برای کمک به ایتام و زنان بیوه و نیازمندان
۱۰. ایجاد مراکز حمایت از ایتام و نیازمندان و پشتیبانی دینی، اجتماعی و فرهنگی از آن‌ها (۵۵)

۴-۳-۱۶-۲- پروژه‌های مؤسسه

۱. پروژه‌های امداد

این پروژه در ارتباط با کمک به مردم محتاج کمک به خصوص پناهجویان سوری است. از جمله توزیع لباس و پوشاک، نان و غذا، چادر و پناهگاه، افطار و کمک‌های پزشکی و درمانی به آن‌ها

۲. پروژه‌های ارشاد

کمک به دانش‌آموزان و طلاب دیگر کشورها برای تعلیم و تربیت آن‌ها. مانند کمک به دانش‌آموزان آلبانیایی و

۳. پروژه‌های حفر چاه

حفر چاه در مناطق محروم و کم آب که مردمان آن به شدت از کم آبی رنج می‌برند. ساخت چاه‌هایی در بنگلادش، هند، چاد، سری لانکا و ...

۴. پروژه‌های سرپرستی ایتام

۵. پروژه‌های تعلیم و تربیت

۶. پروژه‌های توسعه‌ای

۷. پروژه‌های بهداشت و درمان

۸. پروژه‌های فصلی (۵۶)

۴-۳-۱۷- مؤسسه خیریه مراقبت از کودکان ناتوان ذهنی

جمعیت کویتی مراقبت از کودکان ناتوان ذهنی از سال ۱۹۹۹ با توجه به سختی‌هایی که در آموزش و یادگیری کودکان ناتوان ذهنی وجود داشت، به وجود آمد و تمام هم‌وغم خود را در جهت بهبود شرایط و همچنین درمان این‌گونه کودکان به کار گرفت. در سال ۲۰۰۵ این جمعیت به صورت رسمی به راه‌اندازی شد و به صورت ویژه به امور کودکان ناتوان ذهنی پرداخت (۶۱).

شکل ۴-۲۰: سایت مؤسسه خیریه مراقبت از کودکان ناتوان ذهنی

• چشم انداز

۱. تعالی و رهبری در تلاش برای تشخیص و درمان بیماری های مربوط به ناتوانی های ذهنی
۲. پیشگامی در نوآوری حل مشکلات آموزشی کودکان ناتوان ذهنی
۳. تحقیق و پژوهش در زمینه مشکلات یادگیری کودکان و درمان ناتوانی های این کودکان در عرصه های منطقه ای و جهانی
۴. همکاری منطقه ای و بین المللی در زمینه حل مشکلات یادگیری (۶۰)

• مأموریت

۱. آموزش، پرورش و مراقبت از کودکان ناتوان ذهنی
۲. ارائه مشاوره و پشتیبانی به افراد مبتلا به مشکلات یادگیری و ارائه راه حل های نوآورانه برای کاهش پدیده ناتوانی ذهنی
۳. تلاش برای رسیدن به یک سازمان جهانی برای حمایت از دانش آموزان درگیر مشکلات یادگیری و بسیج انرژی، کادرها و با استفاده از آخرین تکنیک ها به منظور رسیدن به این هدف.
۴. استفاده از پیشرفته ترین روش های تشخیص و درمان برای درمان ناتوانی های ذهنی و آموزش کادر حرفه ای و مناسب و همچنین استفاده از مشارکت عمومی در این مسیر
۵. توجه ویژه به پیشرفت های بشری و استفاده از ابتکار و نوآوری برای حل مشکلات یادگیری دانش آموزان و ورود آن ها به بالاترین درجات
۶. استفاده بهینه از منابع مالی، تجهیزات و کارکنان در راه رسیدن به بالاترین خدمات برای کودکان
۷. انتشار و تبادل آخرین شیوه های درمانی و تخصصی برای حل مشکلات یادگیری در سطح منطقه ای و بین المللی
۸. ارائه راه حل های مناسب تشخیص و درمان به مردم و ایجاد آگاهی عمومی در داخل و خارج کشور
۹. ایجاد مؤسسه آموزشی و مشاوره ای و استفاده از فعالیت های داوطلبانه و همکاری اجتماعی در این مؤسسه (۶۲)

۴-۳-۱۷-۱- دستاوردهای مؤسسه

۱. معرفی بیماری ناتوانی ذهنی و حالات و خصوصیات آن
۲. تشخیص زودهنگام موارد بیمار و توسعه ابزارهای تشخیص بیماری
۳. ارائه برنامه‌های توان بخشی و آموزشی به معلمان و والدین و سرپرستان کودکان مبتلا
۴. ارائه خدمات مشاوره‌ای با توجه به روش‌های درمانی در مدارس دولتی
۵. حمایت از مطالعات تخصصی در زمینه بیماری ناتوانی ذهنی
۶. توسعه خدمات موردنیاز افراد ناتوان ذهنی
۷. برگزاری سمینارها، دوره‌های آموزشی و کنفرانس‌ها به خصوص در این زمینه
۸. آماده‌سازی مجلات و پژوهش‌ها در این زمینه
۹. پشتیبانی از مراکز و انجمن‌ها داخلی و خارجی مربوط به ناتوانی ذهنی
۱۰. جذب متخصصان و پژوهشگران علاقه‌مند در زمینه ناتوانی ذهنی و تشویق آن‌ها به تحقیقات علمی در این زمینه
۱۱. آگاهی جامعه در زمینه نیازهای خاص کودکان ناتوان ذهنی و هدایت سرپرستان ناتوانان ذهنی در چگونگی مقابله با این افراد
۱۲. هماهنگی با مطبوعات و رسانه‌ها برای اطلاع‌رسانی عمومی در این زمینه
۱۳. ارائه یک کتابخانه و آرشیو منابع گوناگون به والدین، معلمان، محققان و افراد علاقه‌مند و کسانی که مسئول مراقبت از کودکان هستند
۱۴. ایجاد ارتباط بین جامعه و کسانی که مبتلا به خوانش پریشی و مشکلات مرتبط با آن هستند (۶۳)

۴-۳-۱۷-۲- حامیان مؤسسه

۱. پزشکان دانش آموزان
۲. معلمان
۳. وزارت آموزش و پرورش
۴. مرکز عمومی ناتوانان ذهنی
۵. والدین کودکان

فصل چهارم-نگاشت نهادی نظام مدیریت وقف و امور خیریه در کشور کویت / ۱۳۳

۶. خیرین و نیکوکاران

۷. محققین

۸. انجمن‌های مشابه در سراسر جهان

۹. یونسکو(۶۴)

فصل پنجم |

**قوانین و برنامه‌های توسعه وقف
و امور خیریه در کشور کویت**

۵- قوانین و برنامه‌های توسعه وقف و امور خیریه در کشور کویت

۵-۱- برنامه‌های استراتژیک ۵ ساله وزارت اوقاف و امور اسلامی (۲۰۰۷-۲۰۱۱)

۵-۱-۱- اهداف استراتژیک در ارتباط با قرآن، سیره پیامبر و فرهنگ:

- هدف اول: ارتقاء سطح شهروندان علاقه‌مند به حفظ قرآن و مسئولان این حوزه
  - ۱. تشویق جامعه به حفظ قرآن
  - ۲. ایجاد فضای مناسب برای حفظ قرآن
  - ۳. ایجاد یک گروه برای حافظان قرآن
  - ۴. تهیه ابزار فنی و ایجاد ظرفیت‌های مناسب برای کسانی که مسئول اجرای امور قرآنی هستند
- هدف دوم: آموزش حافظان حرفه‌ای قرآن
  - ۱. ایجاد فضای مناسب آموزشی قرآن و تشویق مردم به یادگیری آن
  - ۲. بهبود شرایط برای کارهای قرآنی و افزایش جوامع مرتبط با قرآن
- هدف سوم: ارتقاء سطح دانش اسلامی و پیروی از سیره پیامبر اسلام
  - ۱. برگزاری برنامه‌های آموزشی برای دوره‌های مختلف سنی برای شناخت پیامبر
  - ۲. برگزاری برنامه‌های آموزشی کاربردی مرتبط با تعالیم پیامبر
  - ۳. انجام مطالعات و تحقیقاتی که باعث پیشرفت حس تعهد نسبت به پیامبر شود

• هدف چهارم: تثبیت ارزش‌ها و اخلاق اسلامی در جامعه برای شهروندان درآمده‌های سنی مختلف

۱. توسعه فعالیت‌های و برنامه‌های خانگی و همچنین فعالیت‌های مراکز
۲. توسعه سیلابس درسی و برنامه‌ها در مراکز کاری و خانه‌ها
۳. همکاری با مراکز و سازمان‌هایی که جوانان را در فعالیت‌های مذهبی هدایت می‌کنند (۲۶)

• هدف پنجم: انتشار آگاهی و ارزش‌های اسلامی، به خصوص موضوعاتی که با جامعه مرتبط هستند.

۱. کمک به مشکلات رفتاری در زمینه‌های مختلف در جامعه
  ۲. افزایش روحیه بخشندگی و اتحاد در جامعه
  ۳. توجه به قشری از جامعه که نیاز بیشتری به حمایت و رسیدگی دارند
- هدف ششم: ترویج تعاملات مثبت با توجه به فرهنگ معاصر به همراه صیانت از جایگاه اسلام

۱. تقویت ارتباطات با مسلمانان و دیگر مردمان و برجسته‌سازی نقش میانه‌روی اسلامی در این ارتباطات
  ۲. تشویق افراد و مؤسسات به کمک با تمرکز بر نقش اسلام در تمدن معاصر
  ۳. دعوت مسلمین به متخصص شدن در علوم معاصر و همچنین درک و فهم کامل آن
- هدف هفتم: توسعه برنامه‌های اجتماعی با تمرکز بر حضور زنان در این برنامه‌ها

۱. ارزیابی جامع از حضور زنان در وزارت
  ۲. بررسی قوانین و مقررات قرن معاصر در ارتباط با زنان
  ۳. فعال‌سازی طرح‌ها و پروژه‌های خانواده
- هدف هشتم: همکاری و کمک وزارت با مؤسسات خیریه برای توسعه تدریس مذهب اسلام

۱. همکاری با مؤسسات خیریه داخلی و خارجی
۲. تهیه برنامه‌های آگاهی مذهبی برای تمامی جوامع

- هدف نهم: تقویت وحدت ملی، از بین بردن تفرقه، نفاق، تعصب و افراطگرایی
  ۱. انتشار روحیه وفاداری و تعلق با توجه به آمیزه های اسلامی
  ۲. مبارزه فکری با ادعاهایی که اتحاد جامعه را به خطر می اندازد.
- هدف دهم: ترویج و گسترش زیارت و امور حج همچنین افزایش استانداردهای خدمات آنها

۱. توسعه ارتباطات رسمی و خصوصی با نهادهای مرتبط با حج و زیارت در عربستان سعودی
۲. توسعه مکانیزم های نظارت بر حج و زیارت
۳. اجرای برنامه های حج و زیارت در وزارت (۷۰)

۵-۱-۲- اهداف استراتژیک در ارتباط با مساجد:

- هدف اول: پررنگ کردن نقش مسجد به عنوان یک مرکز آگاهی در جامعه
  ۱. تقویت جایگاه مسجد در جامعه با تمرکز بر جنبه های عقیدتی و اسلامی مساجد بر جامعه
  ۲. تقویت ارتباطات بین مساجد و برگزاری برنامه های اجرایی توسط امامان در مساجد
  ۳. ایجاد ارتباط و هماهنگی بین مساجد و خانه ها و مدارس برای ایجاد فضایی مناسب برای کودکان و جوانان
- طرح های اجرا شده: ۱- توسعه طرح هایی برای برگزاری نماز جمعه ۲- آماده سازی و اجرای ۶ طرح با وزارت آموزش و پرورش
- هدف دوم: تقویت فعالیت ها و کمک به ایجاد فضایی مناسب درون مساجد
  ۱. کمک به برگزاری فعالیت های مذهبی در مساجد برای ارتقاء رشد جامعه
  ۲. اعلان کمک از مردم در نگهداری از مساجد و مشارکت در تأمین مالی مساجد
- طرح های اجرا شده: ۱- برگزاری کنفرانس های سالانه سخنرانی امامان و واعظان در مساجد ۲- ایجاد کمپین های آگاهی سالانه در مساجد
- هدف سوم: پرورش کارکنانی مسئول در برنامه ها و فعالیت های مساجد
  ۱. ارتقاء روش های انتخاب و انتصاب امامان مساجد، واعظان و مؤذنان

۲. ارتقاء برنامه‌هایی برای آموزش و ایجاد انگیزه در خدمه مساجد
  ۳. برگزاری برنامه‌های احیای جدید برای خدمه مساجد
  - هدف چهارم: محافظت از جنبه‌های تکنولوژیکی، ساختاری و معماری مساجد
    ۱. تهیه برنامه نگهداری مناسب از مساجد
    ۲. محافظت از ساختمان و چشم‌انداز مساجد
    ۳. اجرای برنامه‌های ۵ ساله برای ساخت مساجد جدید
  - هدف پنجم: معرفی مسجد جامع الکبیر به‌عنوان یک مرکز مذهبی، فرهنگی و اجتماعی
    ۱. برجسته‌سازی تاریخ اسلامی کشور، زبان عربی، هنرهای معماری و تزئینی کشور
    ۲. برجسته‌سازی هنر معماری به‌کاررفته در مسجد جامع و تبلیغ رسانه‌ای آن
    ۳. توسعه فعالیت‌های اجتماعی، مذهبی و فرهنگی در مسجد جامع
  - هدف ششم: تبدیل مسجد جامع الکبیر به یک مرکز اسلامی
    ۱. آگاهی‌بخشی به بازدیدکنندگان مسجد جامع الکبیر از برنامه‌ها و وضعیت مسجد جامع
    ۲. توسعه خدمات عمومی مسجد جامع الکبیر
    ۳. نگهداری و توسعه تجهیزات مسجد جامع الکبیر
    ۴. برگزاری تورهای آشنایی با مسجد جامع در هتل‌های کویت (۵۰ تور در هر سال)
- ۲- ساخت یک ساختمان اطلاعاتی برای مسجد جامع (۷۰)
- ۵-۱-۳- اهداف استراتژیک در ارتباط با مذهب:
- هدف اول: آماده‌سازی یک دایرةالمعارف اسلامی متناسب با تکنیک‌های امروزی
  ۱. تکمیل و انتشار دایرةالمعارف اسلامی
  ۲. آماده‌سازی فهرست راهنما و لغت‌نامه‌های مختلف اسلامی
  ۳. ترجمه دایرةالمعارف و لغت‌نامه‌های اسلامی به دیگر زبان‌ها
- هدف دوم: فعال‌سازی مطالعات و تحقیقات برای بررسی نیازهای جامعه
  ۱. آماده‌سازی مطالعات و تحقیقات مرتبط با موضوعات اجتماعی
  ۲. آماده‌سازی مطالعات و تحقیقاتی در زمینه‌های اعتدال و میانه‌روی

۳. آماده‌سازی مطالعات و تحقیقاتی در زمینه‌های خانواده، جوانان و دختران
- هدف سوم: ارتقاء روش‌های آشنایی با موضوعات عمومی و خصوصی
    ۱. گسترش خدمات مشاوره‌ای مذهبی تلفنی
    ۲. افزایش و توسعه منابع خدماتی متخصص فتوا
  - هدف چهارم: نگهداری از نسخ خطی اسلامی و تسهیل بهره‌برداری از آن‌ها به روش‌های مدرن
    ۱. جمع‌آوری نسخ اسلامی اصل و کپی‌های آن‌ها از منابع مختلف
    ۲. جمع‌آوری و مرتب‌سازی نسخ موجود با روش‌های مدرن
    ۳. ترمیم و احیای نسخ با استفاده از روش‌های مدرن و پیچیده
  - هدف پنجم: تقویت نقش کتابخانه‌های اسلامی در فرهنگ اسلامی و ایجاد ارتباط آن با دیگر بخش‌های تحقیقاتی
    ۱. جمع‌آوری کتب مهم اسلامی
    ۲. تسهیل در استفاده از کتابخانه‌های اسلامی
    ۳. به‌روزرسانی اطلاعات پایه‌ای در زمینه‌های فتواها و تحقیقات مذهبی
    ۴. تحکیم مذهب با کمک مؤسسات امور فتوا (۷۰)
- ۵-۱-۴- اهداف استراتژیک در ارتباط با اطلاعات رسانی:
- هدف اول: برجسته‌سازی وضعیت کویت به‌عنوان یک فرهنگ میانه‌رو در اسلام
    ۱. ایجاد و توسعه روش‌های جدید در ارتباطات مؤثر با خارجیان
    ۲. ایجاد یک موجودیت مؤثر و ثابت در فرهنگ اسلامی (در کویت، منطقه خلیج و جهان)
    ۳. طراحی یک سیستم اطلاعاتی برای انتقال پیام‌های وزارتخانه
  - هدف دوم: توسعه اطلاعات ارزشمند و هدفمند
    ۱. آماده‌سازی منابع اطلاعاتی ارزشمند
    ۲. استفاده از تجهیزات انتشار اطلاعات: ۱- به‌روزرسانی وب‌سایت‌های مربوط به وزارت ۲- همکاری و انتقال اطلاعات با ۱۰ وب‌سایت خاص و مرتبط با وزارت

- هدف سوم: تبلیغ فعالیت‌ها، اهداف و برنامه‌های وزارت خانه
- ۱. تبلیغ برنامه‌ها و فعالیت‌های وزارت در رسانه‌های مختلف
- ۲. همکاری با شبکه‌های مختلف در جهت ارائه خدمات در جهت اهداف وزارت‌خانه (۷۰)

۵-۱-۵- اهداف استراتژیک در ارتباطات داخلی و خارجی:

- هدف اول: تعامل با تمامی بخش‌ها و سازمان‌های جامعه که با امور اسلامی در کویت و یا در خارج در ارتباط هستند.

۱. گسترش وسایل ارتباطی با تمامی افراد ذی‌نفع از خدمات وزارت خانه

۲. توسعه مکانیزم‌های بهره‌وری از مهمانان وزارت خانه

- هدف دوم: همکاری با مؤسسات مختلف در زمینه‌های توسعه جامعه
- ۱. همکاری با مؤسسات مختلف که در زمینه‌های توسعه اجتماعی فعالیت می‌کنند.
- ۲. اجرای پروژه‌های مشترک با مؤسسات مدنی اجتماعی در جهت توسعه جامعه
- ۳. افزایش نقش وزارت در مؤسسات مدنی اجتماعی در جهت توسعه جامعه
- هدف سوم: افزایش آگاهی عمومی در ارتباط با کمک‌های اجتماعی و ایجاد تحرک

در تعاملات اجتماعی در امور اسلامی

۱. تمرکز بر موضوعات اجتماعی و تقویت تعاملات اجتماعی در موضوعات اسلامی

۲. همکاری و اجرای پروژه‌های مشترک با سازمان‌های اسلامی داخلی و خارجی

۳. توسعه روابط خارجی زیر نظر وزارت خانه

- هدف چهارم: همکاری با مؤسسات و شخصیت‌های فعال در حوزه زنان

۱. برگزاری برنامه‌های ترکیبی مرتبط با امور زنان

۲. همکاری با مؤسسات فعال در حوزه زنان (۷۰)

۵-۱-۶- اهداف استراتژیک در فعالیت‌های سازمانی:

- هدف اول: توسعه مکانیزم‌ها برای آماده‌سازی برنامه استراتژیک
- ۱. ایجاد یک برنامه استراتژیک پایه‌ای برای امور اسلامی و دولتی

۲. ارزیابی دپارتمان‌های وزارتخانه برای تأیید هماهنگی آن‌ها با برنامه استراتژیک وزارت در طول سال اول برنامه

۳. اجرایی کردن برنامه‌ها با چهارچوب‌های زمان‌بندی شده و کاربردی

۴. معرفی برنامه‌هایی که از ارزش‌های فرهنگی جامعه حمایت می‌کنند

• هدف دوم: توسعه ساختارهای سازمانی و سیستم‌های کاری سازمان‌ها

۱. توسعه ساختار سازمانی وزارت

۲. به روز کردن فعالیت‌های کاری شغل‌ها و بهبود عملکرد آن‌ها

۳. توسعه روش‌ها سیاست‌های وزارت

• هدف سوم: توسعه نیروی انسانی در وزارت

۱. تأسیس پروژه‌های وقفی در ارتباط با توسعه نیروی انسانی

۲. ایجاد یک فضای کاری تیمی و ارتقاء روح و انگیزه کار تیمی در کارمندان

۳. استخدام نیروی کاری زبده و حرفه‌ای در وزارت

۴. آماده‌سازی و اجرای برنامه‌های پیشرفت و تأیید صلاحیت برای کارمندان

۵. برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارمندان مرتبط با برنامه استراتژیک وزارت

• هدف چهارم: توسعه برنامه‌های گسترش رهبری

۱. افزایش مجوزها قدرت دادن به برخی از بخش‌های وزارت

۲. اجرای برنامه‌های آموزشی گسترش رهبری در وزارت

۳. اجرای برنامه‌های آموزشی رهبری در وزارت برای کارمندان زن

۴. حمایت از خلاقیت و برتری در میان کارمندان وزارت

• هدف پنجم: حمایت و توسعه سیستم کاری و بهبود روش‌ها در وزارت

۱. توسعه مدیریت و سیستم‌های کاری مالی

۲. توسعه تکنیک‌های کاری در واحدهای سازمانی

۳. استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی و تکنولوژیکی جدید در وزارت

۴. استفاده از حمایت‌های خودکار از دپارتمان‌های وزارت

• هدف ششم: ایجاد حمایت‌های اطلاعاتی از ذی‌نفعان مرکز خدمات اطلاعات

۱. توسعه سیستم‌های حمایتی تکنولوژیکی مرکز اطلاعات
۲. افزایش حمایت‌های اطلاعاتی وزارت و ارتقاء منابع آن‌ها برای خدمت‌دهی بهتر (۷۰)

همچنین وزارت اوقاف و امور اسلامی کویت به دنبال تشکیل یک تیم قوی برای تدوین یک برنامه ۵ ساله قوی برای سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۱ می‌باشد.

۲-۵- قانون مؤسسات خیریه وزارت کار و امور اجتماعی

در این قانون به بیان نکاتی در خصوص تعریف مؤسسات و جمعیات خیریه و نحوه ثبت این مؤسسات پرداخته شده است. بایدها و نبایدهایی که مؤسسات برای دریافت مجوز باید داشته باشند، نحوه ایجاد تشکیلات، شرایط رؤسای سازمان، تعداد رؤسا، نحوه فعالیت‌ها و چگونگی جمع‌آوری کمک‌ها و نکاتی از این قبیل در این قانون بیان شده است.

۳-۵- قانون وقف کویت

در این قانون به بیان موضوعات کلی در خصوص وقف و همچنین جزئیاتی در خصوص نحوه سرمایه‌گذاری اموال وقفی پرداخته شده است. این قانون یک قانون جامع ۸۰۰ صفحه‌ای می‌باشد که مسائل کلی از جمله، تعریف وقف و صدقه و احکام وقف، شرایط وقف و واقف، شرایط موقوفات و موضوعاتی از این قبیل را مورد بحث قرار داده است. همچنین در بخش‌های از این قانون به بیان نحوه سرمایه‌گذاری‌های وقفی و قوانین مرتبط با آن پرداخته شده است.

فصل ششم |

جمع بندی

۶- جمع‌بندی

کویت کشوری در منطقه خاورمیانه است. این کشور با مساحت ۱۷۸۱۸ کیلومترمربع در شمال عربستان و شمال غربی خلیج فارس، قرار گرفته است. مساحت کشور ایران ۱/۶۴۸/۰۰۰ کیلومترمربعی و در حدود ۱۰ برابر کویت می‌باشد. کویت دارای ۸۵٪ مسلمان و ۱۵٪ دیگرادیان، ۴۳٪ کویتی، ۳۱٪ دیگر اعراب، ۱۱٪ کرد، ۸٪ جنوب آسیایی، ۴٪ ایرانی و ۳٪ دیگر ملیت‌ها است. کویت با کشورهای عراق و عربستان سعودی مرزهای خاکی و با ایران از طریق خلیج فارس مرز آبی دارد. پایتخت آن، شهر کویت است.

زبان رسمی در کویت عربی است. که با لهجه‌های عربی فصیح، عربی خلیجی و عربی مهری—منسوب به مهر ایران—تلفظ می‌شود و از سایر زبان‌های غیربومی می‌توان به زبان انگلیسی، هندو و اردو اشاره کرد. خط رسمی نیز در کویت عربی است (۱). اکثریت مردم کویت مسلمان هستند و اسلام دین رسمی این کشور است. ۷۰٪ ساکنان این کشور سنی‌اند. اکثر سنی‌های کویت مالکی هستند. ۳۰٪ ساکنان کویت شیعه و تعداد ناچیزی پیرو دیگرادیان هستند (۴). جنگ دوم خلیج فارس و اشغال کویت در سال ۱۹۹۰ ضربه مهلکی را بر اقتصاد کویت وارد ساخت و بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار از ذخایر خارجی و سرمایه‌گذاری‌های این کشور را بر باد داد. مجموع خسارات وارده به کویت در نتیجه اشغال آن از سوی عراق بیش از ۱۰۹/۴۴ میلیارد دلار برآورد شده است. پس از جنگ خلیج فارس نیز ساختار اقتصاد کویت تغییری نیافت. تولید ناخالص

داخلی کشور پس از یک افول ناشی از اشغال تا سال ۱۹۹۳ روبه افزایش نهاد. اقدام به وقف اموال و املاک از دیرباز، از زمان پیدایش کشور کویت با ساختن مساجد و تخصیص موقوفات به آن‌ها آغاز شده است. تاریخ‌نگاران در این رابطه، نخستین موقوفه ثبت شده را بنای مسجد «بن بحر» در حدود سال ۱۶۹۵ ذکر کرده‌اند. وقف در آن دوران بیانگر نوعی همیاری اجتماعی بوده است که بدون نظارتی مرکزی در جامعه آن زمان کویت صورت می‌گرفت لذا هیچ نهادی روال و روند اقداماتی وقفی را هدایت و مدیریت نمی‌کرد و وقف در زمینه‌ها و عرصه‌های مختلف اجتماعی نمی‌گستراند.

با آغاز قرن بیستم و در راستای تلاش‌هایی که کشور کویت در جهت دگرگونی و بهبود نظام اداری خویش به عمل آورد، اداره اوقاف این کشور در سال ۱۹۲۱ ایجاد گردید و مدیریت و نظارت بر اوقاف را در حد توان آن زمان خویش بر عهده گرفت. در سال ۱۹۴۸ محدوده اختیارات این اداره گسترش یافت و آن را قادر ساخت که با تحرکی وسیع تر فعالیت‌های مربوط به وقف را در خدمت اماکن دینی و نیازمندان سامان بخشد. اداره اوقاف با تشکیل هیئت امنای اوقاف توانست مشارکت مردمی در نظارت بر امور وقف را تحقق ببخشد.

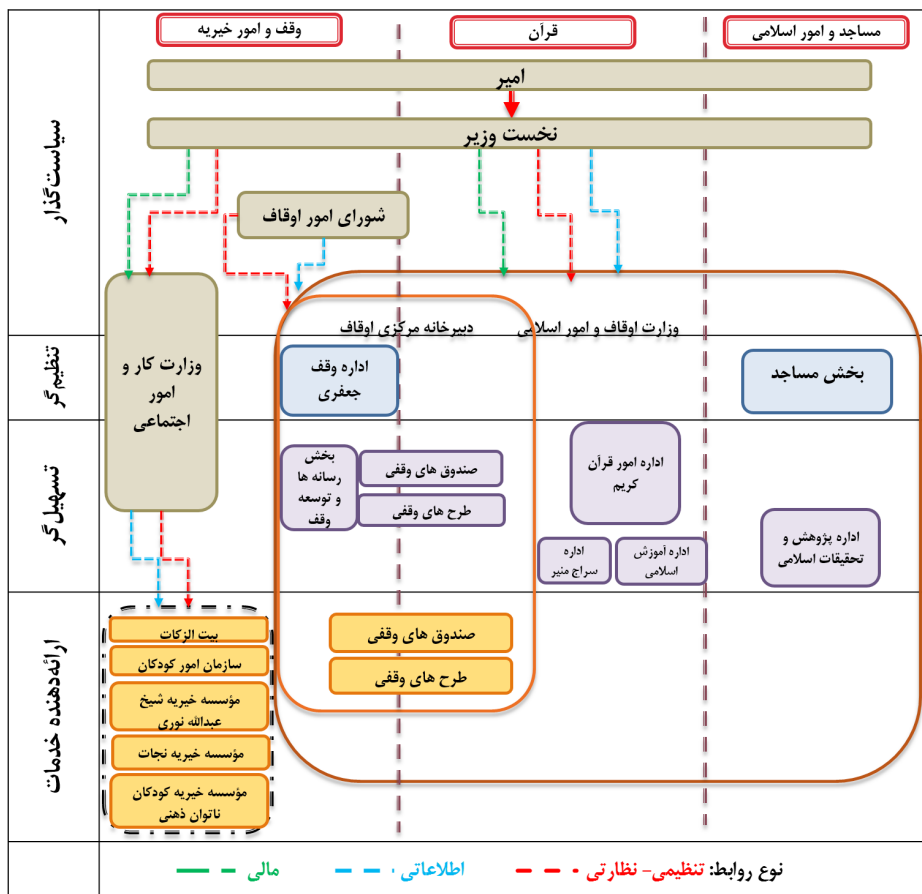
اعضای این هیئت را برخی از شهروندان به ریاست مرحوم شیخ عبدالله الجابر الصباح رئیس اداره اوقاف آن زمان تشکیل می‌دادند. در تاریخ ۴/۵/۱۹۵۱ با صدور فرمان امیر کویت مبنی بر انطباق فعالیت‌های اوقاف با احکام شرع مبین اسلام، ساختار اساسی و قانونی اوقاف در کویت شکل نهایی خود را پیدا کرد. این قانون هم‌اکنون در حال اجراست و تا زمانی که قانون جدیدتری آن را تغییر نداده است معتبر می‌باشد.

در پی اعلام استقلال کشور، اداره اوقاف کویت در تاریخ ۱۷/۱/۱۹۶۲ به وزارتخانه تبدیل شد و نام وزارت اوقاف را به خود گرفت. در تاریخ ۲۵/۱۰/۱۹۶۵ امور اسلامی نیز به عنوان یکی از مسئولیت‌های این وزارتخانه افزوده شد و وزارت اوقاف و امور اسلامی متصدی مسئولیت‌های مختلفی، از جمله مدیریت اوقاف گردید.

در تاریخ ۱۳/۱۱/۱۹۹۳ فرمان امیر کویت مبنی بر تأسیس دبیرخانه مرکزی اوقاف صادر گردید. این نهاد مؤسسه‌ای دولتی و وابسته به وزارت اوقاف بود که صلاحیت‌های

تعیین شده برای وزارت اوقاف در حیطه وقف را عهده‌دار می‌شد. بدین ترتیب دبیرخانه اوقاف جای وزارت اوقاف را گرفت و همه امور مربوط به اوقاف شامل مدیریت اموال، سرمایه‌گذاری آن‌ها و صرف درآمدها در انحصار آن درآمد.

در کویت ۳ نهاد اصلی در ارتباط با وقف فعالیت می‌کنند که یکی از آن‌ها شورای امور اوقاف، دیگری وزارت اوقاف و امور اسلامی و سومین نهاد دبیرخانه مرکزی اوقاف می‌باشد. شورای امور اوقاف بالاترین مقام نظارت بر امور اوقاف است و سیاست‌های عمومی مربوط به اوقاف را پیشنهاد می‌کند. این شورا تصمیمات لازم جهت اقداماتی که دبیرخانه مرکزی اوقاف برای رسیدن به اهدافش می‌بایست انجام دهد را اتخاذ می‌کند.

وزارت اوقاف در پی اعلام استقلال کشور، اداره اوقاف کویت در تاریخ ۱۷/۱/۱۹۶۲ به وزارتخانه تبدیل شد و نام وزارت اوقاف را به خود گرفت. در تاریخ ۲۵/۱۰/۱۹۶۵ امور اسلامی نیز به عنوان یکی از مسئولیت‌های این وزارتخانه افزوده شد و وزارت اوقاف و امور اسلامی متصدی مسئولیت‌های مختلفی، از جمله مدیریت اوقاف گردید. پس از ایجاد دبیرخانه مرکزی اوقاف توسط وزارت اوقاف و امور اسلامی، نقش فعالیت‌های مربوط به وقف در وزارت کاهش یافت و بیشتر فعالیت‌های وزارت خانه در تمرکز بر امور اسلامی قرار گرفت.

در راستای احیای فرهنگ وقف، مؤسسه‌ای در کویت ایجاد شد که نه تنها مورد تأیید و حمایت نهادهای حکومتی کویت واقع شد، بلکه از سوی شهروندان و نهادهای غیرحکومتی با جهت‌گیری‌ها و تعلقات مختلف نیز مورد استقبال قرار گرفت. مؤسسه مذکور همچنین با تأیید و تقدیر فراوان نهادهای فعال و علاقه‌مند بین‌المللی در عرصه تلاش‌های اسلامی، به ویژه در زمینه وقف مواجه شد. مؤسسه یا نهاد مورد بحث، دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت (الامانة العامة للاوقاف) است که در نوامبر ۱۹۹۳ تأسیس گردید.

دبیرخانه مرکزی اوقاف کویت از سال ۱۹۹۳ تشکیل شد و به امور مربوط به وقف در این کشور پرداخت. این دبیرخانه وظیفه دعوت به وقف و انجام همه امور مربوط به آن، از جمله مدیریت و نظارت بر اموال و املاک وقفی، سرمایه‌گذاری آن‌ها و به‌کارگیری درآمد حاصله در چارچوب اهداف و شرایط تعیین‌شده توسط واقفان را عهده‌دار گردید، به‌گونه‌ای که اهداف شرعی وقف تحقق پذیرد و در جهت توسعه فرهنگی، اجتماعی و مدنی جامعه و کاهش فشار زندگی بر افراد نیازمند تلاش شود.

نهاد فعال دیگری که در بخش امور خیریه فعالیت می‌کند وزارت کار و امور اجتماعی است. با توجه به فرمان امیر عبدالله الصباح در سال ۱۹۵۴ به ایجاد وزارت امور اجتماعی در جهت ایجاد رفاه برای همه شهروندان و ارائه خدمات اجتماعی به خصوص به افراد با نیازهای خاص، فعالیت‌هایی در جهت ساخت این وزارت خانه انجام شد. از جمله اهداف دیگری که این وزارت خانه برای آن‌ها ایجاد شد می‌توان به مبارزه با بیکاری، آموزش نیروی انسانی ملی و حل و فصل شکایات مردم در مورد کار اشاره کرد. این وزارت خانه در سال ۱۹۶۲ به طور رسمی ایجاد گردید.

نهادهایی که در ارتباط با امور خیریه و فعالیت‌های بشردوستانه فعالیت می‌کنند نیز شامل موارد بسیاری می‌شوند که مهم‌ترین آن‌ها در کویت به صورت زیر است:

بیت الزکات در سال ۱۹۸۲ و طبق قانون شماره ۵ سال ۱۹۸۲ سازمان بیت الزکات زیر نظر وزیر اوقاف و امور اسلامی تأسیس شد. هدف از تشکیل این مرکز، جمع‌آوری و توزیع مناسب زکات به بهترین شکل و استفاده از درآمدهای زکات در جهات قانونی و توسعه و پیشرفت سریع کشور بود.

سازمان دولتی امور کودکان در کشور کویت با هدف بشردوستانه و با دستور احمد جابر الصباح امیر کویت در سال ۱۹۸۳ تأسیس شد. هدف از تشکیل این سازمان سرپرستی کودکانی است که زیر سن قانونی هستند و هیچ‌گونه قیم و سرپرستی ندارند و همچنین حفاظت و نگهداری از اموال و دارایی‌های این کودکان. هم‌اکنون این سازمان تحت نظارت وزیر اوقاف و امور اسلامی فعالیت می‌کند.

جمعیت خیریه نجات یک نهاد غیردولتی و پیشگام در فعالیت‌های بشردوستانه در کویت است که به دنبال برنامه‌های خیرخواهانه انسانی و بهبود وضعیت فقرا در سراسر دنیا می‌باشد. این مؤسسه خیریه در وزارت امور اجتماعی کویت و طبق شماره ثبت ۷۵ به ثبت رسیده است.

جمعیت کوییتی مراقبت از کودکان ناتوان ذهنی از سال ۱۹۹۹ با توجه به سختی‌هایی که در آموزش و یادگیری این‌ها وجود داشت، به وجود آمد و تمام هم‌وغم خود را در جهت بهبود شرایط و همچنین درمان آن‌ها به کار گرفت. در سال ۲۰۰۵ این جمعیت به صورت رسمی به راه‌اندازی شد و به صورت ویژه به امور کودکان ناتوان ذهنی پرداخت.

- 1 <http://fa.wikishia.net/view/%DA%A9%D988%%DB%8C%D8%AA>
- 2 https://www.google.com/search?q=kuwait+gdp+diagram&tbm=isch&imgil=weBxsDGkNiW20M%253A%253BLZTyuSKk3RghkM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fclimatepositions.com%25252Fclimate-debt-kuwait-ranks-2nd-soon-with-cleaner-fossil-fuels%25252F&source=iu&pf=m&fir=weBxsDGkNiW20M%253A%252CLZTyuSKk3RghkM%252C_&usg=__ZMOOMSQXetc9LWeM2JcNJjNs9E83%D&biw=1143&bih=687&dpr=0.9&ved=0ahUKEwjHoIf5-oXMAhUDVywKHQ5FDWEQyjcIMA&ei=k0QLV4eLF4OusQGOirWIBg#imgrc=weBxsDGkNiW20M%3A
- 3 <https://fa.wikipedia.org/wiki/%DA%A9%D988%%DB%8C%D8%AA>
- 4 <http://www.jasjoo.com/books/countries/%DA%A9%D988%%DB%8C%D8%AA>
- 5 https://en.wikipedia.org/wiki/Cabinet_of_Kuwait
- 6 https://en.wikipedia.org/wiki/Government_of_Kuwait
- 7 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutEndowment/DifferenceBetweenEndowmentAndDonation/Pages/default.aspx>
- 8 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutEndowment/EndowmentHistoryInKuwait/Pages/HistoryOfWaqf.aspx>
- 9 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/Contests/Pages/default.aspx>
- 10 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/Contests/Lists/Contests/TabForm.aspx?ID=27>
- 11 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/GeneralSecretariatOfAwqaf/Pages/AwqafAffairsBoard.aspx>
- 12 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/GeneralSecretariatOfAwqaf/Pages/VisionAndMission.aspx>
- 13 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/GeneralSecretariatOfAwqaf/Pages/Strategy.aspx>
- 14 <http://www.zakathouse.org.kw/ar/About%20Us/Pages/default.aspx>
- 15 <http://www.zakathouse.org.kw/ar/ZHProject/Pages/Local%20Projects.aspx>
- 16 http://www.zakathouse.org.kw/ar/ZHProject/Pages/projects_loc_1.aspx
- 17 http://www.zakathouse.org.kw/ar/ZHProject/pages/projects_loc_2_3.aspx
- 18 http://www.zakathouse.org.kw/ar/ZHProject/pages/projects_loc_2_1.aspx
- 19 <http://www.zakathouse.org.kw/ar/ZHProject/Pages/International%20Projects.aspx>
- 20 http://www.zakathouse.org.kw/ar/ZHProject/pages/projects_int_2.aspx
- 21 http://www.zakathouse.org.kw/ar/ZHProject/pages/projects_int_3.aspx
- 22 <http://www.zakathouse.org.kw/ar/Our%20Services/Pages/Zakat%20Rules.aspx>

- 23 <http://www.zakathouse.org.kw/ar/CairoOffice/Pages/default.aspx>
- 24 <http://www.zakathouse.org.kw/ar/MediaCenter/Pages/static.aspx>
- 25 <http://site.islam.gov.kw/Pages/ar/AwqafDetails.aspx?id=1>
- 26 <http://islam.gov.kw/Pages/en/AwqafDetails.aspx?id=20>
- 27 <http://site.islam.gov.kw/Pages/ar/NewsDetails.aspx?newsId=1736>
- 28 <http://site.islam.gov.kw/bohoth/Pages/ar/Pages.aspx?PageId=2>
- 29 <http://site.islam.gov.kw/thegrand/pages/ar/2.aspx>
- 30 <http://site.islam.gov.kw/quran/AboutUs/Pages/Default.aspx?PageId=34&SubPageId=35>
- 31 <http://site.islam.gov.kw/quran/Qari/Pages/default.aspx?PageId=1>
- 32 <http://douralquran.gov.kw/ar/AboutUS/Pages/default.aspx?PageID=3>
- 33 <http://douralquran.gov.kw/ar/AboutUS/Pages/default.aspx?PageID=8>
- 34 <http://site.islam.gov.kw/seraj/ar/Pages/Publications.aspx>

۳۵ تجربیات نوین مدیریت و سازماندهی اوقاف در کویت: فراز و نشیب یک تجربه نوین وقفی - مطیری، بدر ناصر - مترجم: صادق عبادی

۳۶ صندوق های وقفی در کویت - بیدج، موسی

- 37 <http://www.mosal.gov.kw/MOSAL/static/about.jsf>
- 38 http://www.mosal.gov.kw/MOSAL/module/general/mosal_services.jsf
- 39 <http://www.mosal.gov.kw/MOSAL/snW2VNGxHs2EnRR3GxLmUA===.jsf>
- 40 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/AlGafariEndowment/Pages/default.aspx>
- 41 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/AlGafariEndowment/Pages/SpendingChannels.aspx>
- 42 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/AlGafariEndowment/Pages/AchievementsAndProjects.aspx>
- 43 <http://hawzahnews.com/TextVersionDetail/281740>
- 44 http://pama.gov.kw:8888/Ar_Aboutpama.cms?ActiveID=1093
- 45 <http://pama.gov.kw:8888/Statistics.cms?ActiveID=1391>
- 46 http://pama.gov.kw:8888/Ar_OurHistory.cms?ActiveID=1101
- 47 http://www.waqfuna.com/v2/index.php?option=com_content&view=article&id=43
...الصناديق - الوقفية - حسب - التبع: 2
- 48 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/EndowmentFunds/Pages/default.aspx>
- 49 <https://translate.google.com/#ar/fa/> تلبية احتياجات المجتمع في المجالات غير المدعومة بالشكل /fa/ar... المناسب م
- 50 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/EndowmentFunds/Pages/FundView.aspx?FundID=1>
- 51 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/EndowmentFunds/Pages/>

- FundView.aspx?FundID=2
- 52 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/EndowmentFunds/Pages/FundView.aspx?FundID=3>
- 53 <http://ww2.awqaf.org.kw/Arabic/AboutMunicipality/EndowmentFunds/Pages/FundView.aspx?FundID=4>
- 54 <http://www.alnajat.org.kw/#about>
- 55 http://www.alnajat.org.kw/?page_id=7134
- 56 <https://www.alnajat.org.kw/donation/product-tag/إغاثة/>
- 57 https://alnouri.org/index.php?route=information/information&information_id=9
- 58 https://alnouri.org/index.php?route=information/information&information_id=10
- 59 https://alnouri.org/index.php?route=information/information&information_id=11
- 60 <http://q8da.com/kwt/الرؤية/>
- 61 q8da.com/kwt/البداية/
- 62 q8da.com/kwt/?p=1513
- 63 <http://q8da.com/kwt/إنجازاتنا/>
- 64 <http://q8da.com/kwt/طموحاتنا/>
- 65 <http://data.worldbank.org/country/kuwait>
- 66 <https://www.moj.gov.kw/sites/ar/authentication/Pages/waqf.aspx>
- ۶۷ دبیرخانه مرکزی اوقاف، کتاب قانون الوقف الكويتی فی اطار الاستثمار و تنمية الموارد الوقفية، اقبال عبدالعزيز المطوع، ۲۰۰۱ میلادی
- 68 International Center for Not-for-Profit Law (ICNL)- <http://www.icnl.org/knowledge/library/index.php>
- 69 The Cabinet's Decree No. 74 of 1999 Concerning the System of Public Charities
- ۷۰ وزارت اوقاف و امور اسلامی کویت، برنامه استراتژیک وزارت اوقاف و امور اسلامی کویت، سال ۲۰۰۷-۲۰۱۱
- 71 Global-Humanitarian-Assistance-Report-2016
- 72 charities aid foundation, CAF world giving index, report 20015
- ۷۳ مطالعه تطبیقی سایر کشورها در حوزه بقاع، اماکن متبرکه، مساجد و اماکن مذهبی، سازمان اوقاف و امور خیریه کشور، خرداد ۹۵

پیوست

برنامه استراتژیک وزارت اوقاف و امور اسلامی

**Strategic Plan to The Ministry of Awqaf and Islamic Affairs
2006/2007 - 2010/2011**

Moderate Nation

Document

2006/2007-2010/2011

Ministry of Awqaf and Islamic Affairs

Five-Year Strategic Plan Under the Motto Moderate Nation

12 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs

The translation and revision are conducted by the Information Centre,
Planning and Information dept. of the Ministry.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 1

Preface

Strategic Planning is: “Envisaging a Desired Future and identifying the means of achieving this Future. Based on this concept, the Ministry of Awqaf and Islamic Affairs has formulated the features of its Future for the next Five Years based on a comprehensive Strategy that can reinforce the role of the Ministry as a Leading Religious Guidance in the country on the official government level and to Coordinate the efforts of this guidance on the voluntary public level and to formulate it in an Organizational Form. Due to the Local, Regional, and International changes, the Ministry of Awqaf & Islamic Affairs, in its capacity as concerned with guidance, can not disregard these changes. Rather it has to take active steps by monitoring, diagnosing and neutralizing its negative

consequences and to utilize its positive ones in favour of our straightforward Religion and our dear country.

The cherished aim of this Plan is to be able to perform the mission entrusted to the Ministry in accordance with the decree of its establishment and according to its role within the Government Program, i.e. Islamic affairs. Further, it should be able to perform this mission in comprehensive, organizational, and ambitious way.

Based on the above, the Ministry designed this Strategy via leading initiative: 4 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs

Using the Tool of team participation in the preparation of the Plan Being Motivated by: Continuous Top Management Support, Intensive Consultative Training and stimulant Community participation (on the official and public levels) Approaching it: by studying the previous efforts, diagnosing the current status of the Ministry, without focusing on the same, in order to formulate the best desired future for this institution for the coming Five Years.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 5

Definitions of the Terms of the Plans, Programs, and Achievements Indicators Before discussing the elements and components of the Strategic Plan and the associated Operational Plans, hereunder is a set of important relating terms and expressions along with a brief explanation of their meanings.

1. Strategic Plan:

The Strategic Plan of the Ministry is represented in a set of integrated components, including Values and a Vision and followed by Lines of Business (LOB) and a set of Objectives and Goals within each LOB, provided that the same must be substantiated by a number of Indicators that measure the extent of success of the Strategy.

2. Values:

Values are plural, singular of which is "Value" that means the price or ration of any thing. From the moral point of view, it means the merit which is always the intermediate between two opposite things. From the terminological point of view, it means the set of principles selected by the individuals, organizations or groups as a motivation for their conduct and an effective factor impacting their decisions. In other words, it means the approaches adopted by the institution at the time of the Plan.

6 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs

3. Vision:

Vision is a futuristic mental image cherished by an organization after a selected period. Normally, it is made in simple brief understandable terms. It is characterized by stability throughout the years of the Plan (at least). Therefore, the Vision here represents the

ambition (that can be achieved) cherished by all Ministry staff during a specific period of time (2006/2007 – 2010/2011).

4. Lines of Business: (LoB)

A line of business is the scope of business that the Ministry is required to act accordingly. Each line involves a number of objectives, goals, Indicators, and business programs leading to the cherished Vision.

5. Strategic goals:

The goal is a target to be achieved on a long term which mostly exceed one year and it may extend to five years. The goal is derived from the Line of Business. All goals within each Line of Business integrate to support that Business .

6. Objectives:

The objective is a target to be achieved on a shorter period than that of the goal. It is derived from and associated with such goal. Each goal has a set of objectives that complete each other. Most often, the objective is determined by a quantitative Indicator that is sought to be achieved.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 7

7. Success Indicators:

A Success Indicator is an evidence related to a specific objective and has Quantitative value to be achieved within a specified period ranging from several months to years.

8. Work Program:

A work program represents the set of activities and projects through which a Success Indicator is reached.

9. Operational Plan:

An Operational Plan is a set of “Success Indicators” derived from the goals and objectives of each Line of Business and activities derived from these Indicators from which the cherished success Indicators are accomplished.

10. Stakeholders:

Stake holders are the segment of people who are concerned with the Strategy of the Ministry, either being those who have influence or being influenced by the Strategy. They could be from within the Ministry or from the targeted clients. These Stakeholders represent an important factor in the formulation of this Strategy.

Furthermore, they have the greatest burden to follow up and evaluate process. 8 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs The Strategy Governing Consideration Hereunder are set of considerations and rules upon which the Strategy of the Ministry is grounded:

The Consideration that Development is an Islamic Must:

We mean that we are endeavoring restructuring the role that must be performed by the

citizen and the expatriate to support “Community Development” on the basis that “God likes that any one from among you performs an act, he/she must master it”. In this respect, prayer is a worship and the mastering of the occupational duties is a worship too. Further, practicing true citizenship and good dealings with others (either they are Muslims or Non-Muslims) are worships, too.

II. The consideration that Religious Guidance is the essential function of the Ministry:

We mean that the Ministry is the official authority of the state, concerned with Islamic preaching and religious guidance. In this respect, it supervises, coordinates and activates its tools. Further, it makes sure that this task is practiced under restrictions that do not contradict Islamic Law or sound inclinations and it does not violate the structure, safety and stability of the Kuwaiti community.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 9

III. Reinforcing the moderation of Islam as both a motto and a practice:

It means that we are keen on applying the motto of the Plan “A Moderate People” in our dealings and as the governor of our decisions that overwhelms the order of relations in our Kuwaiti society with other societies. Moderation has always been the overwhelming character of the Kuwaiti society in its rites, intellectual thinking, moral practices, social relations and even in political approaches. While affirming its keen that this moderation approach must be the overwhelming approach over its objectives and the guidance of its programs and activities, the Ministry highlights the importance of determining scientific approach of the meaning of moderation which we mean and which we adopt as well as the features of moderation which we target.

IV. Dealing with the role of Women in the Kuwaiti Society from the developmental aspect:

We mean that upon dealing with the issue of woman under this Strategy, we must separate between the teachings of our straightforward religion and the inheritance of our customs and traditions regarding women in the Kuwaiti society and her developmental role(s). It is essential that all this must be accompanied with pre-qualifying female leaders to be able to effectively participate and perform their developmental role in the society on all levels and for different segments.

10 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs

V. Tackling the phenomenon of various centers of Ifta (religious advice) and jurisprudence guidance:

We mean that this phenomenon must be tackled in accordance with a set of considerations, the first of which are: The techniques of religious advice must have the initiative with respect to public issues. The persons giving religious advice must be acceptable on the official and popular levels. There must be integration between the unity of reference with respect to religious advice in the Ministry and to give

opportunity (to those who have the religious conditions) to practice more freedom of research and thinking.

VI. The consideration that consultation (Shura) and the respect of the constitution are the essential pillars of the Kuwaiti regime adopted by our religion: We mean that consultation (Shura) has always been the governing feature between the ruler and the subjects in the State of Kuwait. Further, the respect of the constitution is a conduct before being a system and a practice before being a motto. In this respect, this constitutional consultation (Shura) has its Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 roots stemmed in the education at home and in the school. Furthermore, it goes beyond daily practice of the state and parliament affairs.

VII. Reinforcing Organizational Practice: It means that to guarantee the success of all previous considerations, the most important consideration cherished by the Ministry in its Strategy is to complete and develop its different Organizational structures, i.e. legal or procedural, financial or administrative, internal or related to the public, technical or related to human resources. Moreover, this consideration also means that the Plan should concentrate on transparency of diagnosis, participation in the decision making and taking care of personnel based on the fact that all these elements are integral part of the Organizational Culture of the Ministry.

12 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Main Components of the Strategic Plan

I. Business Values of the Ministry

II. Future Vision

III. Lines of Business (LoB)

IV. Strategic Goals, Relating Objectives and Success Indicators Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 The main Components of the Strategic Plan I.

Business Values of the Ministry Based on interviews and meetings that are one of the main tools for probing the opinions of the Stakeholders, the main Planning team entrusted preparation of the Strategic Plan of the Ministry could conclude a set of Values as hereunder: Moderation: It means that the Ministry is keen on adopting the motto of a “moderate people”, as moderation is the character of any Islamic religion. It means the moderate thinking and belief, moderate worshipping performance, moderate cultural origin and moderate moral behavior. In all these efforts, we confirm that so long as moderation prevails, the two abnormal trends (i.e. deviation and extremism) will disappear as moderation means straightforwardness.

Leadership: It means taking the initiative with regard to the religious advice and being leaders in the field of accomplishment in accordance with high performance criteria by the staff so that the Ministry will become an example in this respect.

14 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Partnership: This means that the Ministry should adopt mutual programs, projects and agreements with related direct (and indirect) parties, including government authorities, private societies, and private sector institutions. Further, the Ministry is keen on constructing solid relationships with decision makers in these government authorities or private institutions.

Staff Development:

It means that selection of highly qualified staff that is well aware of the roles entrusted to them by the Ministry. In this respect comprehensive pre-qualification and training programs should be provided. Moreover, they must be provided with attractive job opportunities and privileges awarded to distinguish elements among them and finding the programs that provide the best tools for utilizing their knowledge, skills, and abilities.

Creativity: It means that business must be conducted on all levels and within different fields using creative distinguished ways and methods. In this respect, efforts must be exerted to adopt a new sophisticated ideas that result in high quality performance and effective accomplishment of the Organizational goals and objectives.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Organizational Development:

It means pursuit to integrate the components of the Organizational work within the Ministry, through clear Vision Strategic Plan, accurate time programming, clear rules and regulations that are flexible and applicable, mechanism of decision making based on information and popular acceptance, in addition to Organizational Culture must be added to guarantee positive interaction of the Ministry's staff with the previous business Values, both in the theoretical and practical fields.

II. Future Vision of the Ministry Strategic Planning team has exerted an intensive effort during the negotiation, discussion and reviewing the ideas and proposals offered by the concerned parties inside and outside the Ministry. The team discussed the set of mutual ideas that have been compiled in several designs that have been summarized as follows, representing the opinions of the Stakeholders:

Future Vision of the Ministry : The Ministry is a Government Institution that Contributes to the Community Development in accordance with Islamic Concept That understands the Present Situation and looks forward to the Future 16 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs

III. Main Lines of Business (LoB) Based on the Vision and the governing Values, the programs, activities, and projects of the Ministry are accomplished in accordance with a set of scope of work field that constitute an integrated approach towards this Vision.

First Line of Business : Sciences of Quran, Sunna and Intellectual and Cultural affairs:

This Line of Business is concerned with the intellectual issues and religious Education related to the society, how to deal with the same in accordance with various and integrated programs derived from the Holy Quran (theoretically and practically), the Traditions of the Prophet (being aware of the same and implementing it).

This will be implemented by specialized efficient staff having the ability to deal with the surrounding variables. Further more, it is concerned with cementing the Islamic Values within different categories of the community (men, women, youth, etc.). However, the most important element of these approaches is to reinforce the “moderate thinking and approach” derived from the teachings of the Holy Quran and the Sayings of the Prophet. This is the link between the sciences of Quran and Traditions of the Prophet on one hand and thinking and Culture Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 affairs on the other .

Second Line of Business: Mosques Affairs:

This field is concerned with the programs and activities that can enable the Ministry to render the mosque a cultural center and minerate of guidance. In this field specialized parties must participate in the guidance process. Further, programs must be implemented with the participation of the parties concerned with community development. Moreover, current efforts of the Ministry must be reinforced to care for the infrastructure of the mosque, including building, services, maintenance, etc.

Third Line of Business: Ifta (legal advice) and Religious Researches:

This line is concerned with cementing the concept of jurisprudence references on the government and popular levels. In this respect, interaction among the public and the juries prudential opinions issued by the Ministry must be activated. Further more, juries prudential of moderation adopted by the Ministry must be highlighted with regard to tackling the issues of the society. Furthermore, this approach concentrates on giving a due care to the role of jurisprudence nyclopedia, Islamic manuscripts and religious researches to explore the opinion of the religion with regard to public and private issues.

18 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Fourth Line of Business: Media Affairs:

This Line is concerned with conveying the message of the Ministry to all members and institutions of the society in order to achieve the highest standards of identification of this message on one hand, and to confirm the principle of partnership to shoulder its instructional burdens on the other hand. Furthermore, this approach concentrates on expanding the scope of valuable purposeful media, the investment of the available media tools to diffuse the Values of moderation as well as reinforcing the educational concepts related to the teachings of the straightforward religion and peaceful Sharia.

Fifth Line of Business : Local and international interaction: This Business is concerned with interaction with all parties concerned with developmental issues, including individuals, government and private institutions and entities (inside the country and abroad) and confirms refusal of extremism and fanaticism. Furthermore, it must deepen positive interaction with contemporary Culture while maintaining the main features of the Islamic entity. Moreover, this approach concentrates on reinforcing the mission of the Ministry as the front of the active role of the State of Kuwait in supporting moderate Islamic Culture via its active effective existence in different international fields.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Sixth approach: Organizational Work:

This field is concerned with developing the elements and components of the Organizational Work within the Ministry in accordance with approved international criteria and principles. This approach covers programs planning, followup and implementation, provision of continuous development programs for the staff in order to achieve high standard accomplishment. Furthermore, this field is concerned with work structures, rules and procedures as well as follow-up of reinforcing continuous organizational culture leading to distinguished performance in all the above-mentioned fields.

Supporting Lines of Business :

Here we must affirm that the previous field of work represents only the main approaches of the Ministry upon which the Strategy must concentrate. This means, however, that there is a number of supporting fields, the most important of which (for example) is the following: (this does not belittle the Value of these supporting fields as supportive approaches for implementing the Strategy and its success or failure).

First : Administrative and legal assisting support:

It means all relevant administrative follow-up, legal restrictions, organizational procedures and executive decisions that may facilitate the work performance 20 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs in the previous six approaches, on one hand, making sure that the same is conducted in accordance with the applicable civil service commission systems as the Ministry is a government authority.

Second : Assisting financial support:

It means all elements that may provide appropriate financial support to execute the Strategy satisfactorily and to make sure that the allocated budgets, items of expenditure and the implemented procedures are conducted in accordance with the instructions and circulars of the assigned controlling authorities of the state, in both the legislative and executive part.

Third : Assisting information support:

It means the provision of all data, statistics, software and hardware required by the Strategy to support the implementation of the programs and activities of this Strategy in a manner that guarantees quick performance, good execution, accurate follow-up and obtaining information easily.

IV. Strategic Goals, Objectives and Indicators of each Line of Business.:

First: Strategic goals and the objectives relating to the Holy Quran, Tradition of the Prophet, Thinking and Culture.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 First goal : Raising the level of citizens' approach to the Holy Quran and promoting the persons who are undertaking memorization of Quran:

Objective 1: Promoting approach to memorizing the Holy Quran:

Objective 2: Providing appropriate atmosphere for promoting those who memorize the Holy Quran.

Objective 3: Reinforcing the technical abilities of the human cadres who undertake the mission of memorizing the Holy Quran to others and promoting their performance. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Preparing media program on the privileges of memorizing the Quran.

Success Indicator 2: Holding four specialized training courses to promote the efficiency of teachers in the Holy Quran houses annually.

Second Goal: Graduating persons who memorize the Quran perfectly and promoting the skills and sciences of memorizing:

Objective 1: Creating distinguished educational environment with regard to memorizing Quran and encouraging memorization of the same.

Objective 2: Diversifying the sessions of memorizing the Quran and in- 22 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs creasing the number of the participants. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Preparing unified system for the levels and conditions of memorization and passing for each stage within six months from starting implementation of the Plan.

Success Indicator 2: Holding four awareness sessions for the parents of the students in each governorate annually.

Third Goal: Rising the level of awareness and follow-up of the line of conduct and biography of the Prophet (peace and blessing be upon Him).

Objective 1: Preparing media programs to educate different age categories of people and to make them aware of the line of conduct of the Prophet, (peace and blessing be upon

him).

Objective 2: Executing the scientific programs for guidance and the follow up of the Traditions and Customs of the Prophet (peace and blessing be upon Him).

Objective 3: Executing studies and researches to identify the best means for developing the mechanisms of observing the line of conduct of the Prophet. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Preparing a field study on making the society aware of the biography of the Prophet (peace and blessings be upon Him), within 6 Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 months.

Success Indicator 2: Preparing ethical media program to guide the youth and to direct them to follow the Traditions and Customs of the Prophet, (peace and blessings be upon) him within 6 months.

Fourth Goal: Reinforcing Islamic and ethical Values in the society with all age groups:

Objective 1: Expanding the activities and programs of the Holy Quran centers and houses.

Objective 2: Promoting work approaches, programs and mechanism in these centers and houses.

Objective 3: Coordination and cooperation with civil society institutions with regard to upbringing the youth on religious values and ethics. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Increasing the number of voluntary messages of the students at 30% annually.

Success Indicator 2: Adding the subject of “National Initiatives” as a new syllabus to the curricula of Al-Siraj Al-Muneer within 6 months.

Fifth Goal: Propagating awareness of the Islamic concepts and Values, particularly those related to tackling the 24 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs problems of the society.

Objective 1: Contribution in the intellectual treatment of the problems that face the society in different fields of life.

Objective 2: Directing potentialities towards promoting the spirit of mercy and integration among members of the society.

Objective 3: Giving due care to the classes of the society that require special directive care. Examples of Success Indicators:

Success Indicator 1: Preparing a study on the legal aspects pertaining to social problems within 6 months from the starting date of the Plan.

Success Indicator 2: Arranging six directive advertising campaigns that promote the spirit of mercy and integration in the society annually.

Sixth Goal: Calling for positive interaction with the contemporary civilization while maintaining the characteristic of the Islamic identity.

Objective 1: Reinforcing communication with Muslims and other peoples as well as highlighting the moderate cultural role of the State of Kuwait which supports development Plans all over the world.

Objective 2: Encouraging the contributions and initiatives of the individuals and institutions based on the role of Islam to enrich the contemporary civi- Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 lization.

Objective 3: Inviting Muslims to specialize in the contemporary sciences and to effectively participate in the understanding and promotion of the same. Examples of Success Indicators:

Success Indicator 1: Preparing a study on the real situation of the contemporary Islamic world, particularly relating to the objectives of the Ministry within 6 months .

Success Indicator 2: Holding two meetings with Kuwaiti charitable societies on the priorities of work in favour of Muslim minorities.

Seventh Goal: Expansion of the programs of social development relating to Women activities

Objective 1: Comprehensive assessment of the women employment in the Ministry.

Objective 2: Legal religious grounding of contemporary issues related to women.

Objective 3: Activating the programs and activities directed to the family. Examples of Success Indicators:

Success Indicator 1: Conducting assessment study of the experience of the women employment within 6 months from the starting date of the Plan

Success Indicator 2: Preparing three studies relating to the issues of the 26 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs women and the family from the religious point of view within 6 months from the starting date of the Plan.

Eighth Goal: Activating the contribution of the Ministry with the charitable committees to disseminate the teachings of the Islamic religion:

Objective 1: Coordination with the charitable societies and committees working inside the State of Kuwait and abroad.

Objective 2: Providing religious and awareness programs for all communities. Examples of Success Indicators:

Success Indicator 1: Preparing a study on the fields of coordination between the Ministry and charitable societies within 6 months from the starting date of the Plan.

Success Indicator 2: Holding an annual Islamic seminar for international Islamic societies.

Nineth Goal: Reinforcing national unity, and abandoning disunity, dissension, fanaticism and extremism:

Objective 1: Propagating the spirit of loyalty and belonging as well as identifying the principles of Islam that promote observance of the public order and laws.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Objective 2: To intellectually fight the claims which contradict national unity within the society or which waste efforts and potentialities.

Examples of Success Indicators:

Success Indicator 1: Holding annual intellectual seminars annually to exchange different opinions on the national unity.

Success Indicator 2: Holding four dialogue sessions for youth and discussing them so as to find out rich environment of constructive dialogue.

Tenth Goal: Proceeding with promoting pilgrimage and Umrah affairs so as to raise the standard of service:

Objective 1: Developing relationship with the official and private authorities concerned with pilgrimage affairs in the Kingdom of Saudi Arabia.

Objective 2: Developing the mechanism of supervising pilgrimage and Umrah affairs.

Objective 3: Implementing pilgrimage and Umrah programs of the Ministry. Examples of Success Indicators:

Success Indicator 1: Conducting a study on the priorities of promoting the technical administrative and financial performance of the pilgrimage caravans within 6 months from the starting date of the Plan.

Success Indicator 2: Activating work mechanism of the Ministry's agent 28 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs in Saudi Arabia and evaluating this mechanism every six months. Second: Strategic goals and objectives relating to Mosques.

First Goal: Activating the role of the mosque as awareness center within the society:

Objective 1: Reinforcing the message of the mosque within the society with regard to the aspects of belief and worship as well as general Islamic guidance on societal issues.

Objective 2: Reinforcing the links between the mosque and the surrounding environment via guided programs implemented by the Imams of the mosques.

Objective 3: Cooperation between the mosque, house and school to provide appropriate atmosphere for the youth to practise worships. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Developing the criteria of assessment of Friday sermons in conformity to the requirements of the stage within four months from starting the implementation of the Plan.

Success Indicator 2: Preparing and implementing six mutual programs with the Ministry

of Education.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Second Goal: Reinforcing developmental activities via contribution in the creation of suitable atmosphere within the mosque:

Objective 1: To contribute in enriching development Culture and to use the religious and jurisprudential activities in the mosque in order to promote the growth within the society.

Objective 2: Propagating a call to maintain and preserve public funds, preserving utilities and avoiding extravagance. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Holding annual conference for imams and preachers to enrich the issues of the society annually.

Success Indicator 2: Annual participation in three awareness campaigns relating to urgent society issues to be determined in due course.

Third Goal: Promoting personnel responsible for mosque activities and programs:

Objective 1 : Promoting the techniques and systems of selection and appointment of imams, preachers and prayer callers.

Objective 2: Promoting programs of assessment, privilege ad motivation for mosque servants.

Objective 3: Promoting re-habilitation programs for mosque servants. 30 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Reviewing and updating the procedures of selecting and appointing imams and preachers annually from the start of the Plan.

Success Indicator 2: Establishing an integrated training center in the new building of the Ministry within one year from starting implementation of the Plan.

Fourth goal: Caring for the technical, constructional and architectural aspects of Mosques

Objective 1: Providing necessary maintenance works for mosques

Objective 2: Caring for the constructional and architectural works for mosques.

Objective 3: Implementing the five-year Plan relating to the construction of new mosques. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Preparing an integrated study for the requirements of the governorates for mosques and additional prayer rooms within four months from the start of the Plan.

Success Indicator 2: Concluding agreements with the society institutions concerned with technical, engineering, architectural and constructional affairs to develop mosques in these aspects.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Fifth goal: Rendering the Grand Mosque as a center for religious, cultural, educational and social radiance:

Objective 1: To highlight the civilized aspects of the Islamic history, arts of architecture, painting and Arabic handwriting.

Objective 2: To highlight the architectural aspects of the Grand Mosque and its different activities via mass media.

Objective 3: Proceeding to perform religious, social and cultural activities and programs in the Grand Mosque. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Holding 3 scientific religious meetings annually, each comprising 50 participants

Success Indicator 2: Arranging a seminar on architecture and Arabic handwriting every 2 years.

Sixth goal: Adapting the Grand Mosque as an Islamic point of attraction:

Objective 1: Receiving the visitors of the Grand Mosque within interesting and identification programs.

Objective 2: Developing public services of the Grand Mosque.

Objective 3: Maintaining and developing the buildings and utilities of the Grand Mosque. Examples of Success Indicators : 32 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Success Indicator 1:

Operating 50 tours for foreign visitors from the hotels of Kuwait to the Grand Mosque annually.

Success Indicator 2: Constructing the cultural and informative building within one year from starting the Plan.

Third : Strategic goals and objectives relating to Ifta (religious advice) and religious researches.

First Goal : Preparing and publishing the Islamic encyclopedias with modern techniques that assist in understanding religion:

Objective 1: Completing, publishing and printing the jurisprudence encyclopedia.

Objective 2: Preparing a set of jurisprudence encyclopedias and directories.

Objective 3: Translating the jurisprudence encyclopedia to the wide spread and commonly used languages Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Printing the jurisprudence encyclopedia in full on CD, provided that this task must be completed within the years of the Plan.

Success Indicator 2: Starting to translate the jurisprudence encyclopedia into English during the years of the Plan.

Second goal: Activating the role of the legal studies and researches to meet the requirements of the society.

Objective 1 : Preparing the studies and researches related to the social issues.

Objective 2: Preparing juristical studies and researches in the field of moderation.

Objective 3: Preparing juristical moderation studies and researches relating to family, youth and girls issues. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Publishing 8 studies/researches on the new issues required by the society i.e. two studies every year.

Success Indicator 2: Verifying 10 Islamic tradition books, i.e. two books every year.

Third goal: promoting the mechanism of identifying the legal provision on public and private issues:

Objective 1: Expanding telephone Ifta services

Objective 2: Increasing and developing human cadres dedicated for Ifta services. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Completing the printing of all volumes of legal Ifta group and indexes by 2010.

34 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Success Indicator 2:

Creating a media to introduce telephone Ifta service within the Ministry during six months from the start of the Plan. Fourth goal: Possessing Islamic manuscripts and keeping them in a modern manner that facilitates exploiting them:

Objective 1: Possessing original and copied manuscripts from different sources.

Objective 2: Indexing and arranging manuscripts using sophisticated techniques.

Objective 3: Sterilizing and restoring manuscripts in accordance with sophisticated techniques. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Publishing two indexes and manuscripts and proceeding to publish indexes and directories at one index every two years.

Success Indicator 2: Indexing and classifying the original and copied manuscripts and saving them on the computer within one year.

Success Indicator 3: Restoring and maintaining the original manuscripts (140 original ones) and continuing to restore at 30 manuscripts yearly.

Fifth goal: Reinforcing the active role of the Islamic li- Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 braries in the spread of Islamic Culture and cementing links with research authorities.

Objective 1: Possessing important Islamic volumes.

Objective 2: Facilitating the means of benefit from Islamic libraries services.

Objective 3: Updating a data base on Ifta and research authorities.

Objective 4: Strengthening relations with Ifta institutions and authorities. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Publishing 3 objective bibliographies annually.

Success Indicator 2: Participation in five local/international conferences in the field of Islamic libraries within the years of the Plan. Fourth: Strategic goals and objectives relating to information field:

First goal: Highlighting the position of Kuwait as sponsor of moderate Islamic Culture among local public and abroad:

Objective 1: Creating and developing new and effective means of communication with the external public.

Objective 2: Permanent and effective existence in the Islamic cultural 36 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs events (Gulf, Arab, international).

Objective 3: Designing an information system conveying the moderate intellectual message of the Ministry. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Launching and inaugurating the Ministry's web site within 3 months from starting implementation of the Plan.

Success Indicator 2: Producing TV program affirming the moderate culture every 4 months.

Second goal: Expanding the scope of valuable, developmental and purposeful information:

Objective 1: Preparing valuable informative materials.

Objective 2: Investing the informative tools to spread objective quantitative values. Success Indicators:

Success Indicator 1: Upgrading and updating the electronic web site of Nafais project to reinforce worships.

Success Indicator 2: Cooperating with 10 specialized web sites to transmit valuable information materials annually.

Third goal: Advertising the efforts, policies, objectives, Plans and programs of the Ministry:

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Objective 1: Advertising the programs and activities of the Ministry in different mass media.

Objective 2: To cooperate and coordinate with all mass media in a manner that serves the objectives of the Ministry. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Preparing software for archiving all materials that are published about the Ministry within 3 months from starting implementation of the Plan.

Success Indicator 2: Preparing integrated publication on the programs and activities of the departments and sectors of the Ministry within 2 months from the start of the Plan.

Fifth: Strategic goals for local and external communications. First goal: Interacting with all segments and institutions of the society concerned with Islamic affairs in Kuwait and abroad:

Objective 1: Extending means of communication with all persons benefiting from the services of the Ministry.

Objective 2: Developing mechanism and techniques to benefit from the 38 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs periodical guests of the Ministry. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Recording and producing 5 TV and radio programs for the guests of the Ministry annually.

Success Indicator 2: Implementing communication program with local institutions and persons.

Second goal: Coordination and cooperation with civil society institutions acting in the field of society development:

Objective 1: Making cooperation protocols with civil community institutions acting in the field of society development.

Objective 2: Implementing combined programs with civil society institutions active in the field of society development.

Objective 3: Developing the integrated role of the Ministry with the civil society institutions related to society development. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Holding 5 symposiums with civil society institutions annually.

Success Indicator 2: Concluding cooperation agreements with 5 civil society institutions during the years of the Plan.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Third goal: Deepening society awareness of the importance of social donations and active interaction with the public Islamic affairs:

Objective 1: Concentrating on the issues of society development and reinforcing active interaction with the issues of the Islamic World.

Objective 2: Cooperation and mutual work with the authorities concerned with Islamic Affairs in the State of Kuwait and abroad.

Objective 3: Developing and coordinating the efforts relating to foreign aid supervised by the Ministry. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Developing the criteria and principles of providing support to the Islamic institutions and societies within 3 months .

Success Indicator 2: Concluding 10 memoranda of understanding between the Ministry and the concerned institutions during the years of the Plan Fourth Goal: Communicating with effective institutions and personalities in the field of Women affairs:

Objective 1: Holding combined programs and activities with the parties concerned with women affairs.

Objective 2: Concluding cooperation agreements with the institutions concerned with women affairs. 40 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Holding two dialogues with the institutions concerned with local women affairs.

Success Indicator 2: Holding four symposiums and dialogues with the leaders of the Islamic activities in the charitable societies.

Sixth: Strategic goals and objectives in the field of organizational work: First goal: Developing mechanism for preparing and executing the Strategic Plan:

Objective 1: Formulating the Strategic Plan based on the actual program of the government and Islamic affairs.

Objective 2: To assert that the departments of the Ministry have understood the document of the Plan and concepts of Planning during the first year.

Objective 3: To execute the working plans within the framework of the schedule and performance Indicators.

Objective 4: Introducing programs that support the values and a desired organizational culture. Examples of Success Indicators:

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Success Indicator 1: Formulating the Strategic Plan, its working programs and determining the techniques of evaluation and assessment.

Success Indicator 2: Determining a schedule for execution over the years of the Plan.

Second goal: Developing the organizational structures and institutional work systems:

Objective 1: Developing the organizational structure of the Ministry.

Objective 2: Updating job description cards and following up using them.

Objective 3: Developing work procedures and policies guide in the Ministry. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Updating the guides of the organizational structures and its periodical review.

Success Indicator 2: Obtaining the consent of the responsible state authorities on the organizational structure before its final approval, if necessary. Third goal: Developing manpower in the Ministry.

- Objective 1: Establishing the endowment (Waqf) Project of Manpower Development.
- Objective 2: Creating a team work environment and promoting team spirit among the staff. 42 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs
- Objective 3: Recruiting qualified manpower for work in the Ministry.
- Objective 4: Preparing and executing pre-qualification and development programs for the staff of the Ministry.
- Objective 5: Planning the training programs and preparing their Plans over the years of the Plan. Examples of Success Indicators :
- Success Indicator 1: Completing the study related to Waqf Project of Manpower Development.
- Success Indicator 2: Granting material and moral incentives (annually). Fourth goal: Formulating and implementing leadership development programs:
- Objective 1: Activating authorization of some powers to work sectors and units.
- Objective 2: Implementing leadership pre-qualification and training programs in the Ministry.
- Objective 3: Implementing leadership-training programs for female employees.
- Objective 4: Caring for pioneering innovation and distinction among the staff of the Ministry. Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011 Examples of Success Indicators :
- Success Indicator 1: Holding specialized programs for Top and Middle Class Management (annually).
- Success Indicator 2: Pre-qualifying one group of the second line management (controllers to undertake future responsibility). Fifth goal: supporting and developing work system and follow-up techniques in the Ministry:
- Objective 1: Developing the administrative and financial work systems.
- Objective 2: Developing the follow-up techniques within the work of the organizational units.
- Objective 3: Developing the automatic information systems and technology that are annually employed.
- Objective 4: Automatic support for the departments of the Ministry. Examples of Success Indicators :
- Success Indicator 1: Publishing an internal work system directories of the Ministry and distributing them to beneficiaries.
- Success Indicator 2: Developing linkage system between the Plan and the budget 2005/2006. 44 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Sixth goal: Providing informa-

tion support to the beneficiaries of information center services:

Objective 1: Developing the technical and technological support systems of the Information Center.

Objective 2: Increasing information support to the Ministry and promoting its resources to serve beneficiaries. Examples of Success Indicators :

Success Indicator 1: Establishing one page for Information Center on the web site of the Ministry within 6 months from the first year of the Plan.

Success Indicator 2: Upgrading the automatic program of the information center library within 6 months from the first year of the Plan.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

Success Guarantees (or) General Policies for Strategy Execution 46 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs Success Guarantees Upon allowing the start of this Strategy, a set of general precautions and restrictions (policies) that control work progress within the Plan in general must be taken into account, even though these precautions and restrictions are not directly related to any of the six fields concluded by this Strategy. This will be made in accordance with the adopted form, the success of every Planning effort depends on what is called success guarantees of execution that must be provided before proceeding to the components of this Strategy into practical field of application. Hereunder is a set of these guarantees (policies)

1. Swift pursuit to dissemination of all (or some) components of this Strategy among the Ministry's staff according to their different occupational levels to make sure that they understand and adopt its items.
2. To accelerate the preparation of the annual working plans derived from quantitative requirements of each (goal, objective and Indicator) from manpower, administrative and financial potentialities must be determined in addition to required time programming.

Five-Year Strategic Plan - Document 2006/2007-2010/2011

3. It must be ascertained that the referred to working plans are based on the general framework determined by this Strategy and that they include interim assessment of performance in accordance with what has already been explained in the herein referred to guide of executing the Plan.
4. Authorization and distribution of powers responsibilities must be ascertained, from the theoretical and practical point of view, to avoid placing much burden upon certain occupational levels . Moreover, decision making in the Ministry must be made within the consultative frameworks of discussions, as much as possible.
5. Quick statistical process must be undertaken, similar to office stock taking in order to accurately determine the type and level of personal relations that the leaders of the

Ministry have with different parties, including individuals and institutions. In this way the means and programs of investing these relations with regard to implementation of this Strategy can be identified.

6. The use of scientific principles and criteria with regard to employment and voluntary work in the Ministry must be circulated so as to attract efficient and specialized employees in the related fields.
7. This five-year Plan should be divided into specific stages so that: - The priorities of the first stage (first and second year) must be concentrated on 48 Ministry of Awqaf and Islamic Affairs affirming moderation and highlighting distinctive institutional work, topped with training. - The priorities of the second stage (third and fourth year) must concentrate on intensive informational existence and it must highlight the reference role of Ifta on the official and popular levels. - The last stage (the fifth and last year) should concentrate totally on success assessment with regard to the accomplishments of the previous four years via the (local and international) channels of communications with Stakeholders who contributed to the formulation of this Strategy from inside and outside the Ministry.
8. It is provided that each of the above-mentioned stage must be dealt with under a set of annual and bi-annual working plans that are subjected to continuous periodical assessment. The spirit of the age and modern technology must be observed with regard to the techniques practised and executed by the Ministry to implement the items of this Strategy.

